

Krantenonderzoek NRC Handelsblad berichtgeving Gaza Oorlog

December 2008 - januari 2009

FOKKE & SUKKE
HEBBEN EEN NIEUWE SPINDOCTOR

Drs. Ratna E. Pelle, Nijmegen
werkgroep W.A.A.R.
augustus 2009

Inhoudsopgave:

1. Inleiding, opzet en motivatie

- a. Inleiding 3
- b. Opzet en motivatie 3

2. Resultaten

- a. Samenvatting resultaten 4
- b. Opiniestukken en hoofdredactionele commentaren 5
- c. Narratief 7
- d. Wreedheden, willekeurige vernielingen en oorlogsmisdaden 8
- e. Propaganda: de oorlog om de publieke opinie 9
- f. Nederlandse politiek en reacties in Nederland 10

3. Omissies 10

4. Voorbeelden 13

- a. Suggestieve formuleringen 13
- b. Onjuistheden 14
- c. Ongefundeerde aantijgingen, geen wederhoor of context 15
- d. Koppen en illustraties 17

5. Visie van de krant 18

6. Berichtgeving na de onderzochte periode of: na de Gaza Oorlog 19

- a. Nasleep Gaza Oorlog 19
- b. Verkiezingen en de nieuwe regering 20
- c. Nederzettingen 22
- d. Overige artikelen 22
- e. Omissies 23

7. Het debat in Nederland en de rol van de media 25

8. Conclusies 25

Bijlage: Lijst van artikelen 18 december 2008 - 3 februari 2009 30

Krantenonderzoek NRC Handelsblad berichtgeving Gaza Oorlog

December 2008 - januari 2009

1.a. Inleiding

Staat het conflict tussen Israël en de Palestijnen normaliter al zeer in de belangstelling, tijdens de Gaza Oorlog van afgelopen december en januari was dit in nog grotere mate het geval. Dagelijks stonden meerdere artikelen over Israëls offensief in de krant, vaak ook op de voorpagina, met nog bijna een gehele pagina op de buitenland-pagina's. Dit reflecteerde duidelijk de beleving van veel mensen: deze oorlog bracht veel emoties teweeg, leidde tot demonstraties, heftige discussies, antisemitische incidenten en zelfs een oproep tot boycot van enkele supermarkten. Dit maakt het enerzijds lastiger voor de media om zelf genoeg afstand te bewaren om neutraal te kunnen berichten, anderzijds is objectieve berichtgeving in een dergelijke context des te belangrijker. Partijdige, onjuiste en suggestieve berichtgeving kan immers de emoties verder aanwakkeren en leiden tot meer polarisatie. Waar de krant nooit om wille van de lieve vrede feiten mag verdoezelen, moet zij er in zo'n geval extra waakzaam voor zijn niet mee te gaan in de propaganda of sentimenten van een van beide kanten.

In dit onderzoek wordt nagegaan in hoeverre NRC Handelsblad daarin slaagde.

De media worden er veelvuldig van beschuldigd vooringenomen te zijn en vooral het Israëlische perspectief meer ruimte te bieden dan het Palestijnse. In een eerder onderzoek naar de berichtgeving van NRC Handelsblad ben ik op deze discussie uitgebreider ingegaan. Het doel van beide onderzoeken is om na te gaan wat er van deze beschuldigingen klopt en op grond van feiten nieuw licht op deze discussie te werpen.

Dit onderzoek sluit aan op genoemd eerder onderzoek naar de berichtgeving in NRC Handelsblad over het Israëlisch-Palestijns conflict, dat de periode november 2007 - januari 2008 betrof, en heeft mede tot doel na te gaan of de berichtgeving sindsdien is veranderd, en zo ja, in welk opzicht.

1.b. Opzet en motivatie

Toen het onderzoek naar de berichtgeving over november 2007 - januari 2008 was afgerond, had de Gaza Oorlog plaatsgevonden, die de vraag naar de objectiviteit van de media in de berichtgeving over Israël en de Palestijnen opnieuw op de voorgrond plaatste. Het lag voor de hand om die dan ook in het onderzoek mee te nemen, en te vergelijken met de eerder onderzochte periode. Omdat het eerste onderzoek erg uitgebreid was geworden, en op advies van verschillende mensen, is in dit onderzoek voor een iets beknoptere opzet gekozen. De beschrijving van de artikelen is korter, en een apart schema is achterwege gelaten. Deze resultaten zijn samengevat en vergeleken met die van het vorige onderzoek. Ook wordt kort ingegaan op het debat over de Gaza Oorlog, over Israël in het algemeen en de publieke reacties op de oorlog.

Voor dit onderzoek heb ik alle artikelen uit de periode van het Gaza offensief (27 december - 18 januari), de week daaraan voorafgaand en de twee weken daarna bekeken en getoetst aan verschillende criteria. Daarnaast heb ik ook gekeken naar relevante artikelen in de maanden erna, bijvoorbeeld over diverse onderzoeken, onthullingen en rapporten over (vermeende) oorlogsmisdaden door Israël. Ook de berichtgeving over de verkiezingen en het beleid van de nieuwe regering in Israël komen kort aan de orde.

De artikelen zijn, evenals in het eerdere onderzoek, beoordeeld op grond van een aantal criteria: wie komen er aan het woord, welke bronnen worden er gebruikt, wiens perspectief wordt vooral gegeven, wordt wederhoor toegepast, wordt alle relevante informatie en context gegeven, staan er ongefundeerde of suggestieve opmerkingen in, komen er onjuistheden in voor en is het woordgebruik neutraal? Zie het eerdere onderzoek voor een uitgebreidere beschrijving van de criteria. De artikelen hier zijn niet meer puntsgewijs per criteria besproken met voorbeelden erbij. In dit onderzoek ligt de nadruk bovendien wat meer op de berichtgeving over verschillende onderwerpen, zoals het verloop van de gevechten en bombardementen, de reacties in Nederland en de pr van beide partijen. In een apart hoofdstuk worden van de verschillende vormen van subjectieve berichtgeving voorbeelden gegeven.

In de artikelenlijst onderaan het onderzoek staan alle artikelen chronologisch vermeld met een korte beschrijving, of het neutraal dan wel gekleurd is en de motivatie voor hun beoordeling.

Net als in het eerdere onderzoek wordt de berichtgeving ook getoetst aan de eigen journalistieke maatstaven van NRC Handelsblad, zoals die ook op internet zijn gepubliceerd en geregeld aan de orde komen in de rubriek 'de lezer vraagt, de krant antwoordt' in het Opinie en Debat gedeelte van de krant. In deze maatstaven vormen diversiteit van meningen en ideeën, en de scheiding van feiten en de visie van de krant, centrale elementen. NRC Handelsblad zegt zich te baseren op liberale waarden zoals de vrijheid van het individu, en waakzaamheid en wantrouwen tegenover een te grote rol voor het collectief - ieder collectief. Men zegt kritisch tegenover iedere vorm van gezag te staan en geloof in dogma's af te wijzen.

Daarnaast onderschrijft NRC uiteraard algemene journalistieke principes als hoor en wederhoor en gebruik van alle relevante beschikbare bronnen. Voor een uitgebreidere motivatie en beschrijving van de journalistieke principes van NRC Handelsblad verwijst ik naar mijn eerdere onderzoek.

Tot slot is ook gekeken naar de berichtgeving na de onderzochte periode, onder andere omdat nog veel is bericht over de nasleep van de Gaza Oorlog, en over aantijgingen van diverse organisaties alsook getuigenissen van Israëliëse soldaten. Omwille van de actualiteit en volledigheid is ook de berichtgeving over andere belangrijke zaken zoals de verkiezingen en de nederzettingen meegenomen.

Vaak begint een artikel op de voorpagina en gaat dan verder op de buitenlandpagina. Omdat er dan een nieuwe kop boven staat, is besloten deze vervolgartikelen apart te beschrijven. Een enkele keer bleek ook de teneur van het tweede deel van zo'n artikel wat anders (was de toon bijvoorbeeld wat rustiger) en is het daarom anders beoordeeld.

2. Resultaten

2.a. Samenvatting resultaten

Van de 123 artikelen in de onderzochte periode waren er 30 neutraal, 32 licht gekleurd ten voordele van de Palestijnen, 49 gekleurd ten voordele van de Palestijnen, 9 sterk gekleurd ten voordele van de Palestijnen en 1 gekleurd ten voordele van Israël; 2 artikelen gingen niet over het conflict. Ik heb ook 8 ingezonden brieven en enkele cartoons in de lijst vermeld, maar die niet meegeteld in de score. De brieven houden elkaar qua stellingname ongeveer in evenwicht. Aangezien maar één artikel, een column van Afshin Ellian, pro-Israël is, wordt voor het overige met 'gekleurd' altijd gekleurd ten voordele van de Palestijnen c.q. ten nadele van Israël bedoeld.

In de meeste artikelen ligt de nadruk sterk op het Israëliëse geweld en de gevolgen voor de Palestijnen. Hoewel de schaal van dit geweld dat enigszins rechtvaardigt, zijn de raketten van Hamas die daar mede een oorzaak van waren nagenoeg onzichtbaar, en komen we niet te weten dat ook in Israël de scholen en andere openbare instellingen in een gebied waar een miljoen mensen wonen zijn gesloten. Bij de beschrijving van de Israëliëse bombardementen en beschietingen

wordt vaak de indruk gewekt dat Israël lukraak op alles schiet wat los en vast zit, en het doel van de operatie vooral was om - na de mislukte oorlog tegen Hezbollah in 2006 - weer even goed duidelijk te maken wie hier het sterkst is. Met name in de opiniestukken - bijna allemaal zeer gekleurd - en in interviews en achtergrondreportages, komt dit sterk naar voren. Aantijgingen tegen Israël worden nooit van relativerend commentaar of informatie van de andere kant voorzien, en er wordt zelden wederhoor toegepast. Wanneer Israël's positie wordt weergegeven, is dat vaak kort en in afstandelijke bewoordingen ('zou', 'volgens Israël'), terwijl de positie van Hamas, andere Palestijnse organisaties of de VN minder gereserveerd wordt weergegeven. In bijna ieder nieuwsartikel worden de aantallen gedode Palestijnen, met daaronder het aantal burgerslachtoffers, en soms ook het aantal kinderen, vermeld. Bijna altijd worden 'Palestijnse medische bronnen' als bron opgevoerd, evenals de VN. Wie dat precies zijn, hoe zij aan hun cijfers komen en hoe betrouwbaar zij zijn, wordt nergens vermeld of verantwoord. Aantallen doden of gedode burgers volgens Israëlische bronnen worden zelden genoemd; een enkele keer vermeldt men dat volgens Israël een veel hoger aantal Hamas strijders is omgekomen.

VooralsPalestijnen komen aan het woord. Dit zijn vaak gewone Palestijnen, maar ook meermaals woordvoerders van Hamas of de Qassam Brigades, de militaire vleugel van Hamas. 'Gewone' Israëlische burgers of soldaten komen nagenoeg nooit aan het woord; de Israëli's die NRC aan het woord laat zijn bijna allemaal critici van het offensief en ook een enkele keer juist zeer militante en religieuze voorstanders van Israël's aanval op de Gazastrook. Bijna alle reportages zijn gemaakt vanuit Palestijns gebied of gaan over de Palestijnen. De reportages vanuit Israël zijn juist kritisch tegenover Israël, en gaan bijvoorbeeld over de zogenaamd zo gelikte media campagne van Israël of laten Israëlische critici van de oorlog aan het woord. In slechts één artikel komt een inwoner van Ashdod even aan het woord die bijna door een raket is getroffen, waarna de correspondent met critici van het offensief spreekt, waaronder een vredesactivist van het radicale Gush Shalom. Zie voor het ontbreken van de Israëlische kant van de oorlog en het negeren van Israëlisch bronnenmateriaal ook hoofdstuk 3: Omissies.

2.b. Opiniestukken en hoofdredactionele commentaren

In zowel de nieuws- als in de achtergrondartikelen wordt een eenzijdig beeld gegeven van de oorlog, maar dit komt het sterkst naar voren in de opiniestukken, de reportages, de interviews en andere achtergrondartikelen en analyses. Daarin domineert duidelijk een Palestijns perspectief. Zie voor enkele voorbeelden hoofdstuk 5. De opiniestukken springen er echter uit en zijn het sterkst gekleurd, reden waarom ik ze hier apart behandel. De hoofdredactionele commentaren zijn bijzonder van belang omdat zij de mening van de NRC zelf weergeven.

Met name drie opinie artikelen geven een zeer eenzijdige visie: een van de Libanese journalist Rami Khouri ("Israël heeft weinig geleerd van 40 jaar geweld", nr. 12), een van Mohammed Benzakour ("De wereld kan niet blijven wegkijken", nr. 34), en een van Greta Duisenberg en Jan Wijenberg ("Laat Israël zelf de rekening betalen", nr. 104). Op deze artikelen zijn geen tegenartikelen geplaatst. Wel neemt Afshin Ellian het in een column op voor Israël (nr. 96), maar zijn toon is vergeleken met de anti-Israël opiniestukken uitermate rustig. Bovendien is Ellian, net als bijvoorbeeld Bas Heijne, die zich juist weer kritisch over Israël uitlaat, een reguliere columnist terwijl de betreffende opiniestukken bewust zijn geplaatst en blijkbaar aan de doorgaans strenge maatstaven van NRC voldeden.

Het stuk van Khouri staat vol met suggestieve opmerkingen, insinuaties, onjuistheden en beledigingen aan het adres van Israël. Israëli's zijn 'verwaand', 'hoogmoedig', 'meedogenloos' en 'onoprecht' (in vredesonderhandelingen). Alles ligt alleen aan Israël, en alle Arabische geweld en extremisme is door Israël veroorzaakt. Israël wil het hele Midden-Oosten militair overheersen, en voert een politiek van 'uithongering, verstikking, kolonisatie, moord, mishandeling en

terreurtactiek' tegen de Palestijnen. Israël zou van 'een grotendeels volgzame bevolking' een 'kweekvijver van zelfmoordterroristen en bommengooiers' hebben gemaakt.

Ook Benzakour gaat flink tegen Israël tekeer. Daarnaast meent hij dat we nog steeds verblind zijn door schuldgevoelens vanwege de Holocaust, en Israël daarom zou weggelaten met gedrag dat we van andere landen niet accepteren, en allerlei voorrechten geniet die geen enkel ander land geniet. Hij beweert dat Hamas Israël wel heeft erkend, maar Israël erkent geen Palestijnse staat, de raketbeschietingen van Hamas zijn slechts een wanhoopsactie, en het wordt tijd voor harde sancties tegen Israël. Zowel zijn bewering dat Hamas Israël erkent als dat Israël geen Palestijnse staat zou erkennen zijn onjuist. Hamas zegt geregeld in niet mis te verstane woorden dat het Israël nooit zal erkennen en er geen vrede mee zal sluiten. Israël erkent al enige tijd de tweestatenoplossing en het Palestijnse recht op een staat. Aan die staat stelt zij wel voorwaarden. Aangezien er nu geen staat is kan zij die niet erkennen, maar wel het recht hierop.

Duisenberg en Wijenberg hebben het over de "Israëlische staatsterreur", en melden van Hezbollah een lange lijst van "soortgelijke, voortdurend weerkerende Israëlische misdaden in de afgelopen decennia" te hebben gekregen. Zodra de boel in Libanon is herbouwd, komt Israël terug om alles weer kapot te schieten. En in Gaza trekt "de internationale gemeenschap gelijk weer de portemonnee om de rotzooi op te ruimen die de Israëlische strijdkrachten hebben achtergelaten. De politieke boodschap aan Israël is steeds weer dezelfde: kom, als de tijd daarvoor in jullie ogen rijp is, terug om geheel kostenvrij Libanon en Gaza voor de zoveelste keer om zeep te helpen".

Deze aantijgingen zijn volkomen ongegrond en absurd. Israël komt niet uit puur sadisme of voor zijn lol de boel vernietigen in Libanon of Gaza, maar vecht (op al dan niet gerechtvaardigde wijze) tegen een vijand die raketten op haar afschiet, en aanslagen op haar grondgebied beraamt. De internationale gemeenschap zendt helemaal geen boodschap aan Israël dat het kan doen wat het wil, integendeel. Bij ieder conflict regent het veroordelingen; geen land wordt zo kritisch en op de voet gevolgd als Israël. Het is niet gebruikelijk dat landen zelf de schade die zij in oorlogen aanrichten moeten vergoeden, zeker niet wanneer de andere partij deze (mede) heeft veroorzaakt. Wie betaalt de schade in Georgië? Of die in Irak of Afghanistan? Als er al herstelbetalingen worden gedaan gebeurt dit naderhand, wanneer er vrede is gesloten, niet zolang twee partijen op voet van oorlog verkeren en dit geld dus tegen de betalende partij kan worden gebruikt.

Deze artikelen zijn, met alle respect, van een niveau dat de NRC onwaardig is.

De ingezonden brieven daarentegen zijn redelijk met elkaar in evenwicht; de krant drukte vaak een brief voor en een tegen Israël af. Overigens is alleen een brief in reactie op het artikel van Duisenberg en Wijenberg geplaatst; op de andere twee artikelen is geen enkele reactie geplaatst.

De hoofdredactionele commentaren zijn alle vier (in meer of mindere mate) eenzijdig, en veroordelen vooral het Israëlische geweld en roepen op met Hamas te praten. Aan Hamas worden daarbij geen voorwaarden gesteld, en Israëls argumenten worden soms nogal laatdunkend afgedaan.

In 'Machteloos bij geweld' (nr. 13) wordt het Israëlische optreden gehekeld, met bewoordingen als dat Gaza 'een brandende gevangenis' is. Men beweert dat Israël ook burgerdoelen heeft bestookt zoals onderwijsinstellingen, waarbij het Israëlische bewijs dat deze ook voor militaire doeleinden worden gebruikt wordt genegeerd. Ook de raketten van Hamas worden genegeerd. De omstreden historicus Tom Segev wordt aangehaald met de opmerking dat geen enkele militaire operatie ooit de dialoog met de Palestijnen heeft bevorderd, en het verlangen Hamas een lesje te leren een historische misvatting is. In een redactioneel commentaar uit het eerdere onderzoek werd hij ook al geciteerd. Tot slot wordt een snelle internationale interventie bepleit.

Ook in 'Grens overschreden' (nr.36) wordt alleen Israël veroordeeld voor het 'buitensporige geweld' en het toenemende aantal burgerslachtoffers. Hamas, de vele raketten en haar tactiek om zich tussen burgers te verschuilen en wapens in moskeeën en huizen op te slaan, wordt afgedaan als Israëlische propaganda. Hamas hoeft ook geen staakt-het-vuren te aanvaarden, alleen van Israël wordt dat geëist. Over Israëls visie wordt ronduit denigrerend geschreven door gebruik van het woord 'zou' en een formulering als "Israël deed dat af [het grote aantal burgerslachtoffers, RP]

door pamfletten boven Gaza uit te werpen, waarin de bevolking werd geadviseerd zich uit de voeten te maken". Waarop wordt beweerd dat ze toch nergens heen kunnen, wat niet helemaal waar is. (In het begin juli verschenen rapport van Amnesty International beklagen overlevenden zich er bijvoorbeeld over dat ze niet waren gewaarschuwd, en men anders wel op tijd was gevlucht). Deze waarschuwingen hebben vele burgers het leven gered, en dit heeft Israël in strategisch opzicht benadeeld. Dit zo afdoen getuigt niet van een genuanceerde kijk op het conflict in Gaza. Onterecht wordt vervolgens beweerd dat de buitenwereld passief toekijkt. Geen conflict trekt zoveel aandacht als het Israëlisch-Palestijnse, en roept zoveel diplomatie, veroordelingen, demonstraties etc. op. Dat Israël niet meteen doet wat anderen willen, is een ander verhaal. In "Gesprekspartner Gaza" (nr. 58) wordt het Nederlandse beleid gehemeld dat te pro-Israël zou zijn, wordt ten onrechte beweerd dat bij 'de beschieting van een school zeker 40 burgers omkwamen' (dit slaat op de UNRWA school in Jabalya, zie ook onder 2.d en 4.c; zelfs Amnesty International spreekt van 30 slachtoffers en volgens Israël waren maar 12 mensen omgekomen, waarvan zeker de helft Hamas strijders) en wordt gepleit voor diplomatieke betrekkingen met Hamas.

"Geen Gaza in de polder" (nr. 78) tot slot stelt dat het debat over het Midden-Oosten conflict niet vermengd moet worden met etniciteit en religie en de problemen met allochtonen in Nederland. Dat is waar, maar de toon is daarbij nogal mild tegenover zaken als de boycot van Aldi en Lidl ('wat onbesuisd') en uitingen van antisemitisme naar aanleiding van de oorlog, waar men weliswaar zorgen over uit, maar dat vervolgens onmiddellijk wordt gelijkgesteld met islamofobie. Meer dan islamofobie neemt antisemitisme echter toe op momenten dat er spanningen zijn in het Midden-Oosten. Tijdens Cast Lead gebeurde dat op grote schaal, en vonden diverse antisemitische incidenten en bedreigingen plaats. De vermenging waar NRC zijn zorgen over uit komt vooral van in Nederland levende Arabieren, niet van de Joodse gemeenschap. Op demonstraties uitten jonge moslims hun woede en werden antisemitische leuzen gescandeerd. Ook op internet was het antisemitisme niet van de lucht (dit was overigens niet alleen van Arabieren afkomstig). Het is vreemd dat NRC geen melding maakt (ook niet in andere artikelen) van de vele antisemitische incidenten waaronder bedreigingen en vernielingen aan Joodse eigendommen.

2.c. Narratief

Met name het Palestijnse narratief wordt gegeven, zowel wat betreft de oorzaken als het verloop van de Gaza Oorlog. De Hamas lezing van het bestand met Israël en waarom men dat niet verlengde wordt veel duidelijker en overtuigender gegeven dan dat van Israël, dat nauwelijks wordt vermeld. Volgens Hamas had Israël het bestand op onder andere 4 november geschonden, en bovendien de grenzen zullen openen maar dat niet gedaan. Israël daarentegen zegt op 4 november een aanslag te hebben verijdeld, en meldt herhaaldelijke schendingen van het bestand door Hamas, met op het laatst tientallen raketten per dag. Tegenover de belofte van open grenzen stond een flexibele opstelling van Hamas wat betreft onderhandelingen over de ontvoerde Israëlische soldaat Gilad Shalit; het was vrij duidelijk dat er geen volledig open grenzen zouden komen zolang hij werd vastgehouden en er niets over zijn toestand bekend is. Een en ander is in mondelinge afspraken overeengekomen die door beide partijen onmiddellijk nadat het bestand was overeengekomen in juni 2008 al verschillend werden uitgelegd. NRC gaat daar echter allemaal nauwelijks op in, en legt onevenredig veel nadruk op het open-grenzen argument van Hamas.

Ook wat betreft de motieven van het offensief wordt vooral een anti-Israëlische visie gegeven: de verkiezingen in Israël zouden een grote rol spelen: wie laat zien Hamas een stevige klap te kunnen verkopen maakt meer kans die te winnen. Ook frustratie over de Libanon Oorlog en de behoefte dat 'goed te maken' en machtsvertoon zouden belangrijke motivaties zijn. Verschillende artikelen gaan over het vermeende oorlogszuchtige karakter van Israël en de zionistische ideologie, dat al met Jabotinski en de 'IJzeren Muur' begon. In deze artikelen komen vooral critici van Israël aan het woord. Over Israëls officiële doelstelling Hamas flink te verzwakken en een einde aan de

raketbeschietingen te maken, wordt sceptisch gedaan: dat zou toch niet lukken, en het offensief zou Hamas' populariteit juist vergroten. Nergens wordt Israël's narratief gegeven: de al acht jaar durende raketbeschietingen vanuit de Gazastrook, het gevoel geen andere mogelijkheid meer te hebben nu Hamas het bestand opzegde en steeds meer en betere raketten heeft en ontwikkelt, door Iran getraind wordt en zich in de Gazastrook dieper ingraaft. Of het feit dat Israël zich uit de Gazastrook heeft teruggetrokken en daar het Hamas regime in Gaza voor terugkreeg. Hamas wordt telkens als redelijk voorgesteld, als een groepering waarmee te praten valt, en die onder voorwaarden en op termijn waarschijnlijk wel bereid is Israël te erkennen. De angst in Israël voor een door Iran getraind en sterk bewapend guerrillaleger aan haar grens, dat straks heel Israël met raketten kan bereiken, wordt nergens inzichtelijk gemaakt. Er is sowieso erg weinig aandacht voor de raketbeschietingen, en de indruk wordt gewekt dat ze weliswaar hinderlijk zijn, maar verder weinig schade aanrichten en zelden doel treffen.

Het enige onderwerp waarover de NRC redelijk neutraal berichtte, zijn de verschillende diplomatieke initiatieven die werden ondernomen en de Arabische verdeeldheid over de oorlog. Opvallend was dat in een artikel over dat laatste helder werd uitgelegd waarom sommige Arabische staten het niet meer voor Gaza opnamen en bijvoorbeeld Egypte de grenzen met Gaza eveneens gesloten hield: men was bang daarmee Hamas in de kaart te spelen, waardoor de Iraanse invloed op het Midden-Oosten zou worden vergroot, en die van radicaal-islamitische elementen in het algemeen. Israël's positie dat open grenzen Hamas verder zouden legitimeren en versterken wordt echter nooit zo helder en in neutrale bewoordingen uitgelegd.

2.d. Wreedheden, willekeurige vernielingen en oorlogsmisdaden

In de berichtgeving wordt sterk gesuggereerd dat Israël bewust burgerdoelen treft en de burgerbevolking zwaarder wordt getroffen dan Hamas. Voorvallen waarbij burgerdoelen worden getroffen, zoals VN gebouwen, worden uitgebreid vermeld, en vaak herhaald in volgende artikelen. Met name de beschieting van een UNRWA school in Jabalya door Israël op 6 januari wordt eindeloos herhaald (zie ook onder 2.b en 4.c), en steeds vergezeld van commentaar van VN woordvoerders. Israël's verweer dat men van daaruit door Hamas werd beschoten wordt niet of heel kort gegeven, en dan altijd gevolgd door een verklaring van de VN dat dat niet waar was, die op een veel overtuigender manier wordt gegeven. Later bleek dat Israël de school helemaal niet had beschoten, alleen de straat waaraan hij lag, en dat men wel degelijk door Hamas was beschoten van nabij de school. Dat spreekt de aantijging (in een van de NRC artikelen hierover) van de VN tegen, dat Israël achter de schermen zou hebben toegegeven dat de VN gelijk had. Het is juist de VN geweest die aanvankelijk de claim van Hamas heeft overgenomen dat Israël de school zelf had beschoten, en later niet toegaf dat te hebben beweerd. NRC Handelsblad zou VN claims met dezelfde scepsis tegemoet moeten treden als die van Israël. Immers, ook de VN is zoals blijkt niet altijd betrouwbaar, heeft belangen te verdedigen en is niet onpartijdig. Naast beschuldigingen door VN medewerkers worden ook allerlei claims van Palestijnse burgers gemeld, waaruit eveneens een beeld van grootschalige moedwillige vernietiging en wreedheden opdoemt. Het zijn schrijnende verhalen, die vaak maar voor één conclusie ruimte laten: Israël's optreden is wreed, onmenselijk en sadistisch, Israëlische soldaten zijn machtswellustelingen en er is sprake van grootschalige oorlogsmisdaden (zie hoofdstuk 4 voor concrete voorbeelden en hoofdstuk 6.a voor de voortgaande discussie over die beschuldigingen en onderzoeken ernaar na afloop van de oorlog).

Tijdens de Gaza Oorlog heeft Israël sommige voorvallen ontkend, een onderzoek aangekondigd en vooral ook gewezen op het feit dat Hamas zulke incidenten uitlokte door civiele gebouwen als schuilplaats en dekmantel te gebruiken. Volgens Israël misbruikte Hamas ambulances en verschool zich in ziekenhuizen, scholen en moskeeën of gebruikte deze en de onmiddellijke nabijheid ervan als dekking voor het afschieten van raketten of het beschieten van Israëlische troepen, liet het

ambulances niet door en verhinderde gewonden om naar Egypte te vluchten. Ook zou Hamas kinderen inzetten in de strijd, en burgers hebben gedwongen om in hun huizen te blijven terwijl Hamas strijders van daaruit op Israëlische doelen schoten. Israël onderbouwde deze claims met filmpjes op YouTube, luchtfoto's, citaten van Hamas, gevonden documenten van Hamas, en getuigenverslagen van (vaak anonieme) Palestijnse burgers (zie ook hoofdstuk 3: Omissies). NRC heeft hier echter nauwelijks aandacht aan besteed. Dergelijke beschuldigingen werden een paar keer beknopt en in afstandelijke bewoordingen weergegeven, maar nergens met concrete voorbeelden onderbouwd. Wat vooral ook ontbrak was een interview met een woordvoerder van het Israëlische leger of de regering, of een journalist die de Israëlische kant belicht, of een kritische maar faire analyse van het materiaal dat de regering en het IDF verspreidden. Voorbeelden van Israëlische aantijgingen en bewijzen daarvoor, zoals uitspraken, getuigenverklaringen en filmmateriaal, zijn rijkelijk beschikbaar op het internet en zullen ongetwijfeld ook in de gelaakte 'press kits' (zie volgende paragraaf) hebben gezeten die aan journalisten werden uitgereikt, maar NRC en haar correspondenten hebben er blijkbaar bewust voor gekozen deze niet te gebruiken.

2.e. Propaganda: de oorlog om de publieke opinie

In verschillende artikelen wordt uitgebreid op de Israëlische pr (ook wel *hasbara* genoemd) ingegaan. In een artikel ligt de nadruk op het feit dat Israël geen journalisten toeliet in de Gazastrook en zo een monopolie op de informatie zou hebben: journalisten zouden noodgedwongen alleen Israëls kant te zien krijgen en alleen met mensen in Sderot of Ashkelon kunnen praten. Israël zou een en ander zeer professioneel hebben aangepakt met *press kits*, woordvoerders in alle talen, adressen van mensen die door raketten zijn getroffen etc. Een ander artikel gaat over de internetoorlog die tussen sympathisanten van beide kanten wordt gevoerd, met als voorbeeld *Qassamcount* op Facebook, waarmee het aantal raketten op Israël dagelijks wordt bijgehouden. Ook in dit artikel ligt de nadruk op hoe gelikt de sympathisanten van Israël deze 'oorlog' voeren en hoe succesvol zij daarin zijn.

In het eerste artikel, "Een oorlog verslaan ver van het front" (nr. 56), wordt een journalist geciteerd die zegt: "De Israëlische *hasbara* is zo goed ontwikkeld (...), dat de woordvoerders de achterpoten van een ezel af kunnen praten om hem vervolgens de hora te laten dansen."

Een citaat uit het tweede artikel: "Miljoenen jongeren zagen elke dag zijn *Qassamteller*, 'vaak aangevuld met extra *hasbara*-informatie, zoals het aantal raketten dat de laatste acht jaar op Israël is afgevuurd'. *Hasbara* is een eufemistische Hebreeuwse uitdrukking die 'uitleggen' of 'verklaren' betekent." ("Oorlog tussen Israël en Hamas ook op Facebook gevoerd", nr. 103).

Door het woord *hasbara* te gebruiken, wordt extra benadrukt dat het om een geoliede campagne gaat. Het woord 'eufemistisch' suggereert bovendien dat het eigenlijk om propaganda gaat, met andere woorden dat een onjuiste of misleidende voorstelling van zaken wordt gegeven. Het eerste citaat is wat dat betreft nog explicieter. Zo zet NRC Israëlische informatie in een kwaad daglicht, en suggereert dat die misleidend en niet te vertrouwen is.

In deze artikelen wordt het voorgesteld alsof alleen Israël aan propaganda doet, en Hamas volledig passief is, zoals ook wat betreft de oorlog zelf het vaak lijkt alsof alleen Israël vecht, en de Palestijnse raketten zichzelf blijkbaar afschieten. Er lijkt volgens NRC slechts één front te zijn. NRC schetst een beeld waarin Palestijnen slechts onschuldige hulpeloze slachtoffers zijn, Israël de wrede dader is, en de Palestijnen in alle opzichten volledig machteloos tegenover Israël staan, zowel in de echte oorlog als in de propaganda oorlog.

Deze analyses zijn in tegenspraak met de sympathie die de Palestijnen wereldwijd opriepen, niet alleen onder hun 'islamitische broeders', maar ook in de media en onder (met name linkse) politici.

2.f. Nederlandse politiek en reacties in Nederland

De schaal van de gevechten en de indringende beelden leidden tot hevige reacties onder de Nederlandse bevolking, met name onder jonge moslims van Marokkaanse komaf. Hiervoor was veel aandacht in de NRC, evenals voor het standpunt van de Nederlandse regering, dat de krant meermaals als eenzijdig pro-Israël bestempelt. Dit standpunt wordt verklaard uit de christelijke signatuur van twee van de drie coalitiepartijen en schuldgevoelens vanwege de Holocaust. Deze zaken spelen zeker een rol, maar het zou natuurlijk ook kunnen dat men gewoon oprecht meent dat Israël het recht heeft Hamas zo hard aan te pakken, en dat andere landen dat in vergelijkbare omstandigheden ook (mogen) doen, en Israël wel degelijk alles binnen haar vermogen deed om het aantal burgerdoden zo beperkt mogelijk te houden. Of het standpunt van de Nederlandse regering werkelijk zo eenzijdig is hangt er bovendien van af wat je als uitgangspunt neemt. De regering weigerde inderdaad om Israël publiekelijk te veroordelen en het geweld buitensporig te noemen, maar drong bij Israël wel aan op het ontzien van de burgerbevolking en een staakt-het-vuren, en beijverde zich daar ook actief voor. Sommige Europese landen en een deel van de oppositie wilden inderdaad dat men Israël wel veroordeelde, maar dat kan natuurlijk met evenveel recht een eenzijdig standpunt worden genoemd, en dat van de Nederlandse regering juist 'evenwichtig'.

De krant is mild over de woede onder Nederlandse Marokkanen en bijvoorbeeld de oproep om Lidl en Aldi te boycotten vanwege het (absurde) gerucht dat die de dagopbrengst van een dag aan Israël zouden doneren. Voor het Arabische antisemitisme en de antisemitische voorvallen tijdens de Gaza Oorlog is weinig aandacht. Eén artikel gaat over de felle discussies op internet, maar is zeer mild van toonzetting over de vele extreme en haatzaaiende reacties die op verschillende websites, fora en blogs verschenen over Israël en Joden. Voor de gevoelens van Nederlandse moslims die zich solidair voelen met hun Palestijnse broeders is aandacht en begrip, terwijl steun voor Israël toch een beetje wordt neergezet als achterhaald en veroorzaakt door schuldgevoelens over de Holocaust. Voor de gevoelens van Joden is weinig aandacht.

3. Omissies

Afgezien van Israëlische critici van het offensief en sporadisch juist radicale voorstanders ervan, komen in de NRC nauwelijks Israëli's aan het woord. Zelfs inwoners van het al acht jaar geteisterde Sderot blijven geheel buiten beeld. We komen dan ook niets te weten over hun angsten en trauma's, over de dagelijkse raketbeschietingen en de impact daarvan op Israël, op de gemeenschappen die daar al jaren onder gebukt gaan, en de angst van anderen ook daartoe te zullen gaan behoren.

Ook het vele Israëlische bronnenmateriaal over hoe Hamas civiele gebouwen gebruikte in haar strijd, zich tussen burgers verschool, kinderen inzette, hulpgoederen stal, ambulancepersoneel dwong Hamas strijders te vervoeren, burgers niet liet vertrekken uit bepaalde gebieden etc., wordt door NRC vrijwel genegeerd. Wanneer dit al kort wordt vermeld, wordt het direct afgedaan als gelikte Israëlische propaganda en dus ongeloofwaardig, zoals bij de filmpjes van het Israëlische leger op YouTube. NRC had dergelijk materiaal serieus moeten nemen en bespreken, en tegenover de claims van de VN en Palestijnse bronnen moeten zetten.

Niet alles wat Israël beweerde is automatisch waar; zo had Israël een filmpje op YouTube gezet waarop te zien was hoe raketten vanuit een UNRWA school werden afgevuurd, maar dat was een oud filmpje van een jaar eerder. Voor andere zaken waren echter veel concrete aanwijzingen en bewijzen. Zo waren er gedetailleerde luchtfoto's waarop duidelijk te zien was dat de trainingskampen en militaire bases van Hamas vlakbij woonwijken, scholen en moskeeën lagen. Er waren verklaringen van Palestijnen die hadden gezien dat Hamas vanuit binnenplaatsen van scholen of andere openbare gebouwen raketten had afgevuurd. Nadat het leger moskeeën of huizen had getroffen waren vaak secundaire explosies te zien die erop wijzen dat daar explosieven lagen

opgeslagen die ontploften. Op YouTube filmpjes is te zien dat raketten en explosieven in moskeeën waren opgeslagen en een school was geboobytrapt. Er waren aanwijzingen dat juist Hamas hulpverleners tegenhield die gewonden wilden verzorgen, en dat Hamas hulpgoederen van de VN stal om ze zelf door te verkopen. Er waren ook Palestijnse verklaringen dat Hamas uniformen van hulpverleners en ambulances gebruikte, en dat men burgers dwong in een huis te verblijven waar men zich schuilhield of van waaruit Israël werd beschoten. Dergelijke zaken staan op YouTube, werden door Palestijnen in interviews beweerd of door Israëlische veiligheidsdiensten. Ook geeft Hamas in verschillende interviews en toespraken zelf het gebruik van menselijke schilden en andere wandaden toe. Het is duidelijk dat dit materiaal niet geheel objectief is en met een doel werd gecreëerd, maar het is de krant aan te rekenen dat men dit bijna geheel negeerde of als pure propaganda wegzette. Geen enkele Israëlische claim over dergelijke misdaden door Hamas werd serieus genomen of onderzocht.

NRC vermeldt ook nagenoeg niets over Israëls militaire strategie, over hoe men te werk ging, waarom voor bepaalde doelen werd gekozen, de lange voorbereiding en het precieze inlichtingenwerk. Er is ook nauwelijks informatie over de strategie van Hamas, de vele tunnels waarin men zich schuilhield en van huis tot huis kon gaan, de hinderlagen die men had opgezet, de explosieven die in huizen waren aangebracht, verstopt in allerlei spullen zoals bijvoorbeeld een pop (zie voor een voorbeeld van een goed artikel wat dit betreft de NYT:

<http://www.nytimes.com/2009/01/11/world/middleeast/11hamas.html>). Hamas wordt als overwegend passief neergezet, het overkwam haar allemaal, en het was afwachten totdat het Israël bliefde om op te houden met schieten, zoals een Hamas leider het tegenover NRC correspondent Guus Valk verwoordde. Dat men daar zelf ook invloed op had, door bijvoorbeeld te stoppen met de raketbeschietingen, en dat er dagelijks tientallen raketten werden afgeschoten, wordt genegeerd.

Meermaals wordt de blokkade van de Gazastrook genoemd, maar er is nauwelijks aandacht voor het feit dat Israël tijdens haar offensief dagelijks 100-150 vrachtwagens met hulpgoederen doorliet. Een enkele keer wordt van 'enkele tientallen' vrachtwagens gesproken, wat direct als veel te weinig wordt afgedaan, maar waarop die bewering is gebaseerd staat er niet bij. Ook wordt meermaals gemeld dat er veel en veel te weinig hulp binnenkomt en de gevechtspauzes die Israël in acht nam absoluut onvoldoende waren, maar het is toch redelijk uniek dat Israël dergelijke gevechtspauzes überhaupt inlaste, waar Hamas overigens dankbaar misbruik van maakte, maar daarover stond veelzeggend genoeg weer niks in de krant. Welk ander leger doet aan dagelijkse gevechtspauzes? Kom er maar eens om bij Sri Lanka, Rusland of het Pakistaanse leger. Dat Israël onder internationale druk of om scherpere internationale veroordelingen voor te zijn gevechtspauzes inlaste en meer goederen doorliet naar Gaza, doet aan het feit zelf niets af.

Het was inzichtelijk geweest als NRC de minimale dagelijkse behoeftes aan voedsel had aangegeven, en die vervolgens had vergeleken met de hulp die binnenkwam. Daarbij had men dan de Israëlische cijfers en die van bijvoorbeeld de VN tegenover elkaar kunnen zetten.

Volgens een bericht in Haaretz hielpen 120 Israëlische legerofficieren bij de coördinatie van hulp aan Palestijnse burgers, evacuatie uit gevaarlijke gebieden, etc. (Zie:

<http://www.haaretz.com/hasen/pages/1055556.html>) De NRC heeft dit niet vermeld.

Israël wordt fel veroordeeld voor de vele burgerdoden, en de oorzaken daarvan worden exclusief bij Israël gelegd. Sterk wordt de indruk gewekt dat het onverschillig staat tegenover Palestijnse burgerdoden, of dit zelfs wel een goede afschrikking vindt, of dat Israëlische soldaten zo vol haat zitten dat ze moedwillig burgers doden en op alles schieten dat beweegt. De meer voor de hand liggende oorzaak van het aantal burgerdoden is dat Hamas zelf het onderscheid tussen burger en strijder bewust doet vervagen, door zich bijvoorbeeld in burgerkleding tussen burgers op te houden en zich te verplaatsten via een stelsel van tunnels die in woonhuizen uitkomen. Het zijn dit soort guerrilla tactieken, het vechten tegen een onzichtbare vijand, dat asymmetrische oorlogsvoering zo moeilijk maakt. NRC heeft hier een artikel aan besteed, maar de teneur daarvan was vooral dat

zulke oorlogen niet te winnen zijn, zeker niet in stedelijk gebied, en Israël hem daarom niet had moeten voeren. De (mede)verantwoordelijkheid van Hamas voor de doden die zo'n oorlog tot gevolg heeft, een oorlog die hoofdzakelijk door haar voortdurende raketbeschietingen werd veroorzaakt, wordt niet gemeld.

De tunnels worden volgens NRC bijna uitsluitend voor noodzakelijke humanitaire zaken gebruikt, de wapensmokkel wordt gebagatelliseerd. Wapensmokkel vindt steeds plaats 'volgens Israël', terwijl er overvloedige bewijzen zijn van grootschalige wapensmokkel. De NRC haalt nooit uitkomsten van onderzoek door Israëlische veiligheidsdiensten aan, waaruit blijkt dat Israël een en ander gedetailleerd heeft uitgezocht. Wel komen geregeld smokkelaars en tunnelbouwers aan het woord, die met deze handel goed kunnen verdienen, maar uiteraard geen van allen ook maar iets met wapensmokkel te maken hebben.

De connectie van Hamas met Iran en Syrië komt nauwelijks aan bod, en wordt waar dat wel gebeurt gebagatelliseerd. Het zou vooral morele steun betreffen, er zou ook wel eens geld zijn gegeven, maar van geregelde trainingen en wapenleveranties zou geen sprake zijn, laat staan van inmenging in de beslissingen van Hamas. De vele informatie hierover van Israëlische veiligheidsdiensten wordt genegeerd.

Hamas wordt als redelijk voorgesteld, terwijl Hamas leden geregeld extreme uitspraken doen. Nizar Rayyan, door Israël tijdens de Gaza Oorlog gedood, verklaarde eerder in een interview:

"Allah changed disobedient Jews into apes and pigs, it is true, but he specifically said these apes and pigs did not have the ability to reproduce. So it is not literally true that Jews today are descended from pigs and apes, but it is true that some of the ancestors of Jews were transformed into pigs and apes, and it is true that Allah continually makes the Jews pay for their crimes in many different ways. They are a cursed people."

(http://jeffreygoldberg.theatlantic.com/archives/2009/01/nizar_rayyan_of_hamas_on_gods.php)

Een dag na Obama's toespraak in Cairo, kwam MEMRI met een vertaling van een interview met een Egyptische psycholoog:

"I always ask myself: Why did Hitler annihilate the Zionists or the Jews? By character, they definitely deserve this. This is why they suffered this massacre or annihilation, and so, they adopt the [Nazi] character, and project it onto the Palestinian people."

(<http://www.memritv.org/clip/en/2128.htm>)

In de volgende video zijn een aantal uitspraken van Hamas gecompileerd. Er staat steeds bij wanneer en waar de uitspraken zijn gedaan: <http://www.memritv.org/video.html>
Deze vallen vóór de onderzochte periode (2007 en 2008) maar zijn ook toen niet in de NRC verschenen. Ook geeft Hamas zelf toe burgers als menselijk schild te gebruiken:

<http://www.youtube.com/watch?v=g0wJXf2nt4Y>

Op o.a. <http://www.youtube.com/watch?v=YIBNRVgq59Y> is te zien hoe Hamas kinderen indoctrineert.

Ook negeert NRC het Handvest van Hamas, waarin onder andere de 'Protocollen van de Wijzen van Zion' worden aangehaald als historische bron en de Hadith wordt geciteerd waarin tot de dood van de Joden wordt opgeroepen zodat het Einde der Tijden kan aanbreken.

Bovenstaande voorbeelden zijn met een lange lijst aan te vullen. NRC kan dergelijk materiaal niet simpelweg negeren, omdat het niet in haar visie past dat met Hamas gepraat moet worden. Het mag dan zo zijn dat sommige Hamas leden zich gematigd uitlaten en wellicht werkelijk een compromis niet uitsluiten, daar staan echter vele extreme van haat tegen Joden vervulde uitspraken

tegenover. Ook Arabische leiders in Israël en geestelijken in andere Arabische staten laten zich geregeld in zeer extreme bewoordingen over Israël en Joden uit, zonder dat NRC daar ooit melding van maakt. Dit is een cruciaal onderdeel van het Midden-Oosten conflict, dat voor een deel ook de Israëlische politiek en de angst en obsessie met veiligheid van het land verklaart. Door dit te negeren ontstaat een scheef en verwrongen beeld van het conflict en van de oorlog in Gaza.

4. Voorbeelden

Hieronder volgen een aantal voorbeelden van suggestieve formuleringen, onjuistheden, ongefundeerde aantijgingen, het ontbreken van wederhoor of context en tendentieuze koppen en illustraties. Ik heb hier niet de aantallen keren dat geen wederhoor werd toegepast of geen context gegeven of alleen de Palestijnse versie van een zaak wordt gegeven geteld, zoals in het onderzoek naar de berichtgeving over een eerdere periode. Net als in dat onderzoek kwamen alle vormen van gekleurde berichtgeving zeer geregeld voor. Een ruime meerderheid van de artikelen is dan ook licht tot sterk gekleurd ten nadele van de Israëlische kant. Artikelen met een enkele gekleurde bewering of woordgebruik zijn meestal als neutraal beoordeeld.

4.a. Suggestieve formuleringen

"Palestijnse verzetsbeweging Hamas" (nr. 30, "Premier verdedigt militair optreden Israël in Gaza")

"Verhagen staat bekend als pro-Israël. Dat leidt nog weleens tot strubbelingen met zijn PvdA-collega op het departement, Bert Koenders van ontwikkelingssamenwerking." Waarom niet geschreven: "Bert Koenders staat bekend als anti-Israël. Dat leidt nog weleens..." Nu wordt Verhagens standpunt als eenzijdig neergezet, niet dat van Koenders.

Neutraal was geweest: "Verhagen staat positiever tegenover Israël dan de meer pro-Palestijnse Koenders". (nr. 68, "Het beloofde land kwelt christen-democraten")

"In totaal hebben Palestijnse raketten uit de Gazastrook sinds 2000 minder dan 20 levens geëist in Israël" (nr.7, "Offensief Israël eist vele levens"). Suggestief om het woord 'minder' te gebruiken, dat suggereert dat het dus niet zo erg is en Israël overdrijft. Men had ook kunnen schrijven: "Palestijnse raketten (...) hebben bijna 20 levens geëist". Neutraal was geweest gewoon het precieze aantal doden te noemen.

Nergens wordt overigens ingegaan op een belangrijke reden voor het grote verschil in doden aan beide kanten, namelijk dat Israël er alles aan doet om haar bevolking te beschermen, met behulp van schuilkelders en waarschuwingssystemen en voorbereiding van het 'thuisfront' op de oorlog. Zo werden alle scholen in het gebied dat binnen raketbereik lag gedurende de oorlog gesloten. Hamas daarentegen zorgde wel voor goede schuilplaatsen voor zichzelf maar had niks gedaan voor de bevolking. Dit verschil is niet alleen te verklaren uit het welvaartsverschil tussen Israël en de Gazastrook, maar wordt veroorzaakt door een fundamenteel andere ideologie. Hamas zegt dit zelf met zoveel woorden waar zij in een video verklaart: 'We desire death like you desire life' en dit als een zwakte van de Israëlische samenleving neerzet.

"De opgejaagde kinderen van vandaag zullen de plegers van zelfmoordaanslagen van morgen zijn" (nr.25, "Trauma is hier de regel", citaat Palestijnse psychiater). Dat is misschien waar, maar geldt natuurlijk ook andersom.

"Om de inconsistentie van Obama's opstelling te zien, is geen diepgaande research nodig. Na de aanslagen in het Indiase Mumbai voelde Obama geen enkel beletsel zijn afkeuring van de terreuracties uit te spreken". (nr. 40, "Obama zwijgt over oorlog Gaza en laat crisis aan Bush") In dit artikel hekelen twee deskundigen uit de VS onder andere het feit dat Obama zich niet meer met de crisis in Gaza bemoeit, en met name nalaat zijn afkeuring over Israël uit te spreken. De

vergelijking met Mumbai is smakeloos en zelfs kwetsend. In Mumbai doodden terroristen bewust en zonder enige aanleiding een groot aantal onschuldige burgers, waaronder verschillende leden van de Joodse Chabad beweging. Israël vocht in Gaza tegen een beweging die al acht jaar lang raketten op Israël afschiet en tientallen zelfmoordaanslagen heeft gepleegd. Hoe je daar verder ook over moge denken, deze vergelijking is volkomen misplaatst, maar in het artikel wordt daar door de interviewer geen kritische opmerking over gemaakt.

4.b. Onjuistheden

Suggestief en onjuist: "Gisteren werden bovendien de tunnels onder de grens met Egypte bestookt, de enige toevoerplek van hulpgoederen sinds de grenzen vrijwel volledig dicht zijn gegaan." (nr.8, "Aanval treft vooral infrastructuur van Gaza"). Het gebruik van de smokkeltunnels wordt direct gerechtvaardigd door de krant, en de aanval op deze tunnels dus neergezet als inhumain. Bovendien zijn zij niet 'de enige toevoerplek van hulpgoederen', want Israël liet dagelijks meer dan 100 vrachtwagens met hulp door.

Suggestief en onjuist: "Hamaspolitici leggen niet langer de nadruk op vernietiging van Israël, maar praten over bestrijding van corruptie (...). Bovendien stelde de beweging een paar jaar geleden dat Israël zich moet terugtrekken uit de in 1967 bezette gebieden - een impliciete erkenning van het bestaansrecht van Israël." (nr. 23, " Hamas allang niet meer van boven geleid").

Het vergt nogal wat creativiteit om een uitspraak van jaren geleden dat Israël zich uit de bezette gebieden moet terugtrekken als bewijs van erkenning van Israël te interpreteren. Is na die terugtrekking het conflict dan ook beëindigd, of volgen nog verdere claims? In wat voor context deed Hamas die uitspraak? En mag Israël haar eigen immigratiebeleid voeren, of is zij verplicht alle Palestijnse vluchtelingen en hun nakomelingen binnen te laten? Er staan bovendien tientallen uitspraken tegenover, van jaren geleden en van zeer recent, waarin erkenning van Israël expliciet wordt uitgesloten.

Ook in het artikel " Hamas-leiders: met ons is te praten" (nr. 37 en vervolg nr. 39) wordt Hamas van haar beste kant aan de lezer getoond. " Hamas wil altijd praten over een definitief vredesakkoord", aldus een van de Hamas leiders waarmee Guus Valk praat. " Hamas wil dat Israël zich achter de pre-1967 bestandslijn terugtrekt, recht op terugkeer van de vluchtelingen en Oost-Jeruzalem als hoofdstad", zo gaat hij verder.

Suggestief en onjuist: " Het Palestijnse volk heeft 60 jaar lang de reeks ontberingen doorstaan, van verbanning tot armoede, van bombardementen tot discriminatie, maar is nooit in de valkuil getrapt van elkaar vermoorden" (nr. 25, " Palestijnse psychiater over de ' sociale vergiftiging"). Ook Khouri verwoordt een vergelijkbaar sentiment wanneer hij stelt dat Israël van ' een grotendeels volgzame bevolking' een ' kweekvijver van zelfmoordterroristen en bommengooiers' heeft gemaakt (nr. 12, " Israël heeft weinig geleerd van 40 jaar geweld").

Dat is pertinent onjuist: al in de jaren '30, tijdens de grote Arabische opstand in Palestina, moordde de radicale Husseini clan de gematigdere Nusseibeh en Nashashibi clans uit. Bovendien ging aan deze 'ontberingen' veelvuldig geweld tegen de Joodse gemeenschap in Palestina vooraf, en hebben de Palestijnen in de 60 jaar die erop volgden ook steeds geweld tegen Israël gebruikt en aanslagen gepleegd, van vliegtuigkapingen tot bomaanslagen en het leggen van mijnen.

" Doordat Israël de Gazastrook in stukken heeft gedeeld, is geen transport tussen het noorden en zuiden mogelijk". Israël liet transporten van hulporganisaties wel door, maar alleen na strenge controle dat niet Hamas-strijders zich onder het mom van hulpverleners verplaatsen of wapens vervoeren (nr. 42, " Humanitaire crisis, hoe je het ook bekijkt").

Om het vermeende militaristische karakter van Israël en het zionisme aan te tonen, wordt in twee lange artikelen de revisionist Zeev Jabotinski en zijn doctrine van de IJzeren Muur aangehaald.

Daarbij wordt deze niet correct weergegeven en bovendien abusievelijk beweerd of gesuggereerd dat hij representatief is voor het zionisme. Zo wordt in artikel nr. 112 ("Oorlog is prima. Israël evalueert de aanval op Gaza") Jabotinski als centrale en zeer invloedrijke zionist neergezet, wiens leer officieel Israëliësch beleid werd. In artikel nr. 95 ("Uitval uit een benauwde veste") wordt hij door de politicoloog Ian Lustick aangehaald.

Bij de beschieting van de UNRWA school in Jabalya zouden volgens NRC Handelsblad zeker 40 burgers zijn omgekomen (o.a. "Gesprekspartner Gaza", hoofdredactioneel commentaar, nr. 58). Dat is onjuist (zie uitleg onder 2.b en 4.c). Dit wordt in een aantal artikelen beweerd, soms wordt zelfs van 43 doden gesproken. Toen bleek dat Israël de school niet had beschoten werd dat niet duidelijk gerectificeerd.

Zie ook de bespreking van de opiniestukken en hoofdredactionele commentaren (2.b), en hoofdstuk 6 over de berichtgeving na de Gaza Oorlog voor meer voorbeelden van onjuistheden. In verschillende interviews en reportages doen mensen niet alleen ongefundeerde, maar soms ronduit onjuiste uitspraken. In de artikelenlijst staan sommige vermeld met een verklaring waarom dit niet klopt.

4.c. Ongefundeerde aantijgingen, geen wederhoor of context

"Vijftig militairen legden beslag op mijn huis en schoten vanaf het dak en door de gaten van de muur op alles wat bewoog. De grond ligt bezaaid met patroonhulzen. Het hele huis draagt de lidtekens van de Israëliësche aanwezigheid. Los van de schade door de beschietingen richtten de soldaten ook lukraak vernielingen aan. Op de muren staan varkenskoppen getekend en leuzen in het Hebreeuws en Russisch: 'alle Palestijnen dood' en 'vertrek of je sterft'."

De kop boven het artikel luidt: "Israëliësche bulldozers pletten mijn legkippen" (nr. 206) en de onderkop: "Inwoners Gazastrook over vernielzucht door militairen." Het woord 'vernielzucht' veronderstelt opzet, en de krant neemt dan ook geen enkele afstand van deze aantijgingen. Zowel de kop (citaatkop) als de onderkop zijn suggestief en geven alleen het Palestijnse narratief. Weer wordt geen wederhoor toegepast en wordt geen context gegeven of erop geduid dat niet alle soldaten zo waren en dit misschien een uitzondering was. Ook zou het natuurlijk kunnen dat de Palestijnse boer overdrijft tegenover Westerse media, omdat hij (begrijpelijkerwijze) kwaad is. Hij ontkent even later dat 'het verzet' zijn velden zou gebruiken om raketten af te schieten. Dat kan waar zijn maar ook zijn gelogen. Het probleem is dat het in dit soort oorlogen erg moeilijk is om uit te maken wie gelijk heeft en wat er nou daadwerkelijk gebeurd is, maar de NRC laat niks van die twijfel doorklinken: Israël heeft gewoon ongelijk.

In het artikel "Nood in de Gazastrook wordt steeds nijpender" (nr. 59) staan diverse aantijgingen tegen Israël zonder wederhoor of context: een VN hulpkonvooi zou zijn beschoten door een Israëliësche tank; dit wordt als vaststaand feit vermeld zonder Israëliësche reactie. Chris Gunness van de VN mag uitleggen dat men Israël de coördinaten had gegeven, Israël mag niets uitleggen. Wat betreft de eerder (onder 2.b en 2.d) besproken UNRWA school in Jabalya wordt de Israëliësche versie wel gegeven, maar sterk gesuggereerd dat de VN gelijk heeft: "De aanval op een UNRWA school in Jabalya, waarbij zeker 40 doden vielen (onder wie veel kinderen), was volgens Israël legitiem doelwit omdat Hamas strijders van daaruit schoten op het leger. VN-woordvoerder Gunness zegt nu dat Israëliësche vertegenwoordigers van het leger "op achtergrondbasis" hebben toegegeven dat dat niet klopt. "Ze hebben gezegd dat er inderdaad niet vanuit de school is geschoten, zoals wij al vanaf het begin zeiden", aldus Gunness. "Daarmee is ook de claim van tafel dat de VN huisvesting bieden aan Hamas." De VN eisen een onafhankelijk onderzoek en zeggen dat het Israëliësche leger "zijn geloofwaardigheid heeft verloren".

Met andere woorden, de VN heeft gelijk en Israël geeft toe te liegen. Waarom is wat dit betreft geen wederhoor toegepast? Overigens blijkt achteraf dat Israël de school helemaal niet heeft

beschoten, maar de straat ernaast, dus Guinness zit er evengoed naast als het Israëlische leger. Bovendien is, zoals ook Palestijnse getuigen bevestigen, wel degelijk op het leger geschoten vanaf een positie in de buurt van de school. De opmerking dat daarmee de claim van tafel is dat de VN huisvesting bieden aan Hamas is ook nogal suggestief. Dat dat hier niet het geval bleek te zijn, wil niet zeggen dat het nergens het geval is. En tot slot is de formulering 'aanval op een UNRWA school' zeer suggestief. Ook toen nog niet bekend was dat Israël de school zelf niet had geraakt, was het bepaald onwaarschijnlijk dat Israël de school bewust aanviel.

Ook het woordgebruik in dit artikel is suggestief. Zo wordt vermeld dat zeker 257 kinderen zijn gedood sinds de oorlog in Gaza. In een volgende zin wordt, correcter, van 'minderjarigen' gesproken. Sommige 'kinderen' van 15 of 16 zitten al bij de Qassam Brigades en nog jongere kinderen worden ingezet om op wacht te staan of spullen te vervoeren. Er doen vele filmpjes de ronde op YouTube over het gebruik van kinderen door Hamas, en Hamas leiders bepleiten openlijk het gebruik van kinderen in de strijd. In het kinderprogramma op Hamas TV 'Pioniers van morgen' worden kinderen ideologisch klaargestoomd voor de strijd en al jong geleerd dat het martelarenchap het hoogste doel is. (Zie bijvoorbeeld: <http://www.youtube.com/watch?v=s70KIZwb9RE>)

"Het Israëlische offensief, dat 27 december begon met zware luchtaanvallen op de Gazastrook, heeft volgens Palestijnse medische bronnen nu 900 Palestijnen het leven gekost, van wie 277 kinderen. Circa 4.000 mensen zijn gewond. (...) Volgens Israël zijn onder de Palestijnse doden 550 strijders van de fundamentalistische organisatie Hamas. Er is van onafhankelijke zijde geen bevestiging van de cijfers. Israël laat geen journalisten in de Gazastrook toe." (nr. 72, "Reservisten nu ook naar Gazastrook")

'Palestijnse medische bronnen' worden zeer geregeld aangehaald voor het aantal Palestijnse doden, en daar staat nooit bij vermeld dat er van onafhankelijke zijde geen bevestiging van die cijfers is. Die Palestijnse medische bronnen spreken schijnbaar, in tegenstelling tot het leugenachtige Israël, altijd de waarheid en zijn neutraal. Het woord 'kinderen' is bovendien, zoals hierboven opgemerkt, suggestief, want het is niet duidelijk om welke leeftijden het gaat.

Ook artikel nr. 42 ("Humanitaire crisis, hoe je het ook bekijkt") bevat diverse aantijgingen zonder wederhoor over het gebruik van clusterbommen en de beschieting van UNRWA scholen. In een kadertje wordt een aantijging van een Palestijn volkomen kritiekloos weergegeven, zonder enige reserve of wederhoor. De kop boven dit kadertje luidt: "Ook rouwen is gevaarlijk in de Gazastrook." Een Palestijn vertelt: "We zaten in de rouwtent toen ze ons plotseling bombardeerden. We brachten de slachtoffers naar het ziekenhuis maar ze vielen weer aan", zei Jaber Abdel-Dayem tegen een correspondent van persbureau Reuters in een overvol lijkenhuis." Een andere Palestijn, die al uren in de rij staat voor een bakkerij, zegt in hetzelfde stukje dat zijn sympathie voor Hamas groeit en dat hij bussen in Israël opgeblazen wil zien worden. Met andere woorden, Israëlisch geweld leidt tot extremisme (en niet andersom), en Israël valt ook steeds zomaar onschuldige burgers aan, schijnbaar uit wreedheid en zonder enig militair doel.

In het artikel "VS, Israël akkoord over plan Gaza" (nr. 92) wordt Israëls reden voor het offensief erg afstandelijk en sceptisch weergegeven: "Israël zou zijn offensief in Gaza willen staken maar zich het recht voorbehouden opnieuw in actie te komen indien de raketbeschietingen door Hamas doorgaan - *het motief dat Israël aanvoert* voor het gewapende optreden dat 27 december begon" (cursief RP). Met andere woorden, Israël zegt dat wel, maar of het klopt is twijfelachtig. Het is suggestief om zo duidelijk Israëls motieven ter discussie te stellen en te suggereren dat Israël onoprecht is.

4.d. Koppen en illustraties

Koppen

In de onderzochte artikelen werd geregeld gebruik gemaakt van zogenaamde citaatkoppen, waarvan NRC zelf zegt daar zuinig mee om te willen gaan. Vaak zijn deze van Palestijnen en hebben een anti-Israëlische strekking. Het is bovendien niet altijd duidelijk uit de onderkop of inleiding van wie de uitspraak afkomstig is. Een paar voorbeelden:

"Humanitaire crisis, hoe je het ook bekijkt" (nr. 42)

"Een woord over Israël en er is trammelant" (nr. 43) (niet duidelijk van wie afkomstig)

"We moeten met Hamas praten" (nr. 74, interview met Yossi Alpher). Het is opvallend dat men deze uitspraak boven het interview heeft gezet, want het merendeel van het interview gaat over andere zaken. Zou dit iets te maken hebben met NRC's eigen opvatting dat met Hamas gepraat moet worden?

"Israëlische bulldozers pletten mijn legkippen" (nr. 106) Onderkop: "Inwoners Gaza over vernielzucht door militairen". Dat is erg suggestief, er wordt al aangenomen dat Israël moedwillig van alles heeft vernield zonder enige aanleiding of militaire noodzaak.

"Raketten Hamas 'enige manier van verzet tegen Israël'" (nr. 107)

"Oorlog is prima. Israël evalueert de aanval op Gaza." (nr. 112) Volgens veel Israëliërs is oorlog op zichzelf helemaal niet prima, en zij trekken niet voor de lol ten strijde. De meesten zien het als een noodzakelijk kwaad vanwege de vele vijanden die men heeft en nemen met grote tegenzin het risico dat zijzelf of hun zoon, dochter of andere familieleden omkomen. 'Oorlog is prima' is een uit zijn verband gerukte uitspraak uit het betreffende artikel die de Israëlische *mood* op geen enkele wijze weergeeft, maar Israël onterecht neerzet als wreed en bloeddorstig. Het is moeilijk te begrijpen waarom men voor zo'n kop heeft gekozen anders dan met het oogmerk Israël zwart te maken.

Illustraties

Ook bij de illustraties ligt de nadruk eenzijdig op Palestijns leed; slechts een enkele foto (twee of drie in totaal) laten Israëlisch leed zien, meestal in een compilatie van meerdere foto's waarin een van de vier dan een Israëliër die voor de Qassams schuilt laat zien. De foto's van de Palestijnen zijn soms zeer schrijnend. Enkele foto's zijn ook suggestief, zoals een foto van lachende Israëlische soldaten die aan de grens van Gaza wachten om naar binnen te mogen gaan. Alsof ze ernaar uitkijken om dood en verderf te zaaien. De onderschriften benadrukken vaak nog eens extra dat dit of dat door Israël is gebombardeerd en verwoest. Hieronder een aantal voorbeelden.

Nr. 7: grote foto van Palestijnen die in paniek dekking zoeken voor Israëlische luchtaanval in het vluchtelingenkamp Jabaliya. Op de achtergrond zijn de verwoestingen van eerdere bombardementen duidelijk te zien.

Nr. 22: grote foto van Israëlische militairen bij de grens met de Gazastrook. Ze staan breed te lachen en schieten in de lucht.

Nr. 48: grote foto van drie gewonde Palestijnse meisjes in het Shifa ziekenhuis in Gaza. Eentje kijkt wanhopig in de lens. Het onderschrift luidt: "Drie Palestijnse meisjes zitten te wachten in het Shifa ziekenhuis in Gaza-stad. Gisteren werden tientallen Palestijnse burgers gedood of gewond bij Israëlische beschietingen in de Gazastrook."

Nr.73: grote foto van een verwoeste moskee en school door een Israëlische raketaanval. Zowel in het onderschrift als de kop staat niks over het feit dat Hamas vaak wapens opsloeg in moskeeën.

Nr.82: foto van Gaza onder de rook. Onderschrift: "Rookwolken stijgen vanochtend op uit Gaza-stad als gevolg van Israëlische tank- en artilleriebeschietingen. Onder andere werd een complex van de Verenigde Naties getroffen."

Nr.86: foto van patiënten uit een ziekenhuis in Gaza die na een Israëlische beschieting worden geëvacueerd.

Nr.95: illustratie van een oude Palestijn met daarachter de muur met wachttorens, en onderschrift dat deze het Palestijnse land tot een enclave in de regio maakt.

Nr.100: illustratie van Palestijnen die in de puinhopen van gebouwen aan het zoeken zijn. De verwoestingen op de foto zijn gigantisch.

Nr.107: grote foto van "de gebulldozerde kippen van Samih al-Sawafiri in Zeitoun in de Gazastrook".

5. Visie van de krant

Net als in het eerdere krantenonderzoek komt ook in deze artikelen de visie van de NRC sterk naar voren. De visie van de krant blijkt natuurlijk in de eerste plaats uit de hoofdredactionele commentaren (en is daar ook op zijn plaats), maar het feit dat men drie zeer extreem anti-Israëlische opiniestukken zonder een tegenartikel heeft geplaatst spreekt ook duidelijke taal. Tel daar de interviews met Israëlische critici en Palestijnen, en de eenzijdige reportages uit Palestijns gebied bij op en het plaatje is compleet. De vele suggestieve beweringen en de grotere geloofwaardigheid die men aan Palestijnse bronnen toedicht bevestigen dit beeld. De paar brieven waarin het voor Israël wordt opgenomen worden 'genutraliseerd' door even zoveel pro-Palestijnse brieven.

De visie van de krant lijkt, kort samengevat, te zijn:

- * Israël gebruikte buitensporig geweld in Gaza, en was op zijn minst totaal onverschillig voor de dood van Palestijnse burgers, maar er zijn sterke aanwijzingen dat men bewust dood en verderf zaaide, als vorm van collectief straffen voor het feit dat de Palestijnen achter Hamas staan. Israël had geen geldige reden voor zo'n grootschalig offensief, en had de raketbeschietingen ook via onderhandelingen kunnen stoppen.
 - * Israëlisch geweld leidt tot Palestijns extremisme, en niet omgekeerd.
 - * Hamas is een redelijke organisatie waarmee te praten valt, en voor zover zij niet redelijk is, is dat een gevolg van Israëls bezetting, blokkade, geweld en wat al niet meer.
 - * Israël is oneerlijk over de motieven voor het offensief. Men zegt dan weer Hamas te willen vernietigen, dan weer haar slechts te willen verzwakken, of ook slechts een einde te willen maken aan de raketbeschietingen of de veiligheidssituatie voor de inwoners van zuid-Israël te willen verbeteren. In werkelijkheid wil men ook vooral zijn afschrikwekkende kracht herstellen en laten zien wie het sterkst is, en spelen de verkiezingen een rol.
 - * De blokkade van de Gazastrook is een belangrijke oorzaak voor het niet-verlengen van het bestand door Hamas, en daarmee van de Gaza Oorlog. Had Israël zich aan de afspraken gehouden, dan had het staakt-het-vuren voortgezet kunnen worden en deze ellende de mensen bespaard kunnen blijven. De blokkade van de Gazastrook is sowieso wreed en ongerechtvaardigd.
 - * De Nederlandse regering stelt zich te eenzijdig achter Israël op, en dat roept weerstand op bij een groeiend deel van de bevolking, met name moslims.
 - * Kritiek op Israël ligt nog steeds moeilijk en gevoelig vanwege de Holocaust, en dat is een belangrijke reden dat het debat over Israël zo moeilijk en emotioneel is.
 - * Israël heeft een buitengewone effectieve en geoliede pr-machine, en weet zijn kant van het verhaal bijzonder goed over te brengen. Net als in de 'gewone' oorlog, staan de Palestijnen hier volkomen machteloos en kansloos tegenover.
- NB.: Dit is waarschijnlijk een belangrijke reden dat de NRC zoveel aandacht aan de Palestijnse kant besteedt: men heeft het gevoel te moeten compenseren en tegen deze pr-machine te moeten opboksen. Dat deze pr-machine helemaal niet zo effectief is ondanks haar professionele voorkomen, dat de Palestijnen op hun manier ook heel slim en geraffineerd op de publieke opinie inspelen, dat die Israëlische professionaliteit juist tegen haar lijkt te werken, al deze zaken worden door de NRC genegeerd.
- * De VN en humanitaire organisaties zijn neutraal en zijn betrouwbaarder dan Israël. Ook de Palestijnen zijn betrouwbaar, zowel Palestijnse mensenrechtenorganisaties als ooggetuigen, en wat

zij zeggen kan de krant zonder meer voor waar aannemen. Zij hebben geen agenda of bedoelingen, en het feit dat zij partij zijn in het conflict is geen probleem. Vooral Israël heeft een agenda en van alles te verbergen en goed te praten, is daarom gewiekst en praat constant recht wat krom is.

Sommige van deze zaken staan bijna letterlijk in de hoofdredactionele commentaren, andere zijn af te leiden uit de nieuwsanalyses, reportages, interviews en dergelijke. 'De NRC' is wellicht een wat vaag begrip (niet iedereen bij de NRC zal het waarschijnlijk met al bovenstaande zaken geheel eens zijn), en in de hoofdredactionele commentaren formuleert men sommige dingen wat voorzichtiger dan ik hierboven heb gedaan. Het is echter onmiskenbaar de toon die doorklinkt, soms tussen de regels door en soms ook expliciet.

6. Berichtgeving na de onderzochte periode

Ook na de onderzochte periode is nog veel over (de nasleep van) de Gaza Oorlog bericht. Andere gebeurtenissen die veel aandacht kregen in NRC Handelsblad (en de media überhaupt) waren de verkiezingen in Israël en het conflict over de nederzettingenbouw met de VS. Opvallend onderbelicht bleven de concrete verbeteringen in de situatie voor de Palestijnen op de Westoever, met name de toegenomen bewegingsvrijheid.

6.a. Nasleep Gaza Oorlog

Onterecht wordt een aantal keren beweerd dat Israël met de operatie niks is opgeschoten, en Hamas er alleen maar sterker uit naar voren is gekomen. Verzuimd wordt te vermelden dat Israël niet alleen de meeste smokkeltunnels heeft vernietigd, maar ook veel opgeslagen explosieven, wapenfabrieken en ander militair materiaal en infrastructuur van Hamas, waardoor Hamas wel degelijk behoorlijk is verzwakt. Het lijkt misschien makkelijk praten achteraf, maar met uitzondering van de eerste weken na het offensief is het bijzonder rustig en zijn en nauwelijks nog raketbeschietingen.

In maart verschenen vier artikelen, waarvan twee vrij uitgebreid, over getuigenissen van Israëlische militairen over het roekeloos doodschieten van Palestijnse burgers en andere oorlogsmisdaden tijdens de Gaza Oorlog. Het onderzoek van het Israëlische leger ruim een week later in reactie hierop wordt met een zeer kort nieuwsberichtje afgedaan. Dit korte berichtje bevatte direct ook impliciete kritiek op het onderzoek, en de cijfers van zowel Israël als de Palestijnen over het aantal doden werden vermeld. Het blijkt dus niet mogelijk om in zelfs maar een kort nieuwsberichtje Israël's visie te geven zonder daar direct aan af te doen. Het belangrijke feit dat een deel van de aantijgingen uit tweede hand was, en dus op 'horen zeggen' gebaseerd en niet op eigen ervaringen en waarnemingen, krijgt nauwelijks aandacht. Ontkenningen van genoemde incidenten door militairen uit dezelfde eenheden worden genegeerd, evenals verklaringen van andere soldaten over het wel behoedzaam opereren om burgerdoden te voorkomen.

Verder is er aandacht voor diverse onderzoeken naar gepleegde oorlogsmisdaden tijdens de Gaza Oorlog, zoals van de VN, Human Rights Watch, Amnesty International en het Rode Kruis. Een intern onderzoek van het Israëlische leger eind april naar diverse aantijgingen wordt wederom met een kort nieuwsberichtje afgedaan, en meer dan de helft van dat berichtje is gereserveerd voor de Palestijnse cijfers over het aantal doden tijdens het offensief en kritiek op het Israëlische rapport van Israëlische mensenrechtenorganisaties. Waarom niet wat uitgebreider Israël's onderzoek samengevat, en de belangrijkste bevindingen gegeven? Dan kunnen mensen vervolgens zelf oordelen hoe betrouwbaar en geloofwaardig een en ander overkomt. Bij de vele artikelen waarin kritiek op Israël centraal staat worden nooit Israël's cijfers van het aantal doden weergegeven; waarom dan wel in de twee korte stukjes over Israëlisch onderzoek de Palestijnse cijfers

vermelden? Kortom: Israël's positie wordt wederom zeer beknopt en alleen in algemene termen weergegeven, terwijl kritische rapporten uitgebreid aan de orde komen, met allerlei concrete voorbeelden.

Tevens is er veel aandacht voor de 'humanitaire ramp' in Gaza en de blokkade van Gaza, waarvan alleen Israël de schuld krijgt. In een hoofdredactioneel commentaar (30 maart) hekelt NRC die in sterke woorden, en doet ze Israël's argument dat bouw materiaal voor militaire doeleinden kan worden gebruikt wederom af en noemt dit 'gezocht'. Het geldt dat voor Gaza is ingezameld zou nutteloos zijn zolang de blokkade voortduurt. Daarom moet de EU van Israël eisen dat in Gaza 'echt kan worden gebouwd', en bovendien de dialoog met Hamas aangaan. In het stuk staan twee nogal dubieuze beweringen: Israël zou hoge toltarieven op humanitaire hulp naar Gaza heffen, en een rechtse regering onder leiding van Netanjahoe en de 'ultra-nationalist Lieberman zal geen millimeter toegeven'. De klacht over de toltarieven zijn we niet eerder tegengekomen, en bleek op internet alleen op enkele (pro)Palestijnse websites te staan. Als dit zou kloppen zouden UNRWA en andere hulporganisaties hier hoogstwaarschijnlijk wel ruchtbaarheid aan hebben gegeven en de media hierover bericht hebben. Wat betreft de tweede bewering: iedere regering geeft zaken toe, en alle Likoeid regeringen hebben concessies gedaan en akkoorden gesloten (de vrede met Egypte, de Wye akkoorden, etc.). Het is bovendien voorbarig om te suggereren dat de regering mede onder leiding van Lieberman zou komen (er was toen nog geen definitieve regering). Lieberman zou er onderdeel van worden, net als Shas en misschien de Arbeidspartij.

6.b. Verkiezingen en de nieuwe regering

Naast de nasleep van de Gaza Oorlog was er veel aandacht voor de Israëlische verkiezingen op 10 februari en voor het nederzettingenbeleid en Israël's conflict hierover met de VS. Er zijn maar liefst 13 artikelen verschenen over de verkiezingen en daarnaast nog twee hoofdredactionele commentaren, en de teneur in de meeste artikelen is dat de nieuwe regering extreem nationalistisch is en geen duimbreed zal toegeven. Het is natuurlijk prima wanneer de krant in een hoofdredactioneel commentaar haar zorgen uit over de nieuwe coalitie en de rechtse Lieberman, maar dat hoeft niet in ieder artikel door te klinken. Op deze manier worden feit en mening ontoelaatbaar vermengd.

De plannen van de nieuwe regering, zoals meer economische vooruitgang voor en samenwerking met de Palestijnen op de Westelijke Jordaanoever, worden nergens objectief uit de doeken gedaan. Het feit dat Netanjahoe tegen een tweestatenoplossing is wordt meermaals gemeld en gehegeld, en als hij dan overstag is en zegt een gedemilitariseerde Palestijnse staat te accepteren, wordt dat afgedaan als 'semantiek' want de voorwaarden zouden niet reëel zijn. Lieberman's plan om delen van Israël waar voornamelijk Arabieren wonen te ruilen voor de nederzettingenblokken wordt nergens beschreven; een plan waaruit blijkt dat hij weliswaar anti-Arabisch is, maar niet tegen een Palestijnse staat. Daarentegen wordt steeds ten onrechte beweerd dat hij alle Arabieren uit Israël wil deporteren naar de Westoever (dit wordt werkelijk in bijna ieder artikel waarin hij ter sprake komt herhaald). Hij heeft gezegd dat hij een soort loyaliteitseed wil invoeren waarbij alle Arabieren in Israël trouw moeten zweren aan zionistisch Israël. Daar kun je je bedenkingen bij hebben, het gaat niet aan om dit te verdraaien tot een plan tot deportatie van een gehele bevolkingsgroep. Ook worden steeds, zonder enige context, uitspraken van Lieberman aangehaald zoals tegen de president van Egypte dat hij naar de hel kon lopen, en voor een atoombom op Gaza en op Iran. Voor Lieberman worden steeds adjectieven als 'ultranationalistisch' gebruikt en zijn partij wordt standaard 'extreem-rechts' genoemd, hoewel zij in sommige opzichten eerder seculier-liberaal kan worden genoemd. Net als bij ons vroeger Pim Fortuyn en nu Geert Wilders, is hij een provocerende figuur en nogal anti-Arabisch, maar past zijn partij niet echt in het klassieke beeld van extreem-rechts. Voor deze nuance is echter geen plaats in de NRC, die Lieberman als het Kwaad in eigen persoon afschildert. Ook Likoeid wordt extremer afgeschilderd dan het is. Het zou

principeel tegen elke teruggave van land en ontruiming van nederzettingen zijn, en radicale figuren zouden meer macht hebben gekregen binnen de partij. Genegeerd wordt dat er ook gematigde mensen op hoge posities zitten, en ook Netanjahoe heeft in het verleden laten zien in staat te zijn compromissen te sluiten. Netanjahoe wordt louter negatief beschreven, als havik, blunderaar, anti-vrede, sluw en door schandalen geplaagd. Dit alles is niet geheel onjuist, maar de krant zet het allemaal wel erg zwaar aan. Likoed wordt standaard 'rechts' genoemd, terwijl 'centrum-rechts' meer voor de hand zou liggen. Opvallend is dat dergelijke adjectieven met een negatieve lading bij Palestijnse leiders en partijen geheel ontbreken.

Ook andere partijen worden rechtser neergezet dan ze zijn. Zo wordt Kadima omschreven als 'voor Israëlische begrippen een middenpartij', suggererend dat men in Israël nou eenmaal rechtser en hardlijziger is dan elders. De Arbeidspartij zou zich 'links van het midden presenteren'. Een bizarre omschrijving voor de sociaal-democratische partij van Israël. Barak wordt in een klein portret (1 april) 'cynisch en sluw' genoemd. Hij zou 'alleen in naam' de voorman zijn van de sociaal-democraten, en zijn partij zou nauwelijks verschillen van Kadima en Likoed. Dit zijn allemaal nogal ongefundeerde beweringen, die, als ze al moeten worden gemeld, in een opinieartikel thuishoren en niet in een achtergrondartikel over de nieuwe regering. In hetzelfde artikel wordt beweerd dat Olmert 'helemaal niets deed' ondanks zijn pleidooi voor terugtrekking uit de nederzettingen en de vorming van een Palestijnse staat. Alleen de toon zou anders zijn geweest dan die van Netanjahoe. Hij en Barak hebben echter tientallen checkpoints opgeruimd, amper nog bouwplannen in nederzettingen goedgekeurd, en Abbas een zeer vergaand vredesvoorstel gedaan dat neerkomt op bijna 100% van de Westoever inclusief een landruil. Abbas heeft dat voorstel afgewezen, maar dat is de NRC schijnbaar ontgaan.

De teneur van de reportages en achtergrondartikelen over de verkiezingen is steeds dat het electoraat zo'n ruk naar rechts heeft gemaakt en de harde taal van Netanjahoe en Lieberman graag hoort. Men gaat daarentegen nauwelijks op zoek naar de oorzaken daarvan. In één artikel wordt in een falafelbar aan een paar mensen gevraagd waarom ze op Lieberman willen gaan stemmen, en een van hen noemt de rakettenregen na Israël's terugtrekking uit Gaza. Dat is de enige keer dat dit wordt gemeld. De krant zelf komt niet verder dan dat Netanjahoe de oorlog in Gaza nog langer had willen voortzetten en beloofd heeft Hamas te vernietigen. Dergelijke oorlogszuchtige taal hoort het Israëlische publiek graag, meent NRC. Maar waarom hoort het publiek dergelijke taal nu graag terwijl men een paar jaar geleden nog zo'n groot voorstander was van verdere eenzijdige terugtrekkingen? En nadat datzelfde publiek tien jaar geleden Barak aan een overweldigende overwinning hielp vanwege zijn belofte binnen twee jaar vrede met de Palestijnen te hebben gesloten?

In geen enkele analyse, achtergrondartikel of hoofdredactioneel commentaar wordt de winst van rechts in verband gebracht met de terugtrekking uit de Gazastrook en de machtsovername van Hamas als gevolg daarvan. Het handelen van de Palestijnen, en hun weigering om concessies te doen zoals opgave van het zogenaamde 'recht op terugkeer' van de vluchtelingen en hun nakomelingen wordt nergens met de verkiezingsuitslag in Israël in verband gebracht. Ook de antisemitische propaganda en opruiing, en de verering van de plegers van aanslagen en andere 'martelaren', juist en met name ook door politici en media van de als gematigde bekendstaande regering van Abbas en Fayyad, worden door NRC genegeerd, evenals de duizenden raketten die vanuit Gaza op Israël zijn afgevuurd sinds Israël's terugtrekking. Zonder deze zaken erbij te betrekken is het onmogelijk om een helder beeld te krijgen van het politieke klimaat in Israël. Dit is des te opvallender omdat de Palestijnse steun voor Hamas wel in verband wordt gebracht met de bezetting en ander Israëliësch (wan)gedrag. Ook wordt Hamas, in tegenstelling tot Likoed, Yisrael Beiteinu en andere rechtse partijen, steeds als pragmatisch neergezet en minder onredelijk dan zij door sommigen wordt gezien.

6.c. Nederzettingen

Wat betreft de nederzettingen en Israëls conflict daarover met de VS is eenzelfde trend zichtbaar. Er zijn tientallen artikelen over verschenen, die elkaar flink overlappen. Israëls positie wordt extremer voorgesteld en concessies die het doet (zoals de belofte buitenposten te ontruimen of alleen binnen bestaande nederzettingen te bouwen zonder nieuw land te confisqueren) worden genegeerd of afgedaan alsof het niets is en slechts bedoeld om de VS of de internationale gemeenschap zand in de ogen te strooien. Voor Israëls positie is geen plaats. Zo heb ik niet uit de NRC kunnen vernemen dat er onder de vorige regering waarschijnlijk afspraken waren tussen de VS en Israël over de bouw in de nederzettingen, en dat Israël het niet zo netjes vond dat die afspraken door de nieuwe regering in de VS zomaar overboord zijn gegooid. Ook lezen we niets over het voor Israël belangrijke onderscheid tussen Jeruzalem en de rest van de Westoever. Met termen als 'Arabisch Oost-Jeruzalem' en 'bezet Oost-Jeruzalem' wordt de Joodse band met en geschiedenis in Oost-Jeruzalem ontkend. Oost-Jeruzalem omvat de oude stad waar de Klaagmuur staat en de Olijfberg en de oude Joodse wijk, en ook buiten de oude stad hebben door de eeuwen heen Joden gewoond en huizen gebouwd, maar dat wordt nergens vermeld. Oost-Jeruzalem is volgens de NRC bezet gebied en de Joodse wijken daar zijn net zo illegaal als de andere nederzettingen. Alle inwoners van Oost-Jeruzalem worden als illegale kolonisten voorgesteld.

NRC beweert meermaals dat de nederzettingen in hoog tempo verder uitbreiden, en verzwijgt dat minister Barak nauwelijks nog nieuwe bouwplannen heeft goedgekeurd, en kolonisten al jaren klagen dat zoveel bouwprojecten stil liggen en het zo moeilijk is nog ergens een vergunning voor te krijgen. Ook beweert de krant dat Maaleh Adumim fors zal worden uitgebreid en Netanjahoe wil bouwen in E2, een gebied tussen Maaleh Adumim en Jeruzalem. Dit mag hij willen, de kans dat het ook zal gebeuren is zo ongeveer nihil vanwege de sterke Amerikaanse oppositie. Zelfs president Bush was hier tegen en hield Israël daarvan af. Ten onrechte wordt beweerd dat Barak 'sterk voor de bouw van nederzettingen is als militair-strategische buffer'.

De Verenigde Naties en vrijwel alle lidstaten zijn van mening dat de nederzettingen volgens het internationale recht allemaal illegaal zijn, een positie die ook werd verwoord in de uitspraak van het Internationaal Gerechtshof over de bouw van de afscheidingsbarrière in 2004, maar deze visie is onder juristen niet onomstreden. De Geneefse Conventie waar altijd naar wordt verwezen is vlak na de oorlog opgesteld en ging duidelijk over het gedwongen verplaatsen van de eigen bevolking door de regering, zoals de Duitsers in de oorlog deden. Diverse deskundigen, zoals Julius Stone en Eugene Rostow, achtten deze clause dan ook niet van toepassing op de Israëlische nederzettingen op de Westelijke Jordaanoever. Meerdere landen stimuleren hun bevolking om te gaan wonen in bezette of omstreden gebieden zoals Marokko en China. Bij Israël spelen daarnaast ook historische argumenten een rol. Onder het Britse Mandaat was uitdrukkelijk de bedoeling dat Joden zich in het gehele gebied konden vestigen, en het later door de VN voorgestelde delingsplan is door de Arabieren verworpen en daarom nooit uitgevoerd. Voor Israël is het moeilijk verteerbaar dat juist in de gebieden die voor Joden historisch en religieus gezien zo belangrijk zijn, helemaal geen Joden zouden mogen wonen. De Israëlische regering wijst geregeld op deze kant van de zaak, en de NRC moet haar lezers de kans bieden kennis te nemen van deze visie, ook al is zij het daar zelf niet mee eens. In welgeteld één artikel, een interview met Moshe Arens, komt dit heel even aan bod, maar hij krijgt nauwelijks de kans dit goed te onderbouwen vanwege de vele kritische vragen.

6.d. Overige artikelen

In verschillende interviews, onder andere met Zakariya Zubeidi, leider van de gewapende tak van Fatah, en Shawan Jabarin, directeur van de Palestijnse mensenrechtenorganisatie Al Haq, komt alleen de Palestijnse visie naar voren, en in tegenstelling tot het interview met Moshe Arens

worden hier geen kritische vragen door de interviewer gesteld. Het is in beide interviews een vloeiend verhaal dat overtuigend overkomt.

Ook in de periode na het Gaza offensief zijn bijna alle opiniestukken kritisch naar Israël toe en laten geen ruimte voor de Israëlische kant. Salomon Bouman hekelt het feit dat de Arbeidspartij meedoet met de nieuwe coalitie en zo zijn 'ziel verkoopt voor een bord linzen'. Rami Khouri hekelt de nieuwe rechtse regering en het rechtse klimaat in Israël, en de meeste Israëliërs zouden blind zijn voor de noodzaak om tot echte vrede te komen. Het artikel "Helaas, zionisme discrimineert" van Roel Schrijvers (20 april) bevat een aantal aperte onjuistheden, waarvan sommige zo opvallend dat dit stuk niet geplaatst had mogen worden, en nadat dat toch was gebeurd, een rectificatie op zijn plaats was geweest. Zo beweert Schrijvers dat het Joods Agentschap 92% van alle grond in Israël bezit, merendeels afgenomen van de Palestijnen, en dit zou eigendom zijn van alle Joden wereldwijd. Ook zouden niet-Joden niet op nationaal land mogen werken, niet voor nationale huisvesting in aanmerking komen en geen onderwijssteun krijgen. Sterker nog, de essentie van de Joodse staat zou zijn om Joden voorrang te geven boven niet-Joden, en zionisme komt neer op het onteigenen en marginaliseren van de Palestijnen. "De logica van het zionisme impliceert apartheid en discriminatie", aldus Schrijvers. Het voert hier te ver de vele onjuistheden in het stuk te weerleggen, maar het JNF bezit geen 92% van de grond maar 13% en niet-Joden kunnen land kopen en bewerken zoals alle staatsburgers van Israël. De grond is niet van Joden wereldwijd maar van de Israëlische staat, en indirect dus de burgers van Israël. Arabisch onderwijs wordt ook gesubsidieerd evenals huisvesting voor Arabieren, wat overigens gedeeltelijk ook lokale taken zijn die de gemeenten zelf invullen. Je zou op een dergelijk eenzijdig artikel - een regelrechte aanval op Israëls bestaansrecht als Joodse staat - een flink tegenstuk verwachten maar dat kwam er niet, er werd slechts een brief van ca. 200 woorden geplaatst. Tot slot was er een lang stuk van Tony Judt dat de nederzettingen en de bezetting hekelt. Ook daarop is geen tegenartikel geplaatst.

In geen enkel stuk in de betreffende periode werd de Palestijnse kant gehekelde of kritisch benaderd. Extremistische uitspraken, verheerlijking van geweld tegen Israëli's, vasthouden aan eisen die een tweestatenoplossing in feite onmogelijk maken zoals het zogenaamde 'recht op terugkeer' van de vluchtelingen of de weigering van Abbas met Israël te praten zolang het doorgaat met het bouwen in de nederzettingen: nergens wordt dit bekritiseerd. Ook voor verijdelde aanslagen of het gevaar voor Israël van de voortgaande wapensmokkel is geen aandacht.

6.e. Omissies

Ook in de periode na de Gaza Oorlog vernemen we niets over de extreme en haatzaaiende uitspraken van Hamas leiders en bijvoorbeeld ook een Arabisch-Israëlische leider in Israël, of van aan de 'gematigde' Palestijnse Autoriteit en Fatah verbonden functionarissen. Zo zei Tayseer Tamimi, de hoogste islamitische rechter van de PA, op 9 juni op de officiële PA TV onder andere:

"Concerning the Jews, the Holy Quran says that they lack understanding, are void of wisdom, know nothing, violate agreements, etc. However, the Jews were known - it was known about them throughout history- that they make false claims, lies, forgery, slander, and fabrications, in order to justify their aggression, land theft, defilement of holy sites, appropriation of land, destruction of homes, murder of children, women, and the elderly."

(<http://www.youtube.com/watch?v=4DnL-X8fCH4>)

Ook verkondigden Fatah leiders meermaals dat zij Israël niet erkennen en dat ook niet van Hamas verlangen, en dat de Palestijnse Autoriteit dit slechts doet uit tactische overwegingen. In educatieve programma's wordt heel Israël 'Palestina' genoemd, en veel scholen zijn vernoemd naar 'martelaren', soms plegers van brute aanslagen in Israël. Abbas mag geweld dan veroordelen

(voornamelijk om tactische redenen), andere hoge Fatah functionarissen spreken zich voor de 'gewapende strijd' uit en verheerlijken die zelfs.

Hamas leider Meshaal reageerde als volgt op de toespraken van Obama en Netanjahoe:

Meshaal said Hamas opposed Israël as a Jewish state because that would amount to the denial of the rights of the six million Palestinian refugees.

"The enemy's leaders call for a so-called Jewish state is a racist demand that is no different from calls by Italian Fascists and Hitler's Nazism," Mashaal said.

Emad Gad, political analyst and expert on Palestinain-Israëli conflict said Meshaal's speech represented Hamas's official response to the two previous official speeches from Obama and Netanyahu.

(<http://www.alarabiya.net/articles/2009/06/26/77050.html>)

NRC meldde weliswaar kort dat in de Arabische wereld en door de Palestijnen afwijzend op Netanjahoe's speech werd gereageerd, maar dergelijke bloemrijke taal werd de lezer onthouden.

Op 23 juni meldt Haaretz dat Olmert Abbas 93% van de Westoever heeft aangeboden met een compensatie van 6% (<http://www.haaretz.com/hasen/pages/1094882.html>). Het is onacceptabel dat de NRC dit heeft genegeerd. Leaders van de PA, zoals Saeb Erekat, hebben zelf aangegeven dit voorstel te hebben afgewezen en waarom.

(Zie bijvoorbeeld: <http://memri.org/bin/articles.cgi?Page=archives&Area=sd&ID=SP244009>)

In het voorjaar van 2009 heeft Israël tientallen checkpoints en onbemande roadblocks opgeheven, en de controles bij de overgebleven checkpoints versoepeld. Dit is onderdeel van een plan van de nieuwe regering om de Palestijnse economie te stimuleren. Pas op 24 juli staat hierover een - voorzichtig optimistisch - stuk in de NRC, ondanks het feit dat deze verbeteringen al in mei en juni zichtbaar zijn, en in Israëlische kranten worden beschreven (bijvoorbeeld op 21 juni in Haaretz over Jenin).

NRC heeft nauwelijks oog voor de repressie en het geweld van de veiligheidsdiensten en politie van zowel Hamas als Fatah. Er zou een gedetineerde door marteling zijn omgekomen in juni, en een cameraploeg van Al Jazeera die dit wilde onderzoeken werd bij een Palestijns checkpoint tegengehouden (<http://www.hudsonny.org/2009/06/how-to-help-the-palestinian-people.php>).

Volgens een bericht in de Jerusalem Post is een Palestijnse vrouw aan het strand in Gaza opgepakt omdat zij zonder hoofddoek was gaan zwemmen. Er zou een soort zedenpolitie actief zijn, die plekken waar vrouwen zich vrij kleden in de gaten zou houden.

(<http://www.jpost.com/servlet/Satellite?cid=1246443716574&pagename=JPost%2FJPArticle%2FShowFull>)

Op (vermeende) collaboratie staat de doodstraf onder zowel de Palestijnse Autoriteit als Fatah, en beide partijen klagen over de wreedheden die door leden van de ander zouden zijn begaan. Dit alles krijgt nauwelijks aandacht in de NRC; zij lijkt mensenrechtenschendingen en repressie pas vermeldenswaardig te vinden wanneer deze door Israël worden gepleegd.

Hamas heeft meermaals aanslagen op Palestijnse leiders op de Westoever beraamd, maar die zijn door de Palestijnse Autoriteit verijdeld. Ook hierover zwijgt de NRC.

Leden van Hamas en andere gewapende groeperingen hebben meermaals geprobeerd Israël binnen te dringen om een aanslag te plegen of terroristische cellen op te zetten. Ook bij checkpoints worden geregeld explosieven aangetroffen. Het feit dat er het afgelopen half jaar nauwelijks aanslagen zijn gepleegd betekent niet dat de ambitie bij bepaalde groeperingen om dit te doen is verdwenen. Er zijn nog steeds groeperingen actief, soms met steun van Hezbollah of Iran, om aanslagen te plegen en mensen te rekruteren.

Tot slot is er nauwelijks aandacht voor de dreiging die uitgaat van Iran en de Israëlische angst voor Irans atoomprogramma. Het is moeilijk, zo niet onmogelijk, de sfeer en stemming in Israël goed te begrijpen zonder deze dreiging en angst in ogenschouw te nemen. Achmadinejad ontkent de Holocaust, ontkent Israëls bestaansrecht, en heeft meermaals gezinspeeld op een einde aan het zionisme en een wereld zonder Israël. Bovendien rekruteert Iran mensen voor de Jihad in 'Palestina' en steunt zij Hezbollah, Hamas en de Islamitische Jihad, zowel financieel als middels trainingen en wapenleveranties.

7. Het debat in Nederland en de rol van de media

Meer dan normaliter al het geval is, heeft de Gaza Oorlog tot felle emoties in Nederland geleid, en leek het Midden-Oosten conflict soms welhaast een binnenlandse zaak. Van beide kanten gingen mensen de straat op om hun solidariteit te betuigen, men bestreed elkaar via ingezonden brieven en op diverse fora en blogs op internet. Ook de websites van kranten veranderden soms in een virtueel strijdtoneel. De media berichtten dagelijks uitgebreid over het conflict, in een omvang die - zonder dit te willen bagatelliseren - op geen enkele manier werd gerechtvaardigd door het aantal doden of de schaal van het conflict. NRC Handelsblad besteedde ook aandacht aan deze betrokkenheid, en zocht naar oorzaken daarvoor. Daarbij kwam men helaas niet verder dan dat Israël gevoelig ligt vanwege de oorlog en moslims met de Palestijnen sympathiseren en hen als broeders zien. In een artikel werd de vraag gesteld, ook aan enkele demonstranten van Marokkaanse komaf: 'waarom roept dit conflict zoveel meer emotie op dan Afghanistan?' De Palestijnen zijn de underdogs waarmee men zich makkelijk identificeert, zij zijn de zwakkeren, David tegenover Goliath, aldus de antwoorden. En er wordt met twee maten gemeten, Israël komt overal mee weg, de Westerse media zijn eenzijdig pro-Israël. Maar waarom de Palestijnen, en niet een ander onderdrukt volk? De mogelijkheid dat de media hierin ook een rol spelen met hun indringende beelden en vele reportages, het feit dat Israël de enige Joodse staat is en in enkele passages in de Koran erg lelijke dingen over Joden worden gezegd, en het feit juist de Joden na de Holocaust een underdog positie kregen in het Westen (en men daarom wellicht nog steeds moeite heeft om ze als gewone mensen van vlees en bloed te zien die ook kunnen schieten), al deze dingen werden volledig genegeerd. Er was bijzonder weinig aandacht voor de antisemitische uitingen op demonstraties en op internet en vernielingen van Joodse symbolen.

Het is opvallend dat de media hun eigen rol in de discussie over het conflict totaal negeren. Niet alleen NRC Handelsblad, maar ook andere media hadden veel aandacht voor de Palestijnse kant, voor de vele doden en gewonden en verwoestingen in Gaza. Bijna dagelijks waren er reportages te zien uit het Shiva ziekenhuis, en na het offensief van Palestijnen tussen hun aan puin geschoten huizen naar verwanten of spullen zochten. Er was weinig aandacht voor Israëls kant, en ondanks het feit dat honderden journalisten noodgedwongen in Sderot bivakkeerden omdat ze Gaza niet in konden, waren er nauwelijks beelden uit Sderot of andere Israëlische steden te zien. De *press kits* en lijsten met telefoonnummers waar Guus Valk zich zo aan ergerde hebben blijkbaar niet veel invloed gehad. Het is welhaast ironisch dat ondanks dit opvallende falen van de Israëlische *'hasbara'* meermaals wordt beweerd dat die zo succesvol is. Guus Valk weet natuurlijk donders goed dat de beelden uit Gaza van het Palestijnse Ramatan TV en enkele andere Palestijnse media gigantisch in trek waren bij de media, Al Jazeera wel een correspondent in Gaza had, en bovendien in het internettijdperk een monopolie op informatie natuurlijk sowieso niet mogelijk is.

Het beeld van een wreed en oppermachtig Israëlisch leger heeft de woede over de oorlog en de doden gevoed. Gecombineerd met het beeld van een succesvolle en gelikte Israëlische propagandamachine, leidt dit tot de indruk dat alles in feite nog erger was en Israël zijn criminele activiteiten witwast. Een ieder die het voor Israël opnam werd als onderdeel van 'de lobby' gezien en zo in diskrediet gebracht. Er was sprake van zowel verbale als ook fysieke agressie tegen Joden en vrienden van Israël. Er zit daarnaast nog een gevaarlijke kant aan dit lobby-beeld: het is

natuurlijk legitiem om erop te wijzen hoe landen, groeperingen en gemeenschappen internet en andere middelen gebruiken om voor 'hun' zaak te pleiten en steun te verwerven, maar door een beeld van een gelikte en sluwe Israëliëse lobby te creëren komt men gevaarlijk dicht in de buurt van het oude antisemitische beeld van de Joodse lobby die achter de schermen aan de touwtjes trekt en media, politiek en de financiële wereld in haar zak heeft. Dit is naar ik aanneem zeker niet de intentie van de NRC, maar het feit dat het beeld bestaat en een lange Europese geschiedenis kent kan onbedoeld toch nog doorwerken. Daarnaast is deze geschiedenis ook reden om extra voorzichtig te zijn met dergelijke beelden. Zoals de krant zeer terughoudend is in het gebruik van het woord 'terrorist' voor Arabische groeperingen, ook waar dit volgens de algemene definitie wel van toepassing zou zijn, zo zou zij ook wat betreft dit beeld extra voorzichtigheid in acht kunnen nemen. Bovendien werd de propaganda van Hamas volkomen genegeerd, en juist deze eenzijdigheid is kwalijk.

8. Conclusies

De berichtgeving over de Gaza Oorlog lijkt niet evenwichtiger te zijn geweest dan die over het Israëliësch-Palestijns conflict in de eerder onderzochte periode. Alle elementen uit het eerdere onderzoek zijn ook nu aanwezig, soms zelfs in nog sterkere mate. Waren er in het eerdere onderzoek nauwelijks opinieartikelen over het conflict, nu zijn er drie zeer eenzijdige stukken van bekende voorvechters van de Palestijnse zaak, zonder een enkel tegenstuk. Ook in de periode na de Gaza Oorlog stonden er diverse eenzijdige opiniestukken in de krant. De berichtgeving was nu nog uitgebreider, met soms wel zes artikelen op een dag: een of twee op de voorpagina, twee of drie op de buitenlandpagina en dan nog wat op de opiniepagina of de binnenlandpagina.

Hoewel er nu een nieuwe correspondent in Israël zit (Guus Valk), zijn de artikelen evenals in het eerdere onderzoek door een aantal journalisten geschreven. Ook nu weer zijn er geen duidelijke verschillen tussen de diverse correspondenten en redacteurs. Slechts één artikel, op de sportpagina, lijkt een andere toonzetting te hebben, en iets van empathie uit te dragen tegenover Israëliëse sporters die op de oorlog in Gaza worden aangekeken en zelfs bedreigd (nr. 70, "Israëliërs houden nationaliteit liever voor zich").

Bij het vergelijken van de kwalificaties die ik aan de artikelen heb toegekend, lijkt de berichtgeving rond de Gaza Oorlog wat minder gekleurd te zijn geweest dan die over het conflict van een jaar eerder. Iets meer dan de helft van de artikelen is nu als neutraal of licht gekleurd beoordeeld, en iets minder dan de helft als gekleurd of sterk gekleurd. Bij het vorige onderzoek was iets meer dan de helft gekleurd of sterk gekleurd en minder dan de helft neutraal of licht gekleurd (ten nadele van Israël).

De resultaten van het vorige tegenover het nieuwe onderzoek zijn als volgt: neutraal 16 / 30, licht gekleurd 18 / 32, gekleurd 36 / 49, sterk gekleurd 9 / 9, niet over het conflict 4 / 2 artikelen. Het vorige onderzoek betrof 83 artikelen, het huidige 123 artikelen, dus bijna de helft meer over een half zo lange periode (3 maanden tegenover 6 weken).

Toch kan ik hieruit niet afleiden dat de berichtgeving in NRC Handelsblad verbeterd is. Er verschenen in de tweede periode meer extreme opiniestukken, in vergelijking waarmee ik een bericht met slechts één of twee tendentieuze formuleringen sneller als neutraal heb gekwalificeerd dan in het eerdere onderzoek. Ook de extreme situatie van de oorlog heeft mijn beoordeling waarschijnlijk beïnvloed. Ter herinnering: in de eerder onderzochte periode ging het Annapolis vredesproces van start en nam Israël allerlei maatregelen om dat proces een kans van slagen te geven, die door NRC als onvoldoende werden afgedaan of genegeerd. Ook toen was er overigens veel aandacht voor Gaza, en de gevolgen van de Israëliëse grensafsluiting. En tot slot zijn in het eerdere onderzoek de scores van de artikelen op alle criteria in een schema verwerkt, en is in dit onderzoek wat globaler gekeken.

Het resultaat blijft dat een grote meerderheid van de berichten in de NRC over het conflict onevenwichtig was, en door de veel uitvoeriger media-aandacht tijdens de Gaza Oorlog er dus ook veel méér gekleurde artikelen verschenen.

NRC geeft van het verloop en de oorzaken van de Gaza Oorlog (verbreken bestand) voornamelijk het Palestijnse narratief. Net als in de eerdere onderzochte periode blijven de raketbeschietingen op Israël altijd algemeen, en worden ze in een zin afgedaan, terwijl de aanvallen op Gaza uitgebreid worden verslagen, met citaten van Palestijnen en hulpverleners die ter plekke zijn. Ook worden bepaalde zinsneden en informatie, vooral in de nieuwsberichten van de grote persbureaus, eindeloos herhaald: elke dag wordt weer het aantal doden dat in totaal is gevallen genoemd, inclusief burgers en kinderen (nooit: 'waarvan zeker 50% strijders'), de beschieting van de UNRWA school in Jabalya werd meermaals genoemd met de verklaring van VN woordvoerder Guinness dat Israëls bewering dat men van daaruit werd beschoten niet klopt, en ook de Israëlische blokkade van Gaza wordt steeds weer gemeld, voor het geval mensen nog niet wisten dat Israël de grenzen grotendeels gesloten houdt. Voor de wapensmokkel is nauwelijks aandacht, net als voor Irans steun en wapens voor Hamas, en het feit dat wapens werden opgeslagen in woonhuizen en moskeeën. Israëlische aantijgingen dat Hamas zich tussen de burgerbevolking schuilhield, deze als menselijk schild gebruikte, ambulances gebruikte om zich te vervoeren en op tal van andere manieren zelf de burgerbevolking van Gaza moedwillig in gevaar bracht, werden ofwel genegeerd of afgedaan als propaganda.

Ook wat betreft de Israëlische verkiezingen in februari en het nederzettingenbeleid van de nieuwe regering wordt veel herhaald. Zo wordt tot vervelends toe herhaald dat Lieberman extreem-rechts is en gezegd heeft dat de Egyptische president Mubarak naar de hel kan lopen, en valselijk geclaimd dat hij alle Arabieren uit Israël wil deporteren.

De verantwoordelijkheid voor de vele burgerdoden en de grote schaal van de verwoestingen wordt geheel bij Israël gelegd, niet bij Hamas. In het algemeen worden de Palestijnen erg passief neergezet, ze doen eigenlijk niet veel behalve proberen te overleven. Ze zijn de hulpeloze slachtoffers van een wreed en oppermachtig Israël, dat zich van niets en niemand wat aantrekt. De krant geeft bijna uitsluitend het Palestijnse narratief, hun angsten, wanhoop, woede en onmacht, en zelden de angsten, woede en frustraties van Israëls kant. Israëlische soldaten blijven abstract en onpersoonlijk, ze zijn de slechteriken die nooit aan het woord komen (behalve wanneer zij de oorlog hekelen), en nooit zelf met moeilijke dilemma's te maken hebben en moeten vechten of vrezen voor hun leven. Hamas strijders daarentegen komen wel aan het woord, en vertellen trots hoe weinig Israël ze heeft kunnen treffen en hoe sterk ze nog zijn. Ook politici van Hamas komen geregeld aan het woord en worden bijzonder redelijk neergezet. Daarentegen negeert NRC de vele extreme en haatzaaiende uitspraken van Hamas politici, ideologen en geestelijken, en haar indoctrinatie van kinderen. NRC laat vooral (zeer) kritische Israëli's aan het woord, of een enkele keer juist zeer militante verdedigers van Israëls militaire opreden. Slechts één keer wordt een 'gewone' Israëli, die de oorlog als een noodzakelijk kwaad ziet en de raketten meer dan zat is, even geciteerd.

In een propaganda oorlog als deze moet de krant zeer terughoudend zijn in haar oordeel en voorzichtig in beschuldigingen naar een van beide partijen. Iedere bron, ook ogenschijnlijk neutrale bronnen als de VN of het Rode Kruis, dient met gepast wantrouwen te worden bejegend. Hoe komen zij aan hun informatie, met wie hebben zij vooral te maken, wat voor beeld krijgt men als gevolg daarvan? De krant had met name kritischer moeten zijn naar Palestijnse bronnen en de UNRWA, beide duidelijk partij in het conflict (UNRWA bestaat voor een groot deel uit Palestijnse vluchtelingen) en geen neutrale buitenstaanders.

De krant moet juist de complexiteit van het conflict laten zien, het feit dat claims soms moeilijk te verifiëren zijn, dat het voor de journalist moeilijk kan zijn te achterhalen wat werkelijk is gebeurd en waarom. Daarnaast moet de krant haar lezers ervoor behoeden te makkelijk partij te kiezen en te

snel te menen te weten hoe het zit, juist bij een conflict waarbij de emoties zo hoog oplopen en mensen zozeer de neiging hebben om wel partij te kiezen.

Helaas was er bij NRC van die voorzichtigheid weinig te merken, en werd Israël eenzijdig in de beklagdenbank gezet. Daarmee doet de krant niet alleen de waarheid en de complexiteit van het conflict geweld aan, maar draagt, onbedoeld, ook bij aan de polarisatie in Nederland. Met name de verhalen die suggereren dat Israël maar lukraak overal op schiet en expres alles kapot maakt, werken woede tegen Israël in de hand. Ook de stukken van Benzakour en Duisenberg en Wijenberg, met al hun superlatieven en aantijgingen van staatsterreur en grootschalig wangedrag, dragen aan deze woede en polarisatie bij.

NRC Handelsblad maakt volstrekt onvoldoende onderscheid tussen feiten en meningen, en uit de berichtgeving komen dan ook een paar duidelijke politieke opvattingen naar voren, zowel in de hoofdredactionele commentaren als in de keuze van de opiniestukken en interviews en de toonzetting in achtergrondartikelen en analyses. Zo moeten Israël en de EU volgens de NRC praten met Hamas en zelfs officiële diplomatieke betrekkingen aangaan en is Hamas eigenlijk veel gematigder dan veelal wordt gedacht. Ook zou Israël erg militaristisch zijn en van oorlog houden en zou Israël's harde militaire optreden Palestijns extremisme in de hand werken. Israël's militaire optreden zou daarom averechts werken, en haar juist niet de veiligheid bieden waarnaar zij zo hard naar op zoek is. De Gaza Oorlog zou niet hoofdzakelijk door legitieme militaire overwegingen zijn ingegeven, zoals de jarenlange raketbeschietingen vanuit de Gazastrook en het verbreken van het bestand door Hamas, maar door oneigenlijke zaken zoals de verkiezingen en de wens om voor de onbevredigende afloop van de Libanon Oorlog in 2006 te compenseren. De Nederlandse regering zou, vooral vanwege gevoeligheid van de zaak vanwege de holocaust en de christelijke achtergrond van twee van de drie coalitiepartijen, zich eenzijdig achter Israël hebben opgesteld en haar niet durven veroordelen.

Of Israël, en de EU en internationale gemeenschap met Hamas moeten praten, of en welke voorwaarden daaraan moeten worden verbonden en op welk niveau (op lager niveau gebeurt dit al, in ieder geval door Israël en hulpverleners ter plaatse), is een interessante discussie maar moet gevoerd worden tussen voor- en tegenstanders. Daarbij moeten ook argumenten als dat het mogelijk niet tot matiging van Hamas leidt, maar haar beloont voor haar 'standvastige' positie en haar macht verder vergroot en legitimeert, in ogenschouw worden genomen. Nu was van een discussie geen sprake, slechts van het berijden van stokpaardjes. Hetzelfde geldt voor de idee dat Israël Palestijns extremisme in de hand werkt en zichzelf dus in de voet schiet met haar harde militaire optreden. Niet alleen geldt dit ook andersom (de duizenden raketten vanuit de Gazastrook hebben mede gezorgd voor de overwinning van rechts bij de Israëlische verkiezingen in februari), feit is dat het zelden zo rustig was in Israël als sinds de Gaza Oorlog, iets dat blijkbaar volkomen langs de NRC is heengegaan. De realiteit laat zien dat hard optreden soms wel degelijk effect heeft, en compromissen soms tot meer geweld hebben geleid. Het is een cliché dat guerrilla-achtige bewegingen als Hamas en Hezbollah niet met militaire middelen zijn te verslaan; juist Israël heeft in het verleden bewezen dat dat niet geheel klopt. Ook dit had een interessante discussie kunnen opleveren.

Wat betreft de Nederlandse regering en het in verband brengen van een milde houding tegenover Israël met schuldgevoelens over het verleden: ook dit is een cliché. Natuurlijk speelt het verleden een rol, maar dat geldt ook voor de andere kant: mensen hebben het gevoel te moeten compenseren voor de steun die Israël vanwege de Holocaust heeft gekregen en sympathiseren daarom met de Palestijnen, en ten onrechte wordt door een groeiende groep mensen beweerd dat de Palestijnen moeten boeten voor onze zonden, en Israël eigenlijk geen bestaansrecht heeft en slechts door ons schuldgevoel tot stand is gekomen. Ook dit onderwerp had een interessante discussie kunnen opleveren in de krant, die verder gaat dan de bekende clichés.

Ook wat betreft de Gaza Oorlog voldeed NRC Handelsblad niet aan de journalistieke maatstaven en aan haar eigen principes. Wederhoor en context ontbraken veelvuldig, er werd te weinig afstand bewaard van de materie, en feit en visie werden volstrekt onvoldoende gescheiden. Bovendien werden niet alle relevante bronnen geraadpleegd en niet de visie van alle relevante partijen (fair) weergegeven. NRC achtte Palestijnse bronnen betrouwbaarder dan Israëlische, beriep zich vaker op Palestijnse bronnen en noemde bijvoorbeeld veelvuldig het aantal doden volgens Palestijnse bronnen, terwijl de Israëlische cijfers zelden werden gegeven en indien wel op een veel sceptischer toon.

Van haar eigen waarden als vrijheid en wantrouwen jegens ieder gezag of collectief, en diversiteit van meningen en ideeën, is niet veel terug te vinden in de berichtgeving. NRC liet één kant van het verhaal zien, belichtte slechts één helft van de foto. Daarmee heeft zij haar lezers onvoldoende geïnformeerd over de Gaza Oorlog, en hen niet de kans geboden zichzelf op grond van alle beschikbare informatie en tegenstrijdige claims, een beeld te vormen van deze episode in het Israëliisch-Palestijns conflict. Het conflict is niet goed te begrijpen zonder ook Israël's kant, beweegredenen en angsten te kennen en te begrijpen (en dan niet voornamelijk via de soms ronduit karikaturale beschrijvingen die Israël's critici hiervan gaven). Soms lijkt de krant haar lezers een visie bovendien echt te willen opdringen, zoals de constante nadruk op het zogenaamde pragmatisme van Hamas en extremisme van de nieuwe Israëlische regering. Daarnaast heeft NRC door haar eenzijdige berichtgeving bijgedragen aan een anti-Israël klimaat en de toenemende polarisatie rond dit onderwerp in de samenleving.

Deze tendens zette zich voort in de berichtgeving over de nasleep van de oorlog en de vraag of en in hoeverre Israël en Hamas oorlogsmisdaden begingen, de Israëlische verkiezingen en het beleid van de nieuwe regering. Israëlische onderzoeken of reacties op beschuldigingen wat betreft oorlogsmisdaden in Gaza werden ofwel geheel genegeerd ofwel zeer beknopt en afstandelijk gegeven, terwijl de beschuldigingen zelf veel prominenter werden behandeld en deze ook als geloofwaardig werden neergezet.

De berichtgeving van NRC Handelsblad lijkt in een breder beeld te passen waarin er meer aandacht is voor het Palestijnse narratief dan voor Israël's kant. Van een kwaliteitskrant als NRC Handelsblad, die zegt 'de nuance te zoeken', mag verwacht worden dat zij zich niet laat leiden door trends of emoties maar slechts door het streven naar goede en evenwichtige berichtgeving.

=√=

Lijst van artikelen 18 december 2008 - 3 februari 2009

1. Aanvallen uit en op de Gazastrook

kort nieuwsbericht, 18 december, AFP/AP, neutraal

2. Het Joodse volk als 'nationale mythologie'

19 december, Guus Valk, boekenkatern, gekleurd

Dit is een onderdeel van een serie in het boekenkatern, waarin uit allerlei landen een populair boek werd besproken. Voor Israël is dat een boek dat kritisch is over het zionisme en de uitgangspunten van de Joodse staat. Het zionisme wordt negatief neergezet, haar critici als positief.

3. Voedselhulp Gaza ligt stil, Hamas schort bestand op

nieuwsbericht, door onze correspondent, 19 dec.

Gekleurd ten nadele van Israël, vooral omdat alleen UNRWA bronnen worden genoemd en geen wederhoor toegepast. Ook wordt onterecht gesteld dat Israël zich niet aan de afspraken van het bestand hield, en wordt de positie van Hamas beter weergegeven dan die van Israël.

4. Leiders Israël dreigen met invasie Gaza

nieuwsbericht met foto, Reuters, AP, AFP, 22 december.

Licht gekleurd. Israël uit vooral dreigende taal, en wat betreft het door Hamas in december beëindigde bestand wordt alleen Hamas' positie gegeven.

5. Vijandelijkheden Israël en Hamas

nieuwsbericht, 24 december, AP, AFP

Gekleurd ten nadele van Israël. Weer wordt 24 uren bestand Hamas genoemd, dat Hamas echter zelf heeft geschonden, en Hamas' versie van eindigen bestand. Hoeveelheid raketten en gevolgen voor Israël van de afgelopen dagen worden gebagatelliseerd.

6. Twee meisjes dood door raket in Gaza

nieuwsbericht, 27 december, AP

Redelijk neutraal, op een paar bewoordingen na die enigszins gekleurd zijn ten nadele van Israël.

29 december

7. Offensief Israël eist vele levens

Kleine kop over volle breedte: Gaza Israël zegt actie voort te zetten tot Hamas stopt met raketaanvallen; toch nieuwe Palestijnse beschietingen

Voorpagina, hoofdartikel met grote foto Palestijnse slachtoffers, 29 december, Reuters, AP, AFP.

Licht gekleurd, want alleen Palestijnse bronnen en UNRWA genoemd voor aantallen doden, en weinig over de raketaanvallen door Hamas (hoeveel de afgelopen week?). Ook suggestief taalgebruik: "In totaal hebben Palestijnse raketten uit de Gazastrook sinds 2000 minder dan 20 levens geëist in Israël". 'Minder dan' klinkt alsof het allemaal wel meevalt, en wordt nooit gebruikt om Palestijnse doden door Israëliisch geweld te beschrijven.

Grote foto van Palestijnen die in paniek dekking zoeken voor Israëliische luchtaanval in het vluchtelingenkamp Jabaliya. Op de achtergrond zijn de verwoestingen van eerdere bombardementen duidelijk te zien.

8. Aanval treft vooral infrastructuur van Gaza

Analyse, voorpagina, Guus Valk, 29 december.

Gekleurd. Er is nauwelijks aandacht voor het feit dat de vele gebouwen die Israël heeft aangevallen door Hamas werden gebruikt in haar strijd tegen Israël. Ook niks over wapensmokkel, niks over de raketbeschietingen en dat voor Israël de maat vol was. Alleen VN bronnen over aantallen doden en burgers. Suggestief woordgebruik. Israëls kant (over aanval in Gaza begin nov. heel summier en met extra distantie ('zou') weergegeven.

9. Schaal offensief verrassing (vervolg op nr.8)

Dit artikel is eveneens gekleurd. De aanval wordt aan de verkiezingen gekoppeld, en er worden onjuistheden beweerd zoals dat sinds de aanvallen het aantal raketten van Hamas is toegenomen en de ellende in Gaza van de laatste jaren Hamas populairder zou hebben gemaakt (uit opiniepeilingen blijkt het tegendeel).

2 foto's, een van Palestijnen, waaronder een gewonde, net na een bombardement op de gevangenis in Gaza, en een van Israëlische militairen die dekking zoeken voor een Palestijnse raket.

10. Egypte wordt als handlanger van Israël gezien

Kop over volle breedte: Gaza Straatprotesten tegen Israëlische aanvallen op Gazastrook, maar Arabische leiders zijn verdeeld.

Achtergrond, Alexander Weissink, 29 december.

Licht gekleurd en vooral Arabisch perspectief: het gaat over het beleid van Egypte, dat evenals Israël de grens met Gaza gesloten hield en ook nu geen vluchtende Palestijnen binnenlaat. Dit beleid wordt door gewone Egyptenaren gehekel, terwijl het feit dat Hamas Palestijnse gewonden tegenhoudt door hen wordt goedgepraat. Pas op het laatst wordt het officiële standpunt van Egypte gegeven. Over het gevaar van infiltratie door Hamas in de Sinaï wordt gezwegen.

11. Protest tegen 'passiviteit leiders'

nieuwsbericht, door een onzer redacteurs, 29 december

neutraal. Beschrijving van de verschillende posities in de Arabische wereld tegenover Israëls offensief.

12. Israël heeft weinig geleerd van 40 jaar geweld

Gaza Israëls geweld tegen Arabieren leidt altijd tot radicalisering, islamisme en nieuwe vijanden
Opinie, Rami G. Khouri, 29 december

Cartoon van Davidster die uit raketten bestaat

Extreem eenzijdig. Dit stuk staat vol met suggestieve opmerkingen, insinuaties, onjuistheden en beledigingen aan het adres van Israël. Israëli's zijn 'verwaand', 'hoogmoedig', 'meedogenloos' en onoprecht' (in vredesonderhandelingen).

Alles ligt alleen aan Israël, en alle Arabische geweld is door Israël veroorzaakt. Israël wil het hele Midden-Oosten militair overheersen, en voert een politiek van 'uithongering, verstikking, kolonisatie, moord, mishandeling en terreurtactiek' tegen de Palestijnen.

Israël zou van 'een grotendeels volgzaam bevolking' een 'kweekvijver van zelfmoordterroristen en bommengooiers' hebben gemaakt.

13. Machteloos bij geweld

Hoofdreactioneel commentaar, 29 december

Gekleurd. Het Israëlische optreden wordt gehekel, met bewoordingen als dat Gaza 'een brandende gevangenis' is. Onterecht meldt de krant dat Israël ook burgerdoelen heeft bestookt. De omstreden historicus Tom Segev wordt (weer) aangehaald met de opmerking dat geen enkele militaire operatie ooit de dialoog met de Palestijnen heeft bevorderd (in een hoofdreactioneel commentaar uit de periode van het eerdere onderzoek werd hij ook aangehaald). Tot slot wordt een snelle internationale interventie bepleit.

30 december

14. Olmert: offensief Gaza is nog maar eerste fase

Kop over volle breedte: Gaza Israël zet luchtaanvallen voort; internationale reacties afwachtend; Palestijnse bevolking raakt in paniek

Nieuwsbericht, 30 december, Reuters/AP/AFP, voorpagina

Licht gekleurd. Weer worden 'Palestijnse medische bronnen' genoemd voor wat betreft het aantal doden aan Palestijnse kant, VN bronnen voor het aantal burgers en wordt nog eens benadrukt dat twee zusjes van 10 en 12 omkwamen. Voorts wordt gemeld dat een schip met vredesactivisten dat naar Gaza wilde, door een Israëlisch oorlogsschip is geramd. Dat is wat sterk uitgedrukt. Het schip raakte licht beschadigd en voer naar Libanon.

15. 'We zijn nergens meer veilig'

Reportage, Guus Valk, 30 december, voorpagina

De reportage is gekleurd, omdat zij alleen het Palestijnse perspectief geeft, de gevolgen van de bombardementen voor de Palestijnen belicht, en alleen Palestijnen aan het woord komen. Op zichzelf is dat prima, mits ook artikelen de Israëlische kant belichten. Men suggereert echter wel sterk dat Israël lukraak alles dat het kan raken bombardeert, en Hamas op zijn beurt niks doet.

16. 'Steun voor Hamas vergroot'

Vervolg van vorige artikel. Gekleurd.

Palestijnen beschuldigen Israël ervan bewust burgers te hebben gedood, en dat dit juist Hamas versterkt, een veelgehoorde bewering die maar zeer beperkt opgeld doet.

17. Een sfeer van eensgezindheid in Israël

In belprogramma's en in kranten stellen mensen zich op achter de regering

Achtergrond, 30 december, Guus Valk

Eerst worden een paar mensen geciteerd die voor de aanval in Gaza zijn, bijvoorbeeld in het juist getroffen Ashdod, waarna met de radicale vredesactivist Adam Keller van Gush Shalom wordt gesproken. Ook de zeer kritische journalist Akiva Eldar wordt geciteerd. Het is jammer dat de Israëlische positie niet wat beter is uitgelegd, en de helft van het artikel aan (de weinige) critici is gewijd. Licht gekleurd.

18. Ban: geweld Gazastrook onacceptabel

Kop over volle breedte: Gaza VN-chef noemt Israëlisch optreden 'excessief, Israëliërs steunen hun regering, vredesactivisten waarschuwen voor omslag

Nieuwsbericht, 30 december, AP, AFP, Reuters

Neutraal, geeft internationale reacties op Israëls optreden weer

Grote foto van gebouwen die in puin liggen na een Israëlisch bombardement

19. Persstemmen', opinie, 30 december

Citaten uit verschillende kranten over de Gaza Oorlog: The Jordan Times (hekelt Israëlisch optreden en waarschuwt voor verkiezingsoverwinning Hamas), Tehran Times (hekelt de aanval nog wat feller en waarschuwt voor een golf van geweld over 'heel Palestina, ook de in 1948 bezette gebieden', en The Jerusalem Post (Israël behartigt, indien het erin slaagt Hamas van de macht te ontdoen, ook een Arabisch belang). Met cartoon van Palestijn met geweer die verstrikt zit in een Davidster. Twee anti-Israël stukjes en een pro-Israël dus licht gekleurd.

31 december

20. Israël wijst bestand Gaza af

Voorpagina, nieuwsartikel, door onze correspondent

Licht gekleurd want alleen VN bronnen genoemd. Volgens de VN heeft Israël ook burgerdoelen bestookt. Israëls visie wordt niet gegeven.

21. Deze keer wil de wereld meteen een bestand

Onderkop over volle breedte: Gaza Crisisdiplomatie is al enkele dagen na begin van Israëlisch offensief op gang gekomen, bescheidener rol voor VS.

Grote foto van boze demonstranten tegen Israël in Parijs

Achtergrond, Juurd Eijssvoogel en Carolien Roelants

Redelijk neutraal, behalve een beetje rare opmerking over de oorlog tegen Hezbollah in 2006. Het artikel stelt eerst dat die is ontketend om twee soldaten vrij te krijgen, en vervolgens dat Israël destijds 'beloofde de shi'itische organisatie Hezbollah te ontmantelen'. Niet wordt vermeld dat ook toen de raketten van Hezbollah, en eerdere grensincidenten, een rol speelden, en Israël Hezbollah met al die raketten, bunkers en ander wapentuig op zijn minst weg wou hebben van de grens. Verder gaat het artikel vooral over bemiddelingspogingen en de kansen die ze hebben.

2 januari

22. Israël, Hamas zetten beschietingen voort

Grenspost geopend om buitenlanders te laten vertrekken; moskee getroffen bij luchtaanval

Grote foto van Israëlische militairen bij de grens met de Gazastrook. Ze staan breed te lachen en schieten in de lucht.

Nieuwsbericht, door onze correspondent, voorpagina opening

Licht gekleurd. Alleen Palestijnse bronnen en UNRWA worden gemeld voor het totale aantal doden aan Palestijnse kant. Men meldt de dood van Hamas leider Nizar Rayan, waarbij vier van zijn kinderen en twee van zijn vrouwen omkwamen, maar verzuimt te melden dat hij een waarschuwing had gekregen van tevoren dat zijn huis, dat vol explosieven lag, gebombardeerd zou worden. Hij had dus de mogelijkheid zichzelf, en vrouwen en kinderen, in veiligheid te brengen. Men meldt voorts dat Israël een moskee heeft getroffen, die volgens de Israëlische legerleiding gebruikt 'zou' worden als wapenopslagplaats. Bij informatie van Palestijnse bronnen staat nooit 'zou' vermeldt. De raketbeschietingen van Hamas worden in een zinnetje afgedaan.

23. Hamas allang niet meer van boven geleid

Kop over de volle breedte: Gaza Politici van islamitische beweging hadden in de Gazastrook een pragmatischer koers gekozen

Grote foto van gewonde Palestijnse vrouw

Nieuwsanalyse, Guus Valk

Gekleurd. Hamas zou pragmatischer zijn geworden, de zelfmoordaanslagen behoren tot het verleden en de nadruk ligt niet langer op de vernietiging van Israël. Men zou Israël zelfs impliciet erkend hebben door te eisen dat zij zich uit de sinds 1967 bezette gebieden terugtrekt. Uitgelegd wordt waarom Hamas het bestand niet kon verlengen (de bevolking was een verbetering in leefomstandigheden en open grenzen beloofd), en het onvermijdelijke pleidooi voor praten met Hamas kan niet uitblijven. Als bronnen worden de denktanks International Crisis Group en The Council on Foreign Relations aangehaald. De vele argumenten tegen de these dat Hamas pragmatisch zou zijn geworden en tegen onderhandelingen met Hamas worden genegeerd.

3 januari

24. VN doen oproep tegen Israëlisch grondoffensief

Nieuwsbericht, voorpagina, door onze correspondent.

Licht gekleurd. Alleen VN bronnen over aantal doden.

25 Gaza Palestijnse psychiater over de 'sociale vergiftiging'.

Interview, Zaterdag&cetera, Colet van der Ven, sterk gekleurd, alleen Palestijns perspectief. De psychiater verklaart Palestijns geweld uit de bezetting en Israëliisch geweld, romantiseert Palestijns 'verzet', vooral de eerste intifada, zelfmoordaanslagen worden beschreven als wanhoopsdaden en als gevolg van de onderdrukking. Veel over Palestijnse wanhoop en interne strijd, die ook weer gedeeltelijk de schuld van Israël is.

Onjuist: Palestijnen zouden elkaar nooit eerder hebben vermoord. Dit gebeurde al tijdens de grote Arabische opstand eind jaren '30 van de vorige eeuw.

26. "Ik ben soldaat, dus schiet ik"

De beweegredenen van de leden van de Qassam-brigades

Zaterdag&cetera, interview met twee leden Qassam Brigades, Guus Valk

Licht gekleurd, en niet erg kritisch. Men zegt het lijden van de Palestijnen te willen verlichten, "ik doe dit voor de islam en voor het Palestijnse volk". Een commandant zegt niet te willen doden, "ik gun het niemand om te sterven", hij zou bedroefd zijn als hij burgers treft, maar vuurt wel raketten af op Sderot. In de praktijk geldt echter een martelaarscultuur waarin het doden van Joden een groot goed en heilige plicht is. Óf deze twee commandanten zijn uitzonderingen, of ze hebben niet de waarheid gesproken. Overigens wordt wel vermeld dat een van hen overdag politieagent is, waarmee de mythe wordt ontkracht dat de politie niks met het 'verzet' te maken heeft.

Foto van strijders van de Al Qassam Brigades

27. Twee brieven, een voor en een tegen Israël

5 januari

28. Doel offensief Israël blijft verschuiven

Over volle breedte: Gaza Twee diplomatieke missies uit Europa ijveren voor bestand, troepen Israël diep doorgedrongen in Gazastrook

Voorpagina, opening krant, Guus Valk. Met kaart van het gebied en door Israël getroffen doelen. Niks over raketten van Hamas en getroffen Israëliische plaatsen in de tekst, bij de kaart staat wel een veel kleiner kaartje afgebeeld met de door Hamas getroffen doelen.

Licht gekleurd want bijna niks over Hamas raketten en getroffen Israëliische doelen.

29. Aanval splijt Gaza in tweeën

Voorpagina, nieuwsbericht, Reuters, AP, AFP

Licht gekleurd want alleen Palestijnse medische bronnen aangehaald voor aantallen doden aan Palestijnse zijde, in totaal en op die dag, en aantallen gedode burgers.

30. Premier verdedigt militair optreden Israël in Gaza

nieuwsbericht, door een onzer redacteurs

Licht gekleurd, vooral vanwege terminologie Hamas: "de Palestijnse verzetsbeweging Hamas". zo noemt men zichzelf inderdaad, maar volgens de VS en de EU is Hamas een terroristische organisatie. 'Verzetsbeweging' is bijzonder eufemistisch voor een beweging die bewust probeert zoveel mogelijk burgers te doden. In het stukje over Van Bommels oproep tot een nieuwe Palestijnse intifada staat niet vermeld dat achter hem "Hamas, Hamas, Joden aan het gas" werd geroepen, en hij dat volgens velen gehoord moet hebben.

31. VS blokkeren verklaring VN over Gaza

Kop over volle breedte: Gaza Israëliisch leger in de Gazastrook op bekend terrein; VS laten diplomatiek initiatief aan Europa

Grote foto van ontploffende fosforgranaten boven de Gazastrook

Nieuwsbericht, AP, Reuters, AFP

Licht gekleurd, want het wordt niet echt duidelijk waarom de VS de resolutie hebben geblokkeerd. Werd Hamas niet veroordeeld? De resolutie was ingediend door Libië, dat niet bekend staat om zijn genuanceerde blik op het Midden-Oosten conflict.

32. Zorgen in Israël over gebrek aan eenduidigheid

Vervolg van voorpagina

Licht gekleurd. Gemeld wordt dat een drukke markt dichtbij het huis van een ooggetuige is beschoten, maar waarom wordt niet vermeld. Zo lijkt het alsof Israël bewust burgers wil treffen. Op het einde staat een suggestieve opmerking, namelijk dat Israël de inwoners van Gaza heeft opgeroepen te vluchten, maar ze kunnen nergens naartoe. Dat is natuurlijk relatief. Het is niet perse onmogelijk naar familie een paar kilometer of een dorp verderop te gaan, of in elk geval te zorgen niet vlakbij Hamas doelwitten te zijn.

33. Israëliësch overwicht niet doorslaggevend

In tegenstelling tot de Libanon Oorlog is het offensief tegen Hamas grondig voorbereid

Achtergrond, Menno Steketee

Gekleurd, vooral vanwege een paar nogal suggestieve beweringen in het begin. Israël zou in Libanon in 2006 dagenlang vooral woonwijken hebben gebombardeerd, hele dorpen hebben gezuiverd en daarbij grote aantallen slachtoffers gemaakt. Dat die dorpen bolwerken van Hezbollah waren en de burgers van tevoren werden gewaarschuwd - de meesten waren dan ook gevlucht - wordt er niet bij vermeld. Verder wordt betoogd dat Israël een dergelijke asymmetrische oorlog niet kan winnen, en dat wordt aan het terrein (bebouwde kom) geweten, niet aan de tactiek van Hamas om zich tussen burgers te verschuilen en wapens in moskeeën en woonhuizen op te slaan, een tactiek waardoor het onderscheid tussen burger en strijder - fundamenteel in het oorlogsrecht - wordt vertroebeld.

34. De wereld kan niet blijven wegstijgen

Kop over volle breedte: Gaza Waarom Israël door het schuldgevoel na WO II altijd carte blanche krijgt.

Opinie, Mohammed Benzakour

Cartoon van twee Palestijnen die zeggen: "eerst vliegtuigen, nu tanks.... is dat nu Een Ander Joods Geluid?"

Zoals de koppen al verraden is dit een zeer eenzijdig artikel vol met insinuaties en onjuistheden. Israël zou zo'n gelikte PR campagne voeren waardoor we het zicht op de ware aard van het conflict zijn verloren, en meneer Benzakour ons dus even moet verlichten. Bovendien worden we nog steeds verblind door schuldgevoelens vanwege de oorlog.

Hamas heeft Israël wel erkend, maar Israël erkent geen Palestijnse staat (het is een beetje vreemd een staat die al 60 jaar bestaat en functioneert en een op te richten staat wiens instituties tot nu toe niet goed lijken te functioneren zo totaal gelijk te stellen), Israël zou weggkomen met gedrag dat we van andere landen niet accepteren, allerlei voorrechten genieten die geen enkel ander land geniet, de raketbeschietingen van Hamas zijn slechts een wanhoopsactie, Israël zou zomaar in november 2008 zowel Hamas leden als een aantal burgers hebben gedood en daarmee het staakt het vuren hebben opgeblazen, enz. De haat tegen Israël druipt er vanaf. Er zouden onmiddellijk sancties moeten komen, maar vanwege onze schuldgevoelens krijgt Israël carte blanche.

35. Israël heeft geleerd van zijn fouten in Libanon

Lawrence Freeman, opinie

Dit is een genuanceerd stuk dat zeker niet kritiekloos is tegenover Israël, maar het ook niet eenzijdig veroordeelt. Onterecht wordt beweerd dat Israël een goede pr heeft tijdens deze oorlog, en de negatieve berichten over grote aantallen burgerslachtoffers succesvol weet te pareren. Ik heb daar weinig van mogen zien; voor deze krant geldt het in ieder geval niet. Neutraal.

36. Grens overschreden

Hoofdreductie commentaar

Een nogal eenzijdig commentaar dat alleen Israël veroordeelt voor het 'buitensporige geweld'. Hamas, de vele raketten en haar tactiek om zich tussen burgers te verschuilen en wapens in moskeeën en huizen op te slaan, wordt nauwelijks genoemd. Hamas hoeft geen staakt het vuren te aanvaarden, alleen Israël. Over Israël's kant wordt ronduit denigrerend geschreven door gebruik van het woord 'zou' en een formulering als "Israël deed dat af (het grote aantal burgerslachtoffers) door pamfletten boven Gaza uit te werpen, waarin de bevolking werd geadviseerd zich uit de voeten te maken". Waarop weer eens wordt herhaald dat ze toch nergens heen kunnen. Onterecht wordt beweerd dat de buitenwereld passief toekijkt. Geen conflict trekt zoveel aandacht als het Israëlisch-Palestijnse, en roept zoveel diplomatie, veroordelingen, demonstraties etc. op. Dat Israël niet altijd doet wat de internationale gemeenschap wil is een andere kwestie. Gekleurd.

6 januari

37. Hamas-leiders: met ons is te praten

Kop over volle breedte: Gaza Uitzicht op bestand is nog ver weg, humanitaire crisis, Hamas op Westbank ziet mogelijkheden akkoord

Voorpagina, Guus Valk, interview met twee Hamas leden.

Een behoorlijk eenzijdig artikel, waarin de twee kritiekloos worden geciteerd wanneer ze weer eens uitleggen dat Hamas zich wel aan het bestand hield maar Israël dat verbrak, dat Israël de grenzen zou openen (Hamas zou volgens de mondelinge afspraken ook flexibel zijn wat betreft een deal waarbij de ontvoerde soldaat Shalit vrijkomt, maar dat is nog geen enkele keer gemeld in deze krant), dat met Hamas te praten valt, dat de Israëlische aanval zinloos is en Hamas niet te vernietigen etc. etc. Hamas zou zelfs op een nieuw bestand met Israël uit zijn. Gekleurd.

38. Israël verwerpt pleidooi voor snel bestand

Voorpagina, AFP, AP, Reuters

Neutraal artikel over de verschillende pogingen die zijn en worden ondernomen om tot een staakt het vuren te komen. Overigens had ook Hamas' positie wel even mogen worden gegeven; zij was net zomin als Israël voor een staakt het vuren.

39. 'Israël noch Hamas kan dit winnen'

Vervolg van voorpagina

Eenzijdig, want Hamas te rooskleurig neergezet. De Hamas politici vertellen nogmaals hoe redelijk hun eisen zijn aan Israël en dat Hamas ten alle tijde bereid is met Israël te praten over een definitief vredesakkoord. Hoewel het moeilijk is nog een verschil met Abbas te vinden, zeggen ze dat Abbas zich door Israël laat gebruiken. Gekleurd.

40. Obama zwijgt over oorlog Gaza en laat crisis aan Bush

Kop over volle breedte: tekorten aan water, stroom en medische voorzieningen; nog steeds raketten op Israël; binnenland domineert agenda in VS.

Achtergrond, Tom-Jan Meeus

Gekleurd. Het artikel hekelt Amerika's passieve houding en vindt - impliciet - dat het Israël moet veroordelen. Er wordt een rare en bedenkelijke vergelijking gemaakt met de aanslagen in Mumbai, die Obama wel eenduidig afkeurde.

41. Gevechten Israël, Hamas nu in steden

Nieuwsbericht, Reuters, AFP, AP

Redelijk, met, weliswaar zeer summier, ook de Israëlische klacht "dat Hamas strijders en wapens in dichtbevolkt gebied verbergt." Neutraal.

42. 'Humanitaire crisis, hoe je het ook bekijkt'

Achtergrond, door een onzer redacteurs

Zeer gekleurd. Het artikel staat vol noodkreten, klachten en aantijgingen van hulporganisaties, maar men vond het kennelijk niet nodig sommige dingen even aan een woordvoerder van het Israëlische leger voor te leggen. De humanitaire hulp die Israël dagelijks binnenlaat wordt gebagatelliseerd, alleen VN cijfers voor het aantal doden en gewonden worden genoemd. De honderd politiemannen die zijn gedood worden 'civiel' genoemd, ondanks het feit dat nota bene uit een interview met een commandant van de Al Aqsa Martelaren Brigades in de NRC (artikel nr. 26) bleek dat sommigen overdag bij de politie en 's nachts 'in het verzet' zitten. Ook worden Israëlische bombardementen op VN scholen genoemd, zonder enige context of reden te geven, en wordt beweerd dat transport tussen het noorden en zuiden van de Gazastrook onmogelijk is, ondanks het feit dat Israël wel transport toeliet mits dat van tevoren werd gemeld. In een apart kadertje wordt de beschieting van een rouwtent vermeld, met citaten van boze en radeloze Palestijnen. Niks over het waarom van deze actie, wederhoor aan Israël vragen was niet nodig. Gesuggereerd wordt met dit soort berichten dat Israël zomaar, uit wreedheid, allerlei burgerdoelen aanvalt. Grote foto van wanhopige Palestijnse vluchtelingen die witte lappen omhoog houden als teken voor Israëlische troepen.

43. Een woord over Israël en er is trammelant

Kop over volle breedte: Midden-Oosten Stellingen in Nederlandse politiek worden naar aanleiding van inval in Gazastrook weer ingenomen.

Grote foto van anti-Israël demonstratie met Van Bommel en Duisenberg

Achtergrond, Mark Kranenburg

Gekleurd. Beweerd wordt dat Israël veel emoties oproept aan beide kanten, dat het debat hier al gauw wordt gereduceerd tot voor of tegen Israël. In feite roerden zich echter met name de tegenstanders van Israël, en gebruiken zij steeds extremere woorden om hun woede te uiten. Volgens de krant is het debat over Israël nog altijd zeer beladen vanwege de Holocaust. Nederland zou binnen Europa als zeer pro-Israël te boek staan. Uitgebreid wordt kritiek van de PvdA en een anti-Israël werkgroep binnen de PvdA geciteerd, die 'genuanceerd' tegen het conflict aan zou kijken. Tot slot mag van Agt nog zijn gal spuien over het kabinet en Verhagen in het bijzonder. Verhagen wordt door de journalist 'uitgesproken pro-Israël' genoemd. Dat is niet bepaald objectief. Verhagen nam het inderdaad op voor Israël, maar heeft ook vaak genoeg felle kritiek geuit op bijvoorbeeld de bouw in de nederzettingen.

44. Selectie moet op internetfora over Israël

Achtergrond, Bart Funnekotter

Licht gekleurd, omdat het probleem van de vele antisemitische reacties op internet erg wordt gebagatelliseerd. De beheerders van de internetfora van de NRC, Marokko.nl en GeenStijl zeggen allen streng te modereren. Volgens de eerste worden 5% van de reacties, volgens de tweede 10% afgekeurd. Op diverse webfora die ik bezocht kwam ik veel grove en soms ronduit antisemitische reacties tegen. Het aantal antisemitische reacties overtrof ook verre het aantal anti-Palestijnse of anti-Arabische reacties.

45. Twee brieven, een voor en een tegen Israël

7 januari

46. Israël kondigt pauzes in strijd aan

Voorpagina, nieuwsbericht, geen bron of auteur vermeld.

Gekleurd. Alleen Palestijnse en VN bronnen worden gegeven, er wordt beweerd dat Israël een school van de UNRWA aanviel waarbij 40 doden vielen, zonder Israëls versie te geven (NB dit

bleek achteraf niet waar te zijn, zie ook onder 2b en 2d in het onderzoek), en er wordt beweerd dat Israël medische teams die de gewonden hielpen aanviel, ook zonder dit even te checken of wederhoor toe te passen. We krijgen dus weer eens de indruk dat Israël gewoon maar lukraak op alles schiet wat los en vast zit, en erop uit is zoveel mogelijk dood en verderf te zaaien.

47. 'EU moet wapensmokkel Hamas tegengaan'

Minister Verhagen: staakt-het-vuren lukt alleen als er geen wapens naar de Gazastrook gaan
Interview, Mark Kranenburg
Neutraal. Redelijk kritische vragen, visie Verhagen duidelijk weergegeven.

48. Seculiere Palestijnen zien ster Hamas rijzen

Kop over volle breedte: Gaza Steun voor Frans-Egyptisch plan voor staakt-het-vuren neemt toe;
Op Westelijke Jordaanoever groeit de solidariteit met Gaza
Grote foto van drie gewonde Palestijnse meisjes in het Shifa ziekenhuis in Gaza. Eentje kijkt wanhopig in de lens. Het onderschrift luidt: "Drie Palestijnse meisjes zitten te wachten in het Shifa-ziekenhuis in Gaza-stad. Gisteren werden tientallen Palestijnse burgers gedood of gewond bij Israëlische beschietingen in de Gazastrook.
Gekleurd, want alleen Palestijnen komen aan het woord en alleen Palestijns perspectief gegeven. Seculiere Palestijnen, Fatah aanhangers en vrouwenrechtenactivisten, tonen hun onvrede met de in hun ogen slappe houding van president Abbas tegenover de Israëlische inval in Gaza. Ze pleiten voor meer eenheid en solidariteit, en waarschuwen dat Hamas alleen maar populairder wordt, mede door deze slappe houding, want zij worden nu gezien als de enige die nog tegen Israël durven vechten.

49. Druk op Israël over bestand groeit

Nieuwsbericht, AP, Reuters, AFP
Neutraal.

50. Bewogen bijeenkomst Veiligheidsraad

Achtergrond, Freek Staps
Gekleurd. Het artikel begint met een in emotionele bewoordingen vervatte verwijzing naar de vermeende Israëlische beschieting van een UNRWA school: "bloed van daar schuilende kinderen, dat letterlijk door de straat liep." Dit is geen citaat van een van de aanwezigen, maar de woordkeus van Freek Staps. Daarmee is de toon gezet: Israël is de grote schuldige en misdadiger. Vervolgens worden de toespraken van de Israëlische vertegenwoordiger en van president Abbas bij de speciale zitting van de Veiligheidsraad kort weergegeven, waarbij de Israëlische nogal karikaturaal wordt beschreven en de Palestijnse een stuk beter.

51. Drie VN scholen onder vuur Israël

Vervolg van voorpagina
Gekleurd. Wat betreft de school in Jabalya wordt weliswaar ook de Israëlische visie gegeven, maar die wordt gevolgd door een overtuigender weergegeven ontkenning daarvan door UNRWA. Daarna volgen nog citaten van Ban Ki-Moon en het hoofd van UNRWA die alleen Israël veroordelen en verantwoordelijk houden.

8 januari

52. Raketten uit Libanon op Israël, offensief tegen Hamas gaat door

Kop over volle breedte: Gaza Hezbollah ontkent verantwoordelijkheid, beperkte reactie Israël, offensief Gaza gaat door, overleg in Cairo
Nieuwsbericht, door een onzer redacteurs, voorpagina
Neutraal.

53. Rafah wil tunnelsmokkel naar Gaza niet missen

Alexander Weissink, achtergrond, voorpagina

Gekleurd. Egyptische smokkelaars vertellen over een bombardement en dat ze nu geen inkomsten meer hebben. Niks over de reden van dat bombardement en dat ook wapens worden gesmokkeld door de tunnels.

54. Rafah leeft van de tunnels

Vervolg van voorpagina

Gekleurd, want vooral Palestijns perspectief.

Onjuist/ongefundeerd: "In het afgelopen jaar heeft Egypte zijn uiterste best gedaan om het smokkelen te bestrijden". Daar denkt Israël duidelijk anders over, en de smokkelaars zelf waarschijnlijk ook. Ook wordt onterecht beweerd dat Egypte, door de grens met Gaza dicht te houden, de blokkade van Israël 'bezegelt'. Alsof Egypte geen eigen belangen daarvoor heeft en bovendien is het gebonden aan afspraken met Israël en de Palestijnse Autoriteit.

55. Israël spreekt met Egypte over bestand

Kop over volle breedte: Gaza Offensief hervat na eerste gevechtspauze; Rode Kruis hekelt Israëlische leger; journalisten nog steeds geweerd uit Gazastrook

Nieuwsbericht, AP, Reuters, AFP

Licht gekleurd. Gemeld wordt dat Israël tijdens de gevechtspauze 80 vrachtwagens met goederen doorliet, maar Israël heeft vanaf het begin van de operatie dagelijks zoveel vrachtwagens doorgelaten. Het verschil was dat de distributie binnen Gaza werd bemoeilijkt door de gevechten. Gemeld wordt voorts dat de Palestijnen de pauze gebruikten om boodschappen te doen, maar niet dat Hamas hem ook gebruikte voor troepenverplaatsingen en het afschieten van raketten. Men vermeldt een aantijging van het Rode Kruis dat Israël dagenlang geen hulpverleners toeliet bij een huis waar vier kleine kinderen bij de lijken van hun moeder werden aangetroffen, zonder Israël om een verklaring of weerwoord te vragen.

56. Een oorlog verslaan ver van het front

Media mogen Gazastrook niet in, maar Israël stelt woordvoerders en press kits beschikbaar
Grote foto van door Israël gevangen genomen Palestijnen. Er staat bij dat de foto door het Israëlische leger is verspreid.

Guus Valk, achtergrond

Zeer eenzijdig. De eerste zin klopt al niet: Israël zou een monopolie op informatie hebben over het verloop van de oorlog in Gaza, omdat journalisten er niet in mogen. We vergeten voor het gemak even dat er verschillende Palestijnse cameraploegen actief waren, en het op de TV niet ontbrak aan schrijnende beelden uit Gaza. Het artikel staat vol met suggestieve opmerkingen over de gelikte en succesvolle Israëlische hasbara, waar miljoenen aan wordt besteed. Lobby organisaties doen rondleidingen, zetten films op YouTube, men heeft legerwoordvoerders in alle talen, etc. "De media moeten zich dus behelpen met verslaggeving vanuit Israël. Ze kunnen praten met slachtoffers van raketaanvallen op Sderot (...), maar praten met Palestijnse slachtoffers gaat alleen over de telefoon, als die het al doet, of email." Hoe merkwaardig, dat de krant tot op deze dag geen enkel interview met een slachtoffer in Sderot had, maar wel verschillende reportages vanuit Gaza, waarin Palestijnen aan het woord kwamen. Waar een wil is is een weg, zullen we maar zeggen. Ook de zogenaamde beschieting van de UNRWA school in Jabalya wordt weer gemeld, nu als voorbeeld van gelikte Israëlische propaganda, waarna de UNRWA weer wordt aangehaald die zeggen er "voor 99% zeker van te zijn dat er niet vanuit de school is geschoten" (dat klopt, maar Israël heeft de school zelf ook niet beschoten). De Hamas woordvoering is ondertussen geheel uitgeschakeld, zo meldt het artikel, en zou nauwelijks aan het woord komen in de media. Tot slot wordt nog een journalist geciteerd die zegt: "De Israëlische hasbara is zo goed ontwikkeld

(...), dat de woordvoerders de achterpoten van een ezel af kunnen praten om hem vervolgens de hora te laten dansen." Sterk gekleurd.

57. Nederland maant en steunt regering Israël

Nieuwsbericht, door een onzer redacteuren

Redelijk, maar er wordt wel weer gesuggereerd dat de Nederlandse regering, vooral aanvankelijk, eenzijdig pro-Israël was. Neutraal.

58. Gesprekspartner Gaza

Hoofdreactioneel commentaar

Gekleurd. De UNRWA school in Jabalya wordt weer genoemd, en het feit dat de Nederlandse regering dat niet veroordeelt zou zijn vanwege een (christelijke) pro-Israëlische houding van de regering. Verder bevat het commentaar vooral een pleidooi om met Hamas te praten, 'want vrede sluit je met je vijanden'. Europa zou daarbij het voortouw moeten nemen, en Nederland kan daarbij helpen.

9 januari

59. Nood in de Gazastrook wordt steeds nijpender

Kop over volle breedte: Gaza VN schorten na Israëlisch vuur voedseldistributie op, Egypte laat artsen die willen gaan helpen wachten aan de grens.

Guus Valk, nieuws/achtergrond

Gekleurd. Dit artikel bevat een aantal beschuldigingen tegen Israël, de UNRWA school in Jabalya wordt weer genoemd, waarbij na de Israëlische versie VN woordvoerder Guinness zegt dat Israël 'op achtergrondbasis' heeft toegegeven dat die versie niet klopt. Ook zou een VN hulpkonvooi zijn beschoten door een Israëlische tank, wat wordt vermeld als vaststaand feit, zonder Israëlische reactie. Guinness mag uitleggen dat men Israël de coördinaten had gegeven, Israël mag niks uitleggen. Ook het woordgebruik is suggestief. Zo wordt vermeld dat zeker 257 kinderen zijn gedood sinds de oorlog in Gaza. In een volgende zin wordt, correcter, van 'minderjarigen' gesproken. Sommige 'kinderen' van 15 of 16 zitten bij de Al Aqsa Martelaren Brigades en nog jongere kinderen worden ingezet om op wacht te staan of spullen te vervoeren.

Grote foto van een Israëlische soldaat op een pantserwagen, die zijn handen voor zijn ogen houdt tijdens het afschieten van een mortiergranaat richting Gaza.

60. VN-resolutie roept op tot bestand, strijd gaat door

Gaza Dodental loopt op tot ruim 780

Juurd Eijsvoogel en Carolien Roelants, nieuwsanalyse, voorpagina

Licht gekleurd. Men vermeldt al in de inleiding en herhaalt direct in de eerste alinea dat Israël 'het zich kan veroorloven met de militaire operatie door te gaan' omdat de resolutie geen dwingend karakter heeft. Over de raketbeschietingen van Hamas wordt gezwegen.

61. Rice verbaasde haar collega's

Vervolg artikel van voorpagina

Licht gekleurd. Er wordt geen verklaring gegeven voor waarom Rice tegen stemde, behalve dat ze kort tevoren door Bush was gebeld. Hier wordt pas op het einde even vermeld dat ook Hamas zich niet aan de resolutie gebonden acht.

62. Egypte laat artsen niet door naar Gaza

Dokter Ali: 'We zouden zoveel meer mensen kunnen helpen als ze ons doorlieten'.

Alexander Weissink, reportage

Gekleurd, want Egyptische artsen geven Israël de schuld van het feit dat Egypte ze niet doorlaat naar Gaza. Het feit dat ze niet door mogen, is volgens Weissink voor velen "het ultieme bewijs

waar Cairo staat". Daarna mag nogmaals een 'gefrustreerde hulpverlener' Egypte en Israël de mantel uitvegen. Het was informatiever geweest als even was vermeld dat Israël wel alle hulpgoederen doorlaat, en dat Hamas gewonden tegenhield bij de grens met Egypte.

63. De beperkte superioriteit van Al Jazeera

Raymond van den Boogaard, Bijlage cultuur, column

Gekleurd, want hij suggereert dat CNN, BBC World en de Nederlandse televisie een 'impliciet pro-Israëliisch standpunt verkondigen' en verkiest daarom het zogenaamd objectievere Al Jazeera. Toch is hij over Al Jazeera ook niet helemaal tevreden: het zou te weinig analyse bevatten van het Arabische en Palestijnse standpunt, maar hij vindt het wel 'prachtige televisie'.

10 januari

64. Gezant bij VN: kabinet te mild over actie Gaza

Voorpagina, Freek Staps, nieuwsbericht

Gekleurd. Het lijkt een beetje gezocht om van een interview dat verderop in de krant staat op deze manier een nieuwsbericht te maken. In dit 'nieuwsbericht' worden alleen de kritische passages van het interview met VN gezant Robert Serry over Nederland herhaald, die hij uitte na herhaald aandringen van de interviewer en duidelijk in een context stonden. Dat Serry zich iets kritischer uitlaat over Israël dan de regering is toch geen nieuws? Regeringen zijn doorgaans diplomatieker en voorzichtiger dan onafhankelijke organisaties, en de VN staat ook niet bepaald bekend als pro-Israël.

65. Oorlog voeren in de schaduw van de verkiezingen

Kop over volle breedte: Gaza Hulpverleners weer aan het werk; oppositie in Israël kan politieke munt slaan uit oorlog; conflict zonder VS niet op te lossen

Vier foto's: een van Israëli's die voor raketten schuilen, een van een Palestijns kind op Westoever dat tegen Israël demonstreert met speelgoedmitrailleur, een van Palestijnse vrouw die protesteert in Bili'in met Israëliische soldaten erbij, en 'bergingslachtoffer in geruïneerd huis'.

Guus Valk, achtergrond

Gekleurd. Gesuggereerd wordt dat Israël vooral aanviel omdat de regeringspartijen er zo slecht voorstonden en er binnenkort verkiezingen zijn. Een hoogleraar politieke wetenschappen (Asher Arian) en de zeer kritische journalist Akiva Eldar geven hun analyse van de oorlog, de motieven en de Israëliische steun ervoor. Wanneer meer soldaten sneuvelen, zou de stemming in Israël om kunnen slaan, en de oplossing is volgens Eldar uiteraard dat Israël zich onmiddellijk terugtrekt uit Gaza.

66. VN hervatten Gaza voedselhulp

nieuwsbericht, AFP, AP, Reuters

Neutraal

67. 'Probleem Gaza valt niet militair op te lossen'

Nederlandse VN-gezant voor Midden-Oosten Serry hekelt Hamas en noemt geweld van Israël 'excessief'.

Interview, Freek Staps

De vragen zijn irritant, suggestief en drammerig. Of niet met Hamas moet worden gepraat (2x), of Israëls operatie niet averechts werkt en Hamas versterkt (2x), wat hij vindt van het rapport van zijn voorganger De Soto, die de VN pro-Israël (!) noemde (2x), en wat hij vindt van de Nederlandse opstelling tegenover Israël (3x). Bij dat laatste beweert Staps nogal kort door de bocht dat Nederland Israëls optreden verdedigt. Over oplossingen, hoe verder met Gaza en Hamas etc. geen woord. Serry is, zeker voor een VN gezant, opvallend evenwichtig. Gekleurd.

68. Het beloofde land kwelt christen-democraten

Kop over volle breedte: Gaza Bijbel en Holocaust laten het CDA worstelen met Israël, Tweede Kamer verdeeld over al dan niet 'buitensporig' geweld.

Foto van Verhagen in Yad Vashem en Kamerlid Henk Jan Ormel dat van Joodse organisaties een sinaasappelboom en olijfboom kreeg aangeboden

Jaco Alberts en Herman Staal, achtergrond

Een enigszins gekleurd artikel waarin wel erg sterk wordt gesuggereerd dat het CDA pro-Israël is vanwege de Holocaust en de verwantschap met het Joodse volk, en niet gewoon omdat men kennelijk vindt dat Israël het gelijk meer aan haar kant heeft. Allerlei CDA'ers komen aan het woord, en in het algemeen wordt de indruk gewekt dat men Israël nog steeds niet als 'normaal' land beschouwt en er minder voorwaarden aan stelt dan andere landen. Ook enkele suggestieve opmerkingen of formuleringen.

69. Kamer achter Israël

Nieuwsbericht, Mark Kranenburg

Redelijk, maar de kop is wat suggestief. De kamer was in feite verdeeld, met een grote minderheid die het Israëlische geweld 'buitensporig' noemde. Neutraal.

70. Israëliërs houden nationaliteit liever voor zich

Gaza Sporters worden buiten eigen landsgrenzen aangesproken op het beleid van hun politieke leiders

Danielle Pinedo

Neutraal. Israëlische sporters vertellen over de vijandigheid en soms ook bedreigingen die zij soms tegenkomen bij wedstrijden in het buitenland.

71. Brief van de Israëlische ambassadeur waarin hij het hoofdredactionele commentaar van 5 januari hekelt omdat te weinig aandacht wordt besteed aan de Israëlische kant.

12 januari

72. Reservisten nu ook naar Gazastrook

Weinig vordering naar bestand

Nieuwsbericht, Reuters, AFP, AP

Licht gekleurd. Men geeft Palestijnse cijfers over het aantal doden en gewonden en kinderen.

Vervolgens noemt men ook hoeveel strijders Israël zegt gedood te hebben, gevolgd door de toevoeging: "Er is van onafhankelijke zijde geen bevestiging van de cijfers". Met "onafhankelijk" zal wel de VN bedoeld worden, die helaas niet zo onafhankelijk is in dit conflict, zeker UNRWA niet dat bijna geheel door Palestijnen wordt gerund. Het is opvallend dat alleen Israëlische cijfers of beweringen vaak door zo'n soort relativering worden gevolgd.

Ook wordt weer van het aantal gedode kinderen gesproken, in plaats van het neutralere 'minderjarigen'.

13 januari

73. Leger Israël dieper in Gaza-stad

Kop over volle breedte: Gaza dodental nu ruim 900; Ban Ki-Moon reist naar regio; analist Yossi Alpher bepleit mentale omslag Israël

Nieuwsbericht, Reuters, AP, AFP

Licht gekleurd, vooral omdat weer alleen Palestijnse bronnen aangehaald worden voor het aantal doden, waarvan 'een aanzienlijk deel zou bestaan uit vrouwen en kinderen'. Wat is 'aanzienlijk'? En had hier niet even vermeld moeten worden dat de berichten niet van onafhankelijke zijde bevestigd

konden worden? Of dat Israël meent dat het aantal veel lager ligt? Woordgebruik: 'kinderen' suggestief.

Grote foto van een verwoeste moskee en school door een Israëlische raketaanval.

74. 'We moeten met Hamas praten'.

Guus Valk, interview

Een redelijk genuanceerd verhaal, al is Alpher wel erg kritisch over het optreden van de Israëlische leiders. Het is typisch dat de NRC de opmerking over Hamas, pas helemaal aan het einde van het stuk gemaakt, in de kop zet. Neutraal.

75. Arabische partijen Israël uitgesloten

Nieuwsbericht, AFP, Reuters, AP

Neutraal.

76. Naar de supermarkt met Gaza in gedachten

Gaza Oproep aan moslims tot boycot van supermarkten Lidl en Aldi in Nederland en Duitsland

Cees Banning, achtergrond

Redelijk. De actie wordt gerelativeerd, en de aantijging zelf niet echt serieus genomen. Ook een paar moslims die er aanvankelijk gehoor aan gaven zeggen het achteraf wel vreemd te vinden. Wat ontbreekt is een kritische noot over hoever de complottheorieën en waanideeën over Israëls macht en de steun voor Israël gaan. In de Arabische wereld zijn deze, en veel extremere beschuldigingen, aan de orde van de dag. Neutraal.

77. Explosief importproduct

Column van Elsbeth Ety over hoe vooral moslims het Midden-Oosten conflict importeren.

Genuanceerd, en ook kritisch naar sommige Arabische columnisten. Neutraal.

78. Geen Gaza in de polder

Hoofdredactioneel commentaar

Gekleurd. Terecht stelt men dat het debat over het Midden-Oosten conflict niet vermengt moet worden met etniciteit en religie en de problemen met allochtonen in Nederland. De toon is echter erg mild tegenover zaken als de boycot van Aldi en Lidl ('wat onbesuisd') en de opkomst van het antisemitisme, waar men weliswaar zorgen over uit, maar dat vervolgens onmiddellijk gelijk wordt gesteld met islamofobie. Meer dan islamofobie neemt antisemitisme echter toe op momenten dat er spanningen zijn in het Midden-Oosten. Tijdens de Gaza Oorlog gebeurde dat op grote schaal, en vonden diverse antisemitische incidenten en bedreigingen plaats. De vermenging waar NRC zijn zorgen over uit komt vooral van in Nederland levende Arabieren, niet van de Joodse gemeenschap. Op demonstraties uitten jonge moslims hun woede en werden antisemitische leuzen gescandeerd. Ook op internet was het antisemitisme niet van de lucht (dit was overigens niet alleen van Arabieren afkomstig). Het is vreemd dat NRC geen melding maakt (ook niet in andere artikelen) van de vele antisemitische incidenten zoals vernielingen van Joodse doelen.

79. Brief van Peter Cohen en Hajo Meyer van EAJG die het voor Van Bommel opnemen en vinden dat hij bij de Auschwitz herdenking aanwezig mag zijn. Zij stellen dat op de demonstratie waar hij was 'kritiek werd uitgeoefend op Israël' en dat 'Van Bommels oppositie tegen de vernietiging van Gaza op dezelfde waarden stoelt als zijn afschuw van Auschwitz'.

15 januari

80. Vredesgroet moet de onrust dempen

Franse autoriteiten vrezen voor spanningen in eigen land door het conflict in Gaza

Rene Moerland, achtergrond, voorpagina

Redelijk neutraal artikel over de spanningen die het conflict in Gaza tussen moslims en Joden in Frankrijk oproept.

81. Rabbijn en imam zijn het eens

vervolg artikel van voorpagina

Ook redelijk, maar ik heb wel de indruk dat het probleem een beetje wordt gebagatelliseerd. Initiatieven voor verzoening (die worden beschreven) zijn mooi, maar het is natuurlijk gewoonweg schandalig dat Joden worden bedreigd en antisemitische leuzen geroepen vanwege een oorlog die mede door Hamas is veroorzaakt. Daar zou de moslimgemeenschap wel wat duidelijker op mogen worden aangesproken, en de toon van het artikel had dan ook wat kritischer gemogen. Neutraal.

82. VN-gebouw in Gaza getroffen

Gaza Nu meer dan duizend Palestijnse doden; EU laat zich nauwelijks horen; Turkse premier geschokt door geweld tegen Palestijnen

Nieuwsbericht, Reuters, AP, AFP

Foto van Gaza onder de rook. Onderschrift: "Rookwolken stijgen vanochtend op uit Gaza-stad als gevolg van Israëlische tank- en artilleriebeschietingen. Onder andere werd een complex van de Verenigde Naties getroffen."

Gekleurd. Israël heeft het hoofdkantoor van de UNRWA getroffen, aldus het artikel, dat verder geen enkele context of een verklaring van Israëlische kant geeft. Vervolgens worden voor de zoveelste keer de aantallen doden en gewonden volgens Palestijnse bronnen weer genoemd, en daarna volgt nog het feit dat een gebouw waar onder andere Reuters zetelt, is getroffen. Ook hier verder geen context, wel nog een opmerking van een medewerker van Reuters dat Israël hun coördinaten had. Over Palestijnse raketten wordt niks vermeld, terwijl die toch elke dag vielen.

83. Europa maakt geen gebruik van machtsvacuüm in de VS

Jeroen van der Kris, achtergrond

Licht gekleurd. Gesuggereerd wordt dat het beter zou zijn indien de EU Israël harder en eenduidiger had veroordeeld. De EU zou de laatste jaren begripvoller zijn geworden tegenover Israël. Ook worden weer verschillende mensen aangehaald die pleiten voor een dialoog met Hamas.

84. 'Er is niets meer te krijgen'

Telefoongesprek met Palestijnse journalist in Gaza

Carolien Roelants, interview

Gekleurd. De journalist, Smaeh Habeeb, vertelt dat er veel te weinig de Gazastrook binnenkomt, dat Israël zich niet aan de afspraak hield om meer goederen binnen te laten tijdens het staakt het vuren, dat door de tunnels vooral allemaal spullen werden gesmokkeld die mensen nodig hadden, en hoe hij gevlucht is en in de kou zit. Het artikel citeert een verklaring van het Britse 'Save the Children', dat de 900 vrachtwagens met hulpgoederen die Israël tussen 27 december en 12 januari heeft doorgelaten, veel te weinig zijn. Dit had zeker met andere, ook Israëlische bronnen, gecheckt moeten worden. Hoeveel spullen zaten er in die vrachtwagens, en wat is de minimale dagelijkse hoeveelheid die een persoon per dag nodig heeft? Daar heeft de VN wel cijfers over. Ook COGAT, de Israëlische organisatie die de transporten naar Gaza regelt, heeft cijfers en berekeningen wat dat betreft.

85. Turkije, Israël drijven uiteen

Bernard Bouman, achtergrond

Redelijk neutraal, maar wat niet wordt vermeld is dat vooral Turkije zich wel erg veel permitteert naar Israël toe, terwijl Israël de dialoog blijft zoeken. Erdogan heeft inderdaad met de sentimenten onder zijn volk te maken, maar in het diplomatieke verkeer tussen bondgenoten is enig respect wel gebruikelijk.

16 januari

86. Jeruzalem is boos en verdeeld

Gaza Nog ruime steun van de Israëlische bevolking voor oorlog

Foto van patiënten uit een ziekenhuis in Gaza die na een Israëlische beschieting worden geëvacueerd. Onderschrift: "Kort na de beschieting van een ziekenhuis in Gaza-stad worden patiënten geëvacueerd door medisch personeel."

Guus Valk, achtergrond, voorpagina

Licht gekleurd. Waarom moet hier weer vermeld worden dat de nederzettingen illegaal zijn volgens internationaal recht? Dat is niet het onderwerp van het artikel, dat vooral gaat over hoe verschillende mensen in Jeruzalem over de Gaza Oorlog denken. Ook worden alle Joodse wijken in Oost-Jeruzalem nederzettingen genoemd en Oost-Jeruzalem bezet, ondanks het feit dat Joden eeuwenlang in de oude stad woonden en ook voor 1948 al gemeenschappen buiten de oude stad in Oost-Jeruzalem hadden gesticht.

87. 'Israël vecht voor bestaan'

Vervolg van voorpagina. Gekleurd. Verschillende mensen geven hun visie op het conflict, seculiere en orthodoxe Israëli's en Arabieren in Oost-Jeruzalem. De Israëli's zijn bijna allemaal haviken, eentje noemt zichzelf min of meer extreem rechts, een andere verklaart de oorlog in Gaza vanuit de Thora: koning David moest wel oorlog voeren, want hij had een groot leger dat bezig gehouden moest worden. Dat is nu ook zo. Een derde zegt de Palestijnen wel te begrijpen, maar toch voor het Israëlische leger te bidden. Het was blijkbaar niet mogelijk een Israëli te vinden die de oorlog in Gaza als een noodzakelijk kwaad ziet, die achter Israël staat omdat het land recht heeft tegen Hamas terug te vechten, maar de vele doden natuurlijk zeer betreurt; kortom, een redelijk standpunt vertegenwoordigt. Of heeft Guus Valk bewust alleen de extreme posities weergegeven?

88. Israël: hopelijk in slotakte oorlog Gaza

Gaza Nog onenigheid over duur bestand; ultra-orthodoxen staan nu achter Israëlisch leger
Reuters, AP, AFP

Licht gekleurd, omdat weer alleen het aantal doden aan Palestijnse kant volgens Palestijnse bronnen wordt genoemd, en wel wordt vermeld 'van wie honderden burgers' maar niet 'onder wie honderden Hamas strijders'.

89. Rituelen tonen absurditeit van het dagelijks leven

Documentaire fotografie Israëlische kunstenaars spelen in museum Gemak met complexiteit van oorlogsretoriek

Niet echt over Gaza Oorlog, al wordt dat er wel bij betrokken.

Grote foto van Israëlische soldaten met hun geweren in de lucht en een verkleed meisje. Dit is het werk van een van de kunstenaars. Het heet: 'purim, 2004'.

90. Cartoon door Bas van der Schot: Bram Moskowicz in een tank met voor hem Harry van Bommel met een bomgordel om en een bordje 'intifada'; n.a.v. aangifte Moskowicz tegen Van Bommel wegens diens optreden op een demonstratie.

NB: tijdens de oorlog verschenen tevens cartoons van Kamagurka (29 dec., 5 en 19 jan.) en Fokke en Sukke (5 en 19 jan.) met de Gaza Oorlog als onderwerp. Deze kozen doorgaans geen partij, maar de Fokke en Sukke cartoon van 19 januari (tekst: "Fokke en Sukke hebben daar geen onderzoek voor nodig: 'Als er geen gasveld voor Gaza lag... ..zou Israël nooit zijn binnengevallen.'"') zal door sommigen waarschijnlijk serieus zijn opgevat.

17 januari

91. In Arabische gelederen is het een 'grote chaos'

Gaza Washington zegt Israël steun toe op voorwaarde van staakt het vuren; Arabische landen verdeeld over houding jegens Israël

Illustratie van lege Egyptische stoel bij de top van Arabische landen in Qatar.

Carolien Roelants, achtergrond

Neutraal. Opvallend is dat de anti-Hamas positie van sommige Arabische staten hier duidelijk wordt uitgelegd, terwijl men dat voor Israël niet doet. Zo wordt hier voor het eerst gesproken van de angst van Egypte en Saoedi-Arabië dat steun voor Gaza de positie van Hamas zal versterken ten koste van president Abbas, en dat Iran via Hamas zijn positie als regionale grootmacht verder versterkt. Wanneer Israël niet met Hamas wil praten of de grenzen met Gaza gesloten houdt blijft een dergelijke uitleg achterwege.

92. VS, Israël akkoord over plan Gaza

nieuwsbericht, Reuters, AP

Redelijk neutraal, alleen wordt Israëls reden voor het offensief erg afstandelijk weergegeven:

"Israël zou zijn offensief in Gaza willen staken maar zich het recht voorbehouden opnieuw in actie te komen indien de raketbeschietingen door Hamas doorgaan - het motief dat Israël aanvoert voor het gewapende optreden dat 27 december begon." Met andere woorden, Israël zegt dat wel, maar of het klopt is twijfelachtig.

93. Oproerpolitie bij de moskee

Alexander Weissink, achtergrond

Gekleurd. Gesuggereerd wordt dat de Egyptische regering kritiekloos staat tegenover Israëls offensief in Gaza, en gratis gas aan Israël levert. Dat is niet waar. De regering heeft genoeg kritiek, werkt Israël in de VN op allerlei manieren tegen, voert in feite een culturele boycot tegen Israël en staatsmedia verkondigen de meest walgelijke leugens over de Joodse almacht en slechtheid. Over deze zaken krijgen we in NRC Handelsblad echter zelden wat te lezen, terwijl juist zij bijdragen aan het extreme anti-Israël klimaat onder de bevolking en de woede waarover de artikel gaat.

94. Palestina vinden ze veel erger dan Irak

Gaza moslimjeugd windt zich op over geweld tegen hun 'bloedbroeders' in de Gazastrook

Sheila Kamerman en Jaus Muller, achtergrond

Twee illustraties van demonstratie van moslimjongeren. Hierop zijn geen spandoeken met extreme leuzen te zien.

Gekleurd. Verschillende mensen wordt gevraagd waarom Nederlandse moslims zich wel kwaad maken over Palestina, maar niet over Afghanistan of Irak. Daarbij worden, zowel door de krant zelf als door de geïnterviewden, verschillende onjuistheden te berde gebracht, waarbij de krant geen enkel voorbehoud maakt. Gezegd wordt dat Nederland eenzijdig pro-Israël is, westerse landen Israël onvoorwaardelijk steunen, dat de media in tegenstelling tot Al Jazeera eenzijdig pro-Israël zijn, dat zij te weinig aandacht aan 'Palestina' zouden besteden, dat er met twee maten wordt gemeten en als een ander land zou doen wat Israël deed dat land wel veroordeeld zou worden, dat de Israëlische staatsterreur wordt geaccepteerd maar moslimterrorisme niet, en dat Israël oppermachtig is en de Palestijnen de kleine David. De geïnterviewden zijn in meerderheid zelf moslim, en zijn niet in staat met enige afstand de vraag te beantwoorden waarom Gaza hun zoveel meer doet dan ander (vermeend) onrecht tegen Arabieren. Met andere woorden, het Arabische perspectief overheerst. Jammer dat niet ook een kritische Arabist als bijvoorbeeld Hans Jansen om zijn mening is gevraagd.

95. Uitval uit een benauwde veste

Israël heeft het zionistische ideaal om een voortrekkersrol te spelen in het Midden-Oosten opgegeven, zegt politicoloog Ian Lustick.

Door Dirk Vlasblom, interview in wetenschapkatern

Illustratie van een oude Palestijn met daarachter de muur met wachttorens, en onderschrift dat deze het Palestijnse land tot een enclave in de regio maakt.

Het is een zeer eenzijdig verhaal, dat van suggestieve en ongefundeerde beweringen, halve waarheden en hele leugens, aan elkaar hangt. Uiteraard worden de uitspraken van deze 'deskundige' nergens gerelativeerd, geen vraagtekens geplaatst, geen ermee in strijd zijnde informatie verstrekt. Een paar voorbeelden: op de vraag wat Israël met het offensief in Gaza wil bereiken volgt een relaas over politici die hun geloofwaardigheid en het leger dat zijn afschrikwekkende kracht wil herstellen. Ook moeten de Palestijnen lijden als genoegdoening. Niks over de raketbeschietingen, over de theorie dat een verzwakt Hamas juist goed is voor de vrede, de smokkeltunnels en wapenvoorraden die Israël vernietigde. Lustick beweert dat Israël twee oorlogen van Libanon heeft verloren; hij beweert dat de eerste zionisten die eind 19e eeuw naar Palestina kwamen beseften dat de islamitische inwoners alle reden hadden om een Joods Nationaal Tehuis af te wijzen, en dat men daarom de strategie van de IJzeren Muur ontwikkelde, waarin de Arabieren gedwongen zouden worden vrede op grond van realiteiten, niet van rechten, te sluiten. Dat alles klinkt alsof de Joden zelf niet eens echt in hun recht op het land geloofden. Bovendien was de IJzeren Muur een idee van Jabotinski, die tot de revisionisten behoorde, en dus weinig te zeggen had. Israël zou geen Midden-Oosters land zijn, wil eigenlijk niks met het Midden-Oosten te maken hebben en ziet zich vooral als een Europees land. Israëliërs hebben hun geloof in de toekomst verloren en zouden het liefst allemaal emigreren als ze konden. Uiteraard wordt het radicalisme van Hamas gerelativeerd, het handvest zou niet belangrijk zijn en een vorm van competitieve co-existentie voorstaan. Israëls offensief in Gaza noemt Lustick onder andere irrationeel, een rattenjacht, en een afstraffing van de tegenstander als psychologische uitlaatklep. Tot slot legt hij nog even uit wat er moet gebeuren om tot een oplossing van het conflict te komen: "Israël staat voor de keuze zich te verstaan met het Midden-Oosten en de eisen die het stelt - gerechtigheid, democratie en land - of eraan te ontsnappen." En de VS moeten Israël onder druk zetten en Israël "niet langer inpakken in een verstikkende cocon die 'steun' heet". Met andere woorden: als Israël nou maar bereid is concessies te doen en een tweestatenoplossing te accepteren, kan morgen de vrede uitbreken. Alles wat de Arabieren verlangen is gerechtigheid. En dan bestaat de auteur het deze 'deskundige' als neutraal (geen partijganger) te omschrijven.

96. Na de kalmte volgt de verpletterende slag

Column Afshin Ellian

Dit is het enige pro-Israëliëse artikel tot nu toe. Volgens Ellian krijgen de Palestijnen meer aandacht dan welk ander volk en conflicthaard dan ook, maar worden ze daar niet beter van, en is dat niet uit oprecht meeleven met de Palestijnen maar uit haat voor hun tegenstanders: de Joden. Zij zouden de moslims altijd al hebben dwarsgezet volgens Khomeiny. Hamas is niet uit op vrede, en sluit slechts wapenstilstanden om tactische redenen. Hoewel Ellian de Israëliëse operatie impliciet verdedigt, ziet hij er niet de oplossing in en voorspelt hij een periode van kalmte waarna "een van de twee volkeren zo sterk en gefrustreerd is dat het het andere volk verplettert".

19 januari

97. Wel bestand, maar geen oplossing conflict Gaza

Nieuwsanalyse, Guus Valk, voorpagina

Licht gekleurd. Gemeld wordt dat volgens de VN de helft van de doden burgers zijn, en er een paar honderd kinderen zijn gedood. Bedoelt hij hier iedereen onder de 18, wat nogal misleidend zou zijn, of echt kinderen? Waarom worden alleen cijfers van de VN genoemd? Valk meldt dat de Gazastrook in puin ligt, suggererend dat in Gaza geen steen meer op de andere ligt. In

werkelijkheid waren bepaalde wijken zwaar getroffen, en andere juist niet. De doelen van Israël zouden even ver weg zijn als aan het begin, beweert Valk. Dat is nogal ongefundeerd. Veel tunnels waren vernietigd, en veel wapens en explosieven ook. Bovendien was het nog zeer onzeker wat verder zou gebeuren. De VS hadden hulp bij het tegengaan van de wapensmokkel beloofd, en Egypte is daar harder (zij het lang niet voldoende) tegen gaan optreden. Ook de raketbeschietingen zijn in de maanden na het offensief bijna geheel gestopt.

98. Vervolg op pagina 5: Hamas in lastige positie als grenzen Gaza dicht blijven

Licht gekleurd, omdat Hamas perspectief wat domineert. Zo wordt wel erg benadrukt dat Hamas open grenzen nodig heeft om een duurzaam bestand te kunnen accepteren, en wordt het niet-verlengen van de wapenstilstand in december alleen vanuit Hamas perspectief beschreven. De wapensmokkel wordt met veel meer distantie beschreven: volgens Israël worden de Palestijnen via de smokkeltunnels ook van wapens voorzien. De vrijlating van Shalit wordt in het geheel niet genoemd als Israëliëse voorwaarde of manier waarop Hamas zijn open grenzen kan krijgen. Ook wordt weer betoogd hoe weinig Israël met de operatie is opgeschoten: daar valt echter over te twisten, en achteraf blijkt dat de raketbeschietingen nagenoeg zijn gestopt.

99. Israël trekt troepen terug uit Gazastrook

Gaza Hamasleider eist overwinning op; Europese leiders zoeken naar duurzame oplossing; Palestijnse bevolking graaft naar doden.

Nieuwsbericht, Reuters, AP, AFP

Licht gekleurd. Wat betreft het aantal doden en gedode burgers worden alleen Palestijnse bronnen en hulporganisaties aangehaald. Bovendien wordt beweerd dat Israël de grens met Gaza sinds anderhalf jaar dichthoudt behalve voor de aller-noodzakelijkste humanitaire goederen. Dat is niet waar; ook andere producten, zoals bloemen, zijn incidenteel doorgelaten.

100. Overall is de verwoesting zichtbaar

Door een onzer redacteurs, achtergrond

Illustratie van Palestijnen die in de puinhopen van gebouwen aan het zoeken zijn.

Zeer gekleurd. Een schrijnend beeld van de verwoestingen, geheel vanuit Palestijns perspectief. Verschillende Palestijnen komen aan het woord, en een studente 'begint te lachen' toen ze hoorde dat volgens Israël vanuit het gebouw van de technische faculteit raketten werden afgeschoten en Israël het dus daarom had gebombardeerd. "de laboratoria waren 24 uur per dag open voor alle studenten en er waren geen geheime plekken. Ik kan alleen maar bedenken dat de Israëliërs niet willen dat we onderwijs krijgen". De krant vond wederhoor niet nodig, noch een relativerende opmerking dat er bewijzen zijn dat Hamas vanuit burgerdoelen raketten afvuurde.

20 januari

101. Wederopbouw van Gazastrook stuit op politiek

Guus Valk, achtergrond

Gekleurd. Vooral het Palestijnse perspectief wordt gegeven: hoe belangrijk het is dat met de wederopbouw kan worden begonnen, hoe erg men eraan toe is. Een VN woordvoerder wordt geciteerd, Ban Ki-Moon, iemand van Oxfam-Novib. Deze laatste benadrukt nog maar eens dat men niet om Hamas heen kan, en dat de bevolking niet gestraft moet worden voor haar democratische keuze. Israëls positie wordt kort en afstandelijk uitgelegd. Ook de aantallen doden en gewonden worden weer genoemd, maar zonder bronvermelding.

21 januari

102. Leger Israël nu weg uit Gazastrook

Gaza VN-secretaris noemt verwoesting Gazastrook hartverscheurend; tv-oorlog wordt internet oorlog

Nieuwsbericht, Reuters, AP, AFP

Illustratie van Ban Ki-Moon die een door Israël verwoest VN gebouw in Gaza bezoekt

Gekleurd. Gemeld wordt dat volgens Palestijnse en VN bronnen meer dan de helft van de doden in Gaza burgers waren. Dat het er volgens Israël veel minder waren is blijkbaar niet vermeldenswaard. In het artikel worden verder vooral mensenrechtenorganisaties en de VN aangehaald met allerlei beschuldigingen tegen Israël over bijvoorbeeld fosforgranaten, die zelfs op VN scholen afgevuurd zouden zijn. Ook wordt de UNRWA school in Jabalya weer genoemd waar 40 burgers zouden zijn omgekomen door Israëlische beschietingen, al blijkt dat achteraf onjuist te zijn en heeft Israël dat tegengesproken. Er wordt nergens wederhoor toegepast, nergens de Israëlische kant gegeven behalve een half en zeer afstandelijk zinnetje over die UNRWA school dat direct wordt weersproken door de VN.

103. Oorlog tussen Israël en Hamas ook op Facebook gevoerd

Achtergrond, Guus Valk

Gekleurd. Valk geeft bijna alleen voorbeelden van Israëlische initiatieven zoals *qassamcount* en YouTube filmpjes van het Israëlische leger. Zo lijkt het alsof Israël weer een gelikte PR campagne voert terwijl de Palestijnen Facebook vooral gebruiken om elkaar te vertellen dat ze nog in leven zijn. In werkelijkheid wordt internet minstens zo goed door de Palestijnen en hun sympathisanten gebruikt, het aantal pro-Palestijnse sites en hun activiteit op sociale sites als Facebook is zeker zo groot als dat van Israëls kant. Waarom stelt Valk het dan zo eenzijdig voor? Het volgende draagt daar extra aan bij en is daarom suggestief: "Miljoenen jongeren zagen elke dag zijn Qassamteller, 'vaak aangevuld met extra *hasbara* informatie, zoals het aantal raketten dat de laatste acht jaar op Israël is afgevuurd'. *Hasbara* is een eufemistische Hebreeuwse uitdrukking die 'uitleggen' of 'verklaren' betekent."

Door het woord *hasbara* te gebruiken, wordt extra benadrukt dat het om een geoliede campagne gaat. Het woord 'eufemistisch' suggereert bovendien dat het eigenlijk om propaganda gaat, met andere woorden dat een onjuiste of misleidende voorstelling van zaken wordt gegeven.

104. Laat Israël zelf de rekening betalen

Nederlandse belastingbetaler draait op voor Israëls repressie van Palestijnen

Opinie, Greta Duisenberg en Jan Wijenberg

Zeer gekleurd. Het stuk staat bol van de haat en insinuaties tegen Israël.

Israël zou staatsterreur hebben gevoerd tegen de Palestijnen in Gaza en het internationale recht op grote schaal geschonden. Israël zou 'diefstal' plegen door Palestijnse belastinggelden niet uit te betalen. En Israël zou zonder enige provocatie in Libanon een ongehoorde ravage hebben aangericht. Hezbollah liet de auteurs een lange lijst zien van "soortgelijke, voortdurend weerkerende Israëlische misdaden in de afgelopen decennia". Zodra de boel in Libanon - met internationale hulp- is herbouwd, komt Israël terug om alles weer kapot te schieten. Als Hezbollah het zegt moet het uiteraard wel kloppen. Een paar suggestieve opmerkingen: "De internationale gemeenschap trekt gelijk weer de portemonnee om de rotzooi op te ruimen die de Israëlische strijdkrachten hebben achtergelaten. De politieke boodschap aan Israël is steeds weer dezelfde: kom, als de tijd daarvoor in jullie ogen rijp is, terug om geheel kostenvrij Libanon en Gaza voor de zoveelste keer om zeep te helpen".

Tekening van Cyprian Koscielniak. Een man slaat op een omgevallen en bebloed persoon in.

105. Bloemenkind met gifdoorns

Popmuziek Israëlische protestzanger Aviv Geffen verbreedt zijn werkterrein naar Europa met Engelstalige tournee en solodebuut

Claudia Kammer, Kunstpagina

Neutraal artikel waarin Gaza slechts zijdelings aan de orde komt.

22 januari

106. 'Israëlische bulldozers pletten mijn legkippen'

Inwoners Gazastrook over vernielzucht door militairen

Voorpagina, Alexander Weissink, reportage

Zeer eenzijdig. Het artikel staat vol met aantijgingen tegen Israël, die niet gecheckt zijn. Ook de taal is suggestief. 'vernielzucht', 'soldaten richtten lukraak vernielingen aan'. Israëlische soldaten hadden de muren en zelfs een familiefoto beklad, en hoewel niemand in de buurt iets met Hamas te maken had, werd op alles geschoten wat bewoog. Het valt op dat in dit soort verhalen, waar de NRC er veel van heeft, de Palestijnen nooit ook zelf iets gedaan hebben, zij zijn altijd slechts slachtoffer en alleen Israël is wreed. Schieten de raketten van Hamas zichzelf soms af? Waarom worden al dit soort verhalen nooit aan Israëlische woordvoerders voorgelegd? Omdat men toch geen geloof hecht aan wat Israël zegt? Zo wordt een beeld gecreëerd van Israël als schurkenstaat bestaande uit sadistische soldaten en Palestijnen als totaal onschuldige slachtoffers. In werkelijkheid waren er ook veel soldaten die juist alles deden om burgerslachtoffers te voorkomen maar die worden door de NRC genegeerd. Sterk gekleurd.

107. Raketten Hamas 'enige manier van verzet tegen Israël'

Vervolg artikel voorpagina.

Gekleurd. Citaatkop (net als op voorpagina) die alleen Palestijns perspectief geeft, en bovendien is niet duidelijk van wie hij afkomstig is. Dit artikel gaat vooral over de Samouni clan, waarvan 29 leden zomaar door Israël vermoord zouden zijn. Hier wordt wel toegegeven dat Hamas raketten afschoot vanuit een nabij gelegen boomgaard, maar dat wordt meteen goedgepraat. Een meisje vertelt dat Israëlische soldaten naar hun huis kwamen en ze onmiddellijk wegmoest van de soldaten. In de bombardementen verloor ze een groot deel van haar familie. Er wordt geen enkele context gegeven over het voorval, net als bij de kippenboer lijkt het alsof Israël uit puur sadisme toesloeg en onschuldige burgers doodde. De toonzetting is iets rustiger dan het stuk op de voorpagina.

Grote foto van "de gebulldozerde kippen van Samih al-Sawafiri in Zeitoun in de Gazastrook".

108. Smokkel door tunnels Gaza, Egypte hervat

Gaza Puin ruimen en nieuwe tunnels graven; getroffen inwoners weigeren Hamas de schuld te geven

Nieuwsbericht, AP, AFP, Reuters

Gekleurd. Palestijnse bronnen wat betreft het aantal doden, gewonden en hoeveel daarvan burgers zijn worden veel prominenter en geloofwaardiger gebracht. Er staat bovendien een nogal suggestieve opmerking in: "Overigens worden de tunnels hoofdzakelijk gebruikt om goederen aan te voeren voor de burgers van de Gazastrook. Het gebied is sinds ruim anderhalf jaar doelwit van een blokkade door Israël, dat op deze manier het Hamas-bestuur wil ondermijnen". Er worden geen bronnen genoemd voor deze bewering. Het geeft eenzijdig de Palestijnse visie weer, en gesuggereerd wordt dat a. de tunnels een logisch gevolg van de blokkade zijn en b. dat Israëls eis dat de smokkel wordt tegengegaan onterecht is omdat de tunnels voornamelijk voor goederen en niet wapens worden gebruikt. Israëls visie wordt in het geheel niet gegeven.

109. Arabieren kunnen toch meedoen aan verkiezingen Israël

Kort en neutraal berichtje dat twee Arabische partijen toch gewoon aan de verkiezingen kunnen deelnemen.

24 januari

110. Kabinet praat met joden en moslims

Vrij kort nieuwsbericht, door een onzer redacteurs

Neutraal. Vooral Balkenende en minister Van der Laan worden geciteerd.

111. Vannacht vijf schapen door de smokkeltunnel

Ondanks Israëlische bombardementen zijn tientallen tunnels tussen Gaza en Egypte nog operationeel

Alexander Weissink, achtergrond

Gekleurd. Op zichzelf biedt het een aardig inkijkje in de smokkelbusiness, maar het is wel weer alleen vanuit Palestijns perspectief. Niks van wat door de Palestijnen die aan het woord komen wordt beweerd wordt gecheckt, gerelativeerd of in twijfel getrokken. Zo beweert een smokkelaar dat er 1000 tunnels waren. Volgens de meeste schattingen waren het er 200 à 300. Ook wordt Israëls punt van de wapensmokkel weer onfair wegegeven: "Israël eist een einde aan de smokkel omdat er wapens en raketonderdelen via de tunnels de Gazastrook zouden worden binnengebracht." Dat is inmiddels echter ook door Hamas erkend. Ook wordt de beschieting van de UNRWA school in Jabalya weer genoemd, terwijl volgens Israël (en dat bleek achteraf te kloppen), men de school zelf niet had gebombardeerd, of dat nog aan het onderzoeken is. Foto van Palestijnen in Rafah, die de smokkeltunnels repareren "die Israël afgelopen weken heeft geprobeerd te verwoesten."

112. Oorlog is prima. Israël evalueert de aanval op Gaza.

Guus Valk, Zaterdag&cetera

Gekleurd. Valk praat uitgebreid met Uri Avnery, die hij de 'onbetwiste aanvoerder van de vredesbeweging in Israël' noemt. Verder praat hij met Yossi Beilin van Meretz, en haalt hij David Grossman en Avi Schlaim aan, allemaal mensen die nogal kritisch tegenover Israël staan en oog hebben voor de Palestijnse kant. Schlaim noemt Israël 'een schurkenstaat', volgens Avnery "heeft het leger met zo min mogelijk risico voor de eigen soldaten gewerkt, en zoveel mogelijk dood en verderf aan de andere zijde aangericht". Volgens Avnery heeft Israël het conflict gewonnen en zijn de Palestijnen verslagen, en wordt Israël niet existentieel bedreigd. Van zijn land zou zich een "collectieve hysterie" hebben meester gemaakt. Het artikel stelt de vraag waarom de meeste Israëliërs de oorlog bleven steunen terwijl het aantal Palestijnse burgerdoden bleef toenemen. Het meest voor de hand liggende antwoord, dat men de raketten van Hamas zat was, dat de terugtrekking uit Gaza met de raketten werd beantwoord en concessies dus blijkbaar averechts werken, wordt uiteraard niet gegeven. Nee, een lang verhaal volgt over Jabotinski en diens leer van de IJzeren Muur. Jabotinski wordt als centrale en zeer invloedrijke zionist neergezet, wiens leer officieel Israëliësch beleid werd. In werkelijkheid behoorde hij tot een radicale minderheid, en werden zijn ideeën afgewezen. Het is waar dat Israël de Palestijnen wil laten zien dat ze niet ongestraft raketten kunnen afschieten, maar daar heb je Jabotinski niet voor nodig. Het komt, kortom, nogal erbij gehaald over. Israël wordt zo weer erg militant en agressief neergezet, en vooral twee extremen worden getoond: het verhaal van de directeur van het Jabotinski instituut en radicale vredesactivisten als Avnery.

De kop is zeer suggestief, en verwijst naar een parafrasering van Yossi Beilin: "Volgens Beilin is dit het verschil tussen links en rechts in Israël. Rechts zegt: oorlog is altijd prima. Links zegt: oorlog is prima, maar het moet niet te lang duren." Er is dus niemand die dit zelf heeft gezegd, en het is uit de kop totaal niet op te maken wie dit vindt. De suggestie is: de Israëli in het algemeen, want de onderkop is: "Israël evalueert de aanval op Gaza".

26 januari

113. Hamas wil bestand van een jaar met Israël.

Gaza Ook lot ontvoerde Israëlische militair aan de orde; kritiek op Hamas in de Gazastrook
Nieuwsbericht, AP, Reuters, AFP

Licht gekleurd. Alleen Palestijnse bronnen worden genoemd voor het aantal doden tijdens Israëls offensief. Het volgende is ongefundeerd en ook onjuist: " Israël eist daarnaast maatregelen om een einde te maken aan de wapensmokkel naar Hamas via tunnels onder de grens met Egypte, via welke weg ook - hoofdzakelijk - civiele goederen worden aangevoerd."

Hoezo 'hoofdzakelijk'? Er is sprake van grootschalige wapensmokkel door de tunnels, en dat wordt ook openlijk toegegeven. Tot slot wordt een nogal agressieve opmerking van minister Mofah geciteerd, en gesuggereerd dat dit mogelijk regeringsbeleid is (dat Israël Hamasleiders zou liquideren als Shalit niet vrijkomt). Wel, Shalit is niet vrij en Israël heeft geen enkele Hamasleider meer gedood. Als het regeringsbeleid was geweest dan was het wel als zodanig bekend gemaakt.

114. Hamas deelt dollars uit

Alexander Weissink, achtergrond

Licht gekleurd, want alleen Palestijnen komen aan het woord, namelijk Hamas functionarissen die verantwoordelijk zijn voor de compensatieregeling voor getroffen burgers. Er wordt enige afstand genomen door de opmerking dat dit sterk lijkt op een poging om de harten van de mensen terug te winnen na de oorlog. Ook wordt gevraagd waar het geld vandaan komt.

Fotootje van de dollars die een Hamas functionaris uitdeelt.

115. Kritiek op BBC na afwijzing oproep tot hulp aan Gaza

Door onze correspondent, in vet afgedrukt

Licht gekleurd. De BBC heeft, aldus het artikel, 'een lawine van kritiek te verduren gekregen door haar weigering een spotje uit te zenden met een oproep van hulporganisaties (...) geld te geven voor Palestijnen in de Gazastrook. De BBC stelde dat haar onpartijdigheid in het geding zou kunnen komen'. Politici, oud BBC medewerkers, aartsbisschoppen en hulpverleners hekelden het besluit, er waren ruim 11.000 klachten ingediend, duizenden mensen demonstreerden voor het hoofdkantoor van de BBC. De BBC is volgens het artikel door zowel het pro-Israël kamp als door sympathisanten van de Palestijnen onder vuur gekomen. Wat ontbreekt in het stuk is dat de BBC er juist veelvuldig van is beschuldigd anti-Israël te zijn, en er zelfs een gedegen onderzoek is gedaan waaruit dat zou blijken, waarvan men de resultaten krampachtig trachtte geheim te houden.

Waarschijnlijk hield de BBC nu zo voet bij stuk om die critici de wind uit de zeilen te nemen. Het artikel stelt de kritiek van beide kanten onterecht op een lijn.

27 januari

116. Eerste schending van bestanden Israël en Hamas

Kort nieuwsbericht, Reuters

Neutraal.

117. Irans hulp aan Hamas is 'met grond gelijk gemaakt'.

Israëlsch offensief in de Gazastrook tast indirect ook de invloed van Teheran in het Midden-Oosten aan.

Thomas Erdbrink, achtergrond

Licht gekleurd. Erdbrink suggereert dat de steun van Iran aan Hamas en Hezbollah, maar ook het kernwapenprogramma, niet bewezen feiten zijn maar Israëlische aantijgingen waarover de meningen verschillen. Als enige bewijs voor wapenleveranties haalt hij een schip aan dat in 2002 door Israël werd onderschept, terwijl er veel meer aanwijzingen zijn, zoals in Iran gemaakte raketten, uitspraken van Hamas leiders, en miljoenen uit Iran meegebracht cashgeld. Ook volgen

Hamas activisten trainingen in Iran. Israëlsche veiligheidsdiensten hebben daar gedetailleerde informatie over, maar NRC laat uiteraard weer niemand van Israël's kant aan het woord. Uiteraard ontkent de Hamas vertegenwoordiger in Teheran alle aantijgingen, en zegt hij dat Hamas een eigen koers vaart, al is meermaals gebleken dat men wel degelijk naar de pijpen van Iran danst. Zo was Hamas in de Gazastrook voor verlenging van het bestand in december, maar het radicalere en sterker door Iran en Syrië beïnvloede leiderschap in Damascus was tegen.

28 januari

118. Bouw versneld in nederzettingen Israël

Nieuwsbericht, Reuters, AP

Gekleurd. Alleen de cijfers van Vrede Nu en het argument van de Palestijnen tegen nederzettingen worden genoemd. Israël's argument is dat de groei van de nederzettingen een toekomstige Palestijnse staat niet zal schaden zolang er geen nieuw gebied voor wordt onteigend. Ook maakt Israël een onderscheid tussen Jeruzalem, de grote blokken die men hoopt voor land in Israël te kunnen ruilen in een toekomstig vredesverdrag en de overige nederzettingen. Israël heeft de bevestiging uit de Roadmap aanvaard onder de voorwaarden dat op beperkte schaal in bestaande nederzettingen, zeker de blokken, kan worden gebouwd. Ook wordt Oost-Jeruzalem 'bezet' genoemd. Het is geannexeerd, en dit woord suggereert bovendien dat Israël er eigenlijk niks te zoeken heeft.

119. Duitse Joden blijven weg bij herdenking Auschwitz

Joost van der Vaart, in vet gedrukt

Redelijk, alleen wordt niet echt goed uitgelegd waarom Duitse Joden de officiële herdenking van Auschwitz boycotten: officieus zou dat zijn vanwege de anti-Israël demonstraties vanwege de Gaza Oorlog, maar vindt men dan dat die verboden hadden moeten worden of is niet ingegrepen toen antisemitische leuzen werden geroepen en plakaten getoond? Vindt men dat Duitsland te weinig doet tegen het 'nieuwe' antisemitisme, dat vaak samengaat met antizionisme? Dat had wel wat beter uitgelegd kunnen worden, met een concreet citaat in plaats van alleen maar 'wat in Joodse kringen werd vernomen'. Neutraal.

120. Aanval Israël op smokkeltunnels

kort nieuwsbericht, Reuters, AP

Neutraal.

29 januari

121. Hulp komt Gaza 'drup, drup, drup' binnen

Gaza behoefte aan materiaal is gigantisch maar Israël houdt de grenzen met de Gazastrook grotendeels gesloten

Guus Valk, reportage

Illustratie: grote foto van Palestijnen die op uitdelen van voedsel wachten. Het onderschrift luidt: "Palestijnen wachten op de uitdeling van voedsel voor een geïmproviseerd kamp bij hun verwoeste huizen in Jabaliya."

Gekleurd. Ook in dit artikel staan diverse aantijgingen tegen Israël die niet worden gecheckt en waarbij een Israëlsche reactie ontbreekt. Een Palestijn die zijn huis kwijt is vertelt dat Israël zelfs zijn huis, het laatste, vernielde ondanks dat ze met witte vlaggen naar buiten kwamen en het een toevluchtsoord was voor de buurt. De wederhoor ontbreekt. Hij vertelt dat zijn akkers en olijfboomgaard zomaar werd omgeploegd. Wederhoor? Iemand van Oxfam en John Ging van UNRWA vertellen waar allemaal behoefte aan is en dat Israël zelfs hulp die andere landen (goederen, mensen, geld), zoals de EU, bieden, niet doorlaat. Wederhoor?

122. Palestijnse raketten op Israël, bommen op Gaza

Nieuwsbericht, Reuters, AFP, AP

Gekleurd. De nadruk ligt onevenredig sterk op Israëlisch geweld. Twee keer wordt een Israëlische minister of 'Israëlische functionarissen' aangehaald die dreigen met een hardere reactie dan wat Israël al had gedaan. Dit was waarschijnlijk vooral als waarschuwing bedoeld, (en achteraf bleek het ook niet te zijn uitgevoerd) maar het wordt in dit bericht zwaar aangezet, terwijl Israël in feite juist mild reageerde op Palestijnse schendingen van het staakt het vuren. Deze schendingen worden in het artikel nogal eufemistisch weergegeven, nadat bijvoorbeeld eerst de Israëlische reactie wordt geschreven. "Gisteren bombardeerden Israëlische vliegtuigen smokkeltunnels onder de grens tussen de Gazastrook en Egypte in reactie op de dood van een Israëlische militair bij een bomaanslag." Waarna wordt gemeld dat Israël met een hardere reactie dreigt. Wat voor bomaanslag? Door wie? Waar? Waren er ook nog gewonden gevallen? Daar had wel wat meer over geschreven kunnen worden, in plaats van die loze Israëlische dreigementen.

30 januari

123. We hebben een temperament

Wat is Hamas, een terroristisch of een religieus-sociaal netwerk?

Carolien Roelants, boekenkatern, boekbespreking van twee boeken

Gekleurd. Beide boeken, van een Deen en een Palestijn, concluderen niet verrassend dat Hamas pragmatisch is en er dus mee te praten is, en beide auteurs willen juist de andere kant van Hamas laten zien, de sociale kant, of een tegenwicht bieden aan "de 'heersende misvatting' onder veel Westerlingen dat het gaat om een groep terroristen die niet meer wil dan Israëliërs doden". Hoeveel mensen denken dat nog? Er is juist al erg veel aandacht voor die 'andere kant' van Hamas. In de inleiding legt Roelants op een wat simpele en eufemistische toon uit waarom Hamas door het Westen als een terroristische organisatie wordt beschouwd. "ze doodt burgers" en "weigert geweld af te zweren, dat het ziet als legitiem verzet tegen de illegale bezetting van Palestijns land". Hamas doodt zoveel mogelijk burgers, en ziet heel historisch Palestina als 'illegaal bezet land' en ziet het als een islamitische plicht te strijden totdat al het land is 'bevrijd', zonder daarvan ook maar een millimeter te 'verkwanselen'. Daarbij mogen wel tijdelijke bestanden worden gesloten, maar het doel blijft hetzelfde. Dat had niet mogen ontbreken. Vervolgens stelt Roelants dat Hamas "een terroristische - of gewapende, het is maar waar je staat - vleugel" heeft. Dat is natuurlijk onzin. Het woord terrorisme heeft een betekenis, namelijk het plegen van geweld tegen burgers met een politiek doel, en het lijkt me duidelijk dat Hamas daaraan voldoet. Zou ze ook zo relativistisch hebben geschreven over Al Qaida of over een organisatie die geregeld aanslagen tegen Nederlandse burgers beraamt? Een van de boeken gaat überhaupt niet over de militaire kant van Hamas, en het andere heeft als doel voornoemde zogenaamde vooroordelen weg te nemen. Zijn conclusie is dat Hamas' pragmatisme onder de juiste omstandigheden genoeg ruimte laat voor vredesonderhandelingen en erkenning van Israël.

Woordgebruik: terroristisch weggerelativeerd, 'illegale bezetting' staat niet tussen aanhalingstekens. De bezetting is niet illegaal, dus dat is in feite een onjuistheid. Een andere onjuistheid is dat Hamas slechts strijdt tegen de Israëlische bezetting. Dit staat in een van de boeken, maar daar had Roelants natuurlijk best even bij kunnen vermelden dat Hamas het hele gebied als 'bezet' beschouwt. Kortom: een gemiste kans om wat dieper in te gaan op wie of wat Hamas eigenlijk is. Aangezien het boek van de Palestijnse wetenschapper al uit 2006 stamt, had men ook het boek van Wim Kortenoeven over Hamas kunnen recenseren; dat had twee tegengestelde visies opgeleverd en dus een interessanter stuk. Dat boek is echter vreemd genoeg door NRC geheel genegeerd.

Illustratie van "een Palestijn op de restanten van een gebouw in Gaza, januari 2009."

31 januari

124. Onderzoek in Spanje naar misdrijf Israël

Israëlische leiders: 'aanfluiting'

Nieuwsbericht, AP, AFP

Niet over Gaza Oorlog. Neutraal.

125. Franse hulp Gaza niet in

Nieuwsbericht, AFP, AP

Gekleurd, want context en wederhoor ontbreken. Israël heeft een Franse drinkwaterinstallatie bestemd voor de Gazastrook niet door gelaten, aldus het artikeltje. Waarom niet? Dat komen we niet te weten. Vervolgens wordt vermeld dat Israël op een Frans diplomatiek konvooi heeft geschoten dat aan de grens tussen Israël en de Gazastrook werd opgehouden. Waarom? Context ontbreekt geheel, waardoor het lijkt alsof Israël dit expres en uit pure wreedheid doet. Vervolgens wordt de klacht van hulporganisaties en de EU dat Israël nauwelijks hulp Gaza inlaat nog eens herhaald. Ook hier ontbreekt een motivatie of uitleg van Israëls kant.

126. Twee brieven over Israël, een in reactie op het artikel van Duisenberg en Wijenberg met een pro-Israëlische strekking, een in reactie op rabbijn Evers (opinie en debat, 24 januari) met een anti-Israëlische strekking.

2 februari

126. Israël: elke aanval Hamas wordt hard afgestraft

Nieuwsbericht, Reuters, AP, AFP

Gekleurd. Het artikel begint met een Israëlische dreiging, die niet is uitgevoerd maar net als eerdere dreigementen wel groot in de krant wordt vermeld. Ook wordt eerst de Israëlische reactie gemeld en daarna pas de raketten die Hamas had afgevuurd. Verderop in de tekst wordt nog een Israëlisch dreigement vermeld. Daarna wordt vermeld dat Hamas bereid is tot een staakt het vuren van een jaar, en het vorige bestand niet wilde verlengen omdat Israël zich niet aan de afspraak hield de grenzen te openen. Israëls versie wordt niet gegeven.

3 februari

127. 'Als Israël doorgaat, krijgen ze een reactie'

Gaza Israël belooft vergelding; Qassam-commandant duikt weer op na Israëlisch offensief in Gaza
Grote foto van twee Hamas strijders op een brommer

Interview met Hamas commandant, Guus Valk

Gekleurd. Dit is dezelfde commandant die eerder, in artikel 26. ("ik ben soldaat, dus schiet ik") werd geïnterviewd, en na de Gaza Oorlog weer is opgedoken. Hij beweert uiteraard dat Hamas weinig verliezen heeft geleden, en doet nogal luchtig over de strijd met het Israëlische leger, dat een directe confrontatie goeddeels vermeed. Wat vooral mist is een dergelijk 'tegen' interview met een Israëlische commandant, waardoor een en ander in een ander perspectief zou komen te staan. Heel kort wordt wel de Israëlische positie gegeven dat men de Qassam Brigades een gevoelige slag toebreacht, maar verder wordt commandant Hanouni niet tegengesproken. Zo blijft zijn claim dat slechts 48 Hamasstrijders zijn gedood door Israël onweersproken. Ook zou het een bewuste tactiek zijn geweest om niet meer Israëlische soldaten te doden; men wilde ze immers levend in handen krijgen. Dat wel degelijk is geprobeerd om soldaten te doden, alsook ze op allerlei manieren in hinderlagen te laten lopen, wordt niet vermeld. Dat men geen soldaten gevangen heeft kunnen nemen wordt in een zinnetje afgedaan.

Foto van twee strijders van de Qassambrigades op een brommer.

128. Gradraket uit Gaza op Israël afgevuurd

Nieuwsbericht, Reuters, AFP

Gekleurd. Dit bericht meldt precies dezelfde Israëlische dreigementen als het bericht van 2 februari. Daarnaast worden bestandsschendingen van beide kanten genoemd, waarbij Israël drie Palestijnse burgers zou hebben gedood. Israël reageerde echter op Palestijnse raketbeschietingen, en heeft daarbij naar eigen zeggen geen burgers gedood. Ook de Israëlische kranten melden dit niet. Naast de eerdere dreigementen wordt Netanjahoe aangehaald, die zou hebben bedreigd om het regime van Hamas omver te werpen als hij aan de macht komt. Tot slot wordt nog vermeld dat Hamas bereid is tot een bestand van een jaar als Israël de grenzen opent. Zo wordt Hamas weer als redelijk en Netanjahoe als agressief neergezet.

==\\/=